

Irodalmi Jelen

XXII. évfolyam, 244. szám

2022. FEBRUÁR

Irodalmi Jelen

Szerkesztőség és kiadó:

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5.

tel.: +40-257-280-751, +40-257-280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az **Occident Média Kft.**

Főszerkesztő: **Böszörményi Zoltán**

Főszerkesztő-helyettes: **Bege Magdolna**

Munkatársak: **Varga Melinda** (vers, interjú), **Bene Zoltán** (próza),

Laik Eszter (helyszíni tudósítások, műfordítás, esszé),

dr. Hegyi Pál (tudomány, esszé), **Kis Petronella** (kritika),

Szőcs Tekla (fotó)

Olvasószerkesztő: **Hudy Árpád**

Lektor: **Jámbor Gyula**

Örökös munkatársak: **Faludy György, Makkai Ádám,
Méhes György, Szőcs Géza**

Rendszergazda: **Csipkár Nándor**

A borítón **MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ**

(1895–1946) fényképe

Böszörményi Zoltán

El nem küldött levél Nemes Nagy Ágnesnek

*az emlékek nem integetnek
magukba zárják ami volt
azt is ami az idő ingén
fekete folt*

*fut az eső fut a homokra
cseppjeiben megcsillan
a végtelen szerelem csillaga
rézvörös látomás tündököl
a Grand Canyon fölött
megvéd a gonosz világtól
megvédi az embert önmagától*

*a büntetés büntelen
nem fáj már ami fájt
érintése megbokrosodott láz*

*a felhők között nyerítő lovak
fényszegek patkolják patájukat
szívünk a szikla testére fekve
közönyt visszhangzik
mélybe fúló kedve
vihar dúl ott erő-álca
elmerül az elmerülhetetlenben
előttem pálmafák ünnepelnek
az est árnya befed és megáld*

*járjon-keljen bennem minden versed
lásd mire mentem
ablakod ablakomra nyílvá
itt van a hazám gyöngybe borultan
töprengő szenvedélyes zabolátlan*

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
(1895–1946) fényképe

Bene Zoltán

Elhibázott

A félelem síkos felületén csúszom lefelé.
(Böszörményi Zoltán:
Kényszerleszállás Shannonban)

A félelem síkos felületén csúszom lefelé ezen a szárnyon. Beszélük, a délszláv háborúk idején zuhant ide a gép. Maffiózók utaztak rajta, vagy tömeggyilkosok, ebben nem tudnak megegyezni a mesélők, csak abban, hogy a pilóta hibázott, kényszerleszállást akart végrehajtani a mezőn, de elvétette, belezuhant az erdőbe, pont a tisztásra, éppen a sekély tavacskába.

– Mindenki meghalt – állítja egy kopott kabát a kocsma sarkában.

– Fenét! – vitatkozik egy gyűrött, valaha talán fehér ing. – Hárman is megmenekültek, az egyik most is itt lakik.

– Ugyan már – legyint egy borostás, nyúzott ábrázat.

– Pedig úgy van! – kapcsolódik be egy szalmakalap. – A Jóska igazából Josip, hónapokra meg is némult, amikor lezuhantak. Az ijedtségtől. Amúgy bérgyilkos volt.

– Nem, nem bér-, hanem tömeggyilkos! Bosnyákokat belezett ki és nyúzott meg – hadar egy rojtos, piros pulóver.

És most *a félelem síkos felületén csúszom lefelé* a gép szárnyán, nem bírok fékezni, bele fogok zuhanni a zavaros, iszapos vízbe. Kellett nekem kíváncsiskodni, cikázik át rajtam, de közben már placcsanak, a koszos, bűdös, állott víz az arcomba fröccsen. A nadrágom átázott, meg is ütöttem magam. Összességében azért jobban féltem, mint amekkora bajba kerültem. Úgyhogy vissza is kapaszkodom.

Kamaszkorunkban sokat mászkáltunk ezen a testen. Akkor még csillogott, ha ráesett a napfény. Mára elszürkült, a rozsdá

nagy falatokat harapott ki belőle. Mindig kerestünk, sosem találtunk. Nem is értem, miért gondoltam azt, ezúttal másképpen lesz. Évtizedek teltek el, ha akadt is valami régen, ami elkerülte a figyelmünket, ma már biztosan nem lelek semmire. Mégis újra fölkapaszodom. Ezúttal elérem a kitört üvegű ablakot, s nagy nehézségek árán átnyomakodom rajta. Annak idején gondosan kiszedegettük a szilánkokat a keretből, nehogy megsérüljünk. Mégis megvág valami, vérrel szalad teli a markom.

– Van egy véres köténye – meséli egy félrecsúszott nyakkendő a kocsmában. Mindig éjfél után, mindig kásásan ejtve a szavakat. – Olykor fölveszi, és nosztalgiazik. A Jóska. Aki igazából Josip.

A repülőgép belsejében csak a rozsdá és egyéb enyészet, semmi más, a pólómat vagyok kénytelen a kezemre csavarni. Egy kicsike vágás hogyan tud ennyire...? – mérgelődöm, s már-már hangos káromkodásban török ki, amikor észreveszem az alakot az orrban. Felém fordul, elsőre elkapja a tekintetem. Jóska az, aki igazából Josip. *A félelem síkos felületén csúszom lefelé* attól a csontomig ható pillantástól.

– Te is jársz ide még? – kérdezi Jóska-Josip, alig érezhető akcentussal.

– Huszonéve nem voltam – nyelek nagyot. – Haza is ritkán járok, a városban élek.

– Visszahúzott a gyerekkor – bólint. Barázdált az arca. Hetven felé járhat. Szikár, inas, lófejű férfi, alig őszülő, dús, hosszúra hagyott hajjal, lapátkezekkel.

– Nem is tudom... – motyogom.

– Engem is az emlékek... – villant felém egy mosolyt. – Ezzel a géppel érkeztem.

– Tudom.

– Mindenki tudja, persze – mondja. – Mindenki tud mindent. Mindent?, cikkan át rajtam. Hát amit tudnak, az valóban minden?

– Jobban tudják, mint én.

– Mindent jobban tudnak – bólogatok buzgón.

– Te a langaléta Béla fia vagy, ugye?

Beismerem, az vagyok.

– Dolgoztam együtt az apáddal.

Hümmögök.

– És hiszel nekik?

Már majdnem kibukik a számon egy heves nem, aztán valami hirtelen jövő, megmagyarázhatatlan érzés az utolsó pillanatban visszanyeleti a tagadást. Olyan sok időt töltöttünk itt. A gépen és a gépben. Olyan szép időket.

– Mindenki hiszi, hogy amikor még Josipnak hívták, háborús vagy köztörvényes bűnöket követett el – motyogom zavartan.

Jóska bólogat, s közben fél kézzel megsodor egy cigarettát.

– Tisztában vagyok ezzel – jelenti ki végül. – A helyükben én is ezt hinném.

Nem is próbál cáfolni, állapítom meg magamban.

– Azért járok vissza ide olykor – mondja –, hogy a családomra emlékezzek. Ez a gép hozzájuk köt, érted?

– Mi történt velük?

– Meghaltak.

Mélyeket slukkol. Hosszan, sokáig. A füst a feje körül bodorog.

– Elhibázott egy élet – dünnyögi.

Csöndesen szívja tovább a cigarettát, s mikor a körmére ég, eltapossa.

– Én megyek – közli, és elindul felém. Félreállok, utat nyitok neki, de a nyomában magam is elhagyom a repülőgép belsejét.

Már a tisztás szélén jár, az első fák alatt, én még csak a szárnyon ülök, készülődve a leugrásra, amikor visszafordul, s odakiáltja:

– Tévednek!

Beletoccsanak a sekély vízbe, a bakancsom újra teliszalad. Mondanom kellene neki valamit?, tűnődöm. Hallgatok. Nézem a fák közt föl-fölbukkanó, egyre távolodó alakját. Úgy önt el a szájalom, mint tavaszi áradás a vetést...

– Hallottad? – liheg bele apám a telefonba.

– Nem. Mit?

– A Jóskát elvitték, a hágai bíróság elé állítják. Ő volt a Mészáros Josip, több tucat bosnyákot belezett ki! A szemétláda!

Hallgatok. Nézem a panellakás ablakpárkányán totyogó örvös galambot. Érzem, ahogy *a félelem síkos felületén csúszom lefelé* már megint. Meg kellene kapaszkodnom!

– Érted? – kérdezi apám. – A kurva anyját! Mi meg azt hittük, rendes ember.

– Dehogy hittük, apa – mondom halkán (hangyányi öröm: megkapaszkodtam). – Mióta az eszemet tudom, tisztában volt mindenki azzal, hogy...

– Az más, az pletyka! – szakít félbe apám szigorúan. – Ez viszont a valóság, fiam!

Na, ja, gondolom, a valóság. És hirtelen olyan erővel önt el a szánalom, akár tavaszi áradás a vetést gátszakadáskor.

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
(1895–1946) festménye

Szentmártoni János

Hová mennek a klasszikus nagymamák?

Nagy Erzsébet emlékére, egy nemzedék margójára

*Hová mennek a szótlan, meg nem ismert nagymamák?
Akik ugyanolyan csöndben lépnek ki az életükből,
mint ahogyan ücsörögtek benne.
Egyre rosszabbul látva, még rápillantanak az emlékekre,
de hogy a test, gondolják, ha így elárulta őket,
mivégre malmozni itt, dologtalan, szégyenszemre.
S mint amikor a konyhát rakták egykor főzés után rendbe:
asztalról lesöprik napjaik maradékát.
Már hiába kapdosunk utánuk, késő,
a meggyötört testből a lélek akkor tér át,
mikor épp félrenézünk, s fény lobban el,
jelenés, amit csak később értünk, majd álmodunk sokat.
Hová mennek a nagymamák, miután mind elmosogat?*

*Hová mennek a klasszikus, szótlan nagymamák?
Amikor titkos fiókjaikból régi fényképek peregnek
és megsárgult szerelmi vallomások.
Mi mindenről hallgattak egy életen át
ezek a ragyogásba öltözött, fiatal lányok?
Mert hát ők is kezdték valahol,
s az ifjúságuk nagy történet,
igazi kaland, amikor még minden megtörténhet - -
csak aztán a lázas évek fénycsokrait oltogatni kezdik,
s elönt mindent a kötelesség...
s a bálók forgatagából tikkadtan kipördülve,
mielőtt magukat észrevennék,*

*a szorgalom s a hűség anyókaivá válnak.
Nem csoda hát, ha közben elhallgatnak,
borsót fejtnek,
s gondolatban is csak ritkán kószálnak el,
mielőtt tálalnának.*

*Hová mennek a szótlan, meg nem ismert nagymamák?
Mikor a nagy poros útra, ahonnan jöttek, újra kifordulnak.
S elindulnak visszafelé, míg elnyeli őket napraforgók csillag-
rendszere.*

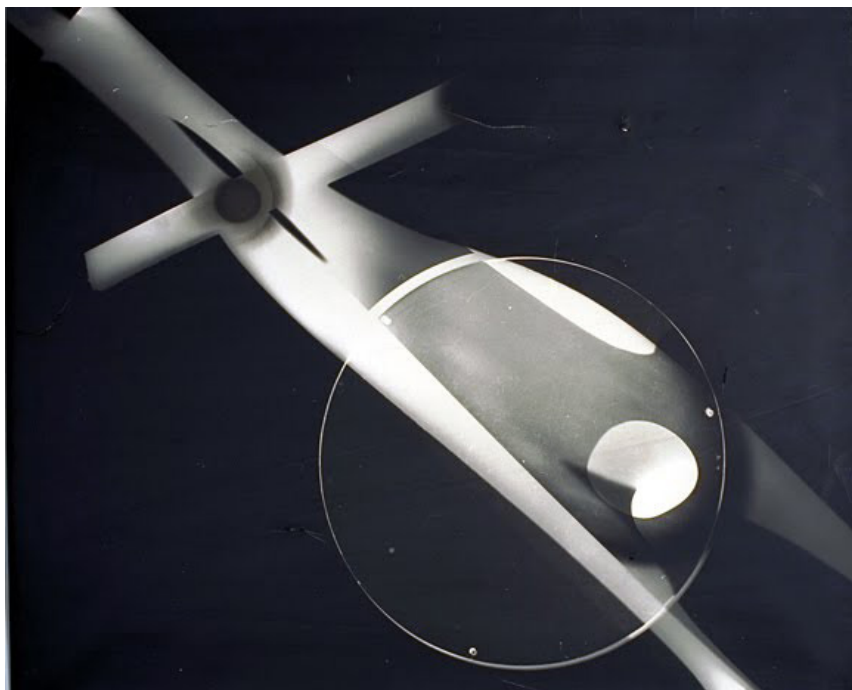
*Nem is látni, hol van a vége az útnak,
s bogáralakjuk már délibábba vész, mégis azt lessük, jönnek-e,
mert meggondolták maguk, s újra látni vágnak,
belekóstolni, van-e még fűszere a nyárnak,
bőrüket égeti-e még a hó, perzseli-e még a nap,
mikor egy örült tánc hevéből kihanyatlanak.
S ránk is már úgy nevetnek, mint udvarlóikra régen;
kezükben tűzpiros cipők, lábujjaik forró homokba fúrják,
s lobognak, csak lobognak a fényben.*

*Hová mennek a klasszikus, szótlan nagymamák?
Mit visznek el, s mit adtak át?
Az nem lehet, hogy csak pogácsák, rétesek illatát.
Többről szóltak, csak épp nem tudtunk róla,
s mintha egy mesét mondtak volna,
huncut mosoly ült ki arcukra olykor,
mikor faggattuk őket, mint volt, hogy volt,
s mi megelégedtünk tenyerük, s kenyerük melegével,
mikor ágyunk sarkára ültek, álmaik terítve széjjel,
hogy ne rázzon úgy a láz, hideg ne vacogtasson...
Isten kegyeltje lehet ez a sok, jószágba tekert, fejkendőss asszony.*

*Hová mennek a szótlan, meg nem ismert nagymamák?
Aki szerette őket, ma velem virrasszon!*

*

*Ugyan hová mennek ezek az asszonyok,
mikor alakjuk az időn átlobog?
Amíg éltek, sem sokat kértek,
fölneveltek két nemzedéket,
míg áttombolt rajtuk a 20. század,
s mint fa törzsén, csavart rajtuk párat.
S mielőtt megismertük volna őket,
a csöndben világot vajúdó nőket,
eltűntek mind a láthatáron:
sorsunk homokjában
megannyi lábnyom.*

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
(1895–1946) alkotása

Bogár Gábor

Sehol

A valóságról írok. Nem is lehet másról. Minden valóságos. „És a képzelet, az álom, a látomás vagy a hallucináció?” – kérdezed. Azok is. Csak egy másik dimenzióban. „Fából vaskarika – mondd. – Akkor azt is mondhatnád, hogy minden légnemű, csak ehhez előbb el kell égetni.” De én komolyan gondolom. Hiszem, hogy a legbátrabb képzelet, a legdurvább hallucináció, a legvadabb álom vagy a leggyönyörűbb látomás sem tartalmaz olyan elemeket, amelyek valahol, valamikor nem történtek meg, vagy nem fognak megtörténni. A valóság végtelen. Határtalanabb, mint a képzelet vagy az említett nem természetes, nem négydimenziós valóságfajták. De nem akarlak tovább fárasztani a filozófálgatásommal, csak egy rövid történetet szeretnék elmesélni neked.

Kristóf a nyomor mélyére jutott. Átázott kabátjában és cipőjében álldogált a 888-as busz megállójában, egy fagyos november délután. Fázott. Nagyon fázott, és dühös volt önmagára az életterheltségéért, az otthonról hozott és a tanult, maga választotta szigorú erkölcsöségért, ami miatt neki mindig a becsületes utat kellett járnia. Sosem választhatta a bőséges anyagi lehetőségekkel, könnyű és gyors sikerekkel kecsegtető hazugságokat, csalásokat, lopásokat, mások gátlástalan félresöpprését saját előnyei érdekében. Hitt ugyan abban, hogy ezért Isten majd megjutalmazza, de ez most nagyon távolinak látszott, és pillanatnyilag cseppet sem vigasztalta. Végre jött a busz, és mivel Kristóf közel állt a járdaszigethez, az úttesti tócsákon átguruló hatalmas kocsikerekek fölcsapták nadrágjára a vizet. Felszállt, és mindkét kezével megkapaszkodott, hogy a gyengeségtől el ne essen. Aznap még nem evett semmit.

A buszon a tömegtől – amitől mindig is iszonyodott – egy kicsit melegebb volt a levegő, de nem mozoghatott, s így még jobban didergett. Rettegett, hogy az egymással vagy a mobiltele-

fonjuk túloldalán helyezkedő hallgatójukkal ordítózó kultúremberek, az olcsó vagy drága parfümtől és/vagy mosdatlanságtól bűzlő, egymást lelkifurdalás nélkül taszigáló utastársak hatására rátör a mizantrópia. Inkább azt mondta Jézusnak: „Uram, még több szenvedést is el tudok viselni, csak ne gyűlölködjek!”

Nem tudta, merre jár, és nem is érdekelte. Jó negyedóra múlva megritkult az utazóközönség, és Kristóf leült. „De jó lenne egy vízhatlan cipő – gondolta. – Ami kényelmes is, meg szép is. Meg egy könnyű, de mégis meleg kabát, sok zsebbel. Meg egy kesztyű. De jó lenne, ha sok pénzem lenne, és összevásárolhatnék mindenfélét, ami csak eszembe jut. Csak költeni, költeni mindenféleképp. Meg enni valami húsételt.”

A buszról már minden utas leszállt. Kristóf kettesben maradt a sofőrrel. Mindig különleges tiszteletben tartotta a tömegközlekedési eszközök vezetőit, így hát örült az édeskettesnek. Nemsokára megint megállt a busz, és a vezető is leszállt. Ezután az ajtók becsukódtak, a busz pedig továbbindult most már egyetlen utasával. Kristóf kifelé bámult az ablakon a szürke égboltra, a kevés fénnel megvilágított, s így szintén szürke alapszínben játszó épületekre, a patakozó esőre. Aztán eltűntek az épületek, majd a fák is, most már az ég szürkéje töltötte be a látóteret.

Elhaladt egy zöld városjelző tábla mellett, amelyre ez volt írva fehér betűkkel: Sehol. Nemsokára a busz megállt, leállt a motor, és kinyíltak az ajtók.

Kristóf leszállt, és kíváncsisága a vacogást is elfeledtette vele. „Ó, milyen gyakran vágytam arra, hogy eltűnjek! És most itt vagyok, Seholban. Vajon Seholban semmi sincs?” Körülnézett, s vagy fél kilométerre meglátott egy hatalmas, semmilyen épületet. A tócsákat már nem volt érdemes kerülgetnie, hiszen már úgysem maradt száraz rész a ruházatán. Fáradságos munkával körbejárta a gigantikus építményt, hogy egy ajtót keressen rajta, de nem talált. Lassan azonban átítatta a hely szellemisége, megállt az egyik fal közepe táján, és benyitott egy nem-ajtón. Kelleme meleg fogadta, meg egy jól látható transzparens, amely az épület rendeltetéséről árulkodott: Hiánycikkbolt.

Eleinte nem is látott mást, csak csupasz falakat. Mikor kissé felmelegedett, még jobban átjárta a hely szelleme, s ekkor meglátott a tágas, csupasz tér közepén egy pultot, mögötte egy kék köpenyes eladóval, aki fel sem nézve a jövevényre, elmélyülten olvasott egy könyvet. Előtte a pulton pénztárgép állt.

Kristóf odalépett, köszönt. Az árus felnézett a könyvből, biccentéssel válaszolt.

– Mit árusítanak itt, kérem? – érdeklődött Kristóf.

Az eladó csodálkozva nézett rá.

– Hiszen ki van írva, kedves uram. Hiánycikket.

Kristóf ismét körülnézett, s immár szerteágazó polcsorok labirintusát látta. Azonban minden polc üresen tátongott. Újra az eladóhoz fordult.

– De kérem... itt minden polc üres. Talán a raktárban tartják az árut?

– Nincsen raktárunk, és nincs is szükségünk rá. Látja, kedves uram, hogy mekkora belső terünk van. Itt minden portékánk elfér.

Kristóf még egyszer szétnézett, ám a polcok rengetegét változatlanul üresnek látta. De már nem mert vitatkozni a boltossal, nem akarta, hogy teljesen hülyének nézze.

– Kérem, én szeretnék egy vízhatlan, bélelt, kényelmes bakancsot. Az árus bólintott.

– Ez valóban hiánycikk. Természetesen nekünk sincs ilyenünk. Hány párat adhatok? És mi a mérete?

– Negyvenkettesből kérek egyet. Van más is, ami nem kapható önöknél?

– Természetesen. Minden. Teljesen fel van töltve az árukészletünk – mondta az eladó, miközben beütötte az első tételt a pénztárgépbe.

– Akkor még kérnék egy könnyű, de meleg kabátot, sok zsebbel kívül-belül – jött bele a vásárlásba Kristóf, nagy izgalommal. – 44-es nyakmérettel. De ne legyen nagyon drága!

– Igenis, uram – válaszolta az eladó, és ismét beütötte a tételt.

Kristófra rájött a vásárlási láz. Most nem is gondolt arra, hogy csak pár ezer forint lapul a zsebében, és még sokáig kell ebből élnie. Csak sorolta, sorolta, ami eszébe jutott; az árus pedig min-

dent készségesen beírt a gépbe. Végül Kristóf kifulladt, és némi aggodalommal megkérdezte:

– Köszönöm. Akkor ez minden. Mennyivel tartozom?

– Hogy tartozna, kedves uram?! – kérdezett vissza felháborodottan az árus. – Én becsületes kereskedő vagyok. A teljes számla kétszázhuszonötezer forint.

És az összeget a nyugtával együtt átadta Kristófnak.

– Borravalót sem adhatok? – kérdezte a hálás vevő.

– Kérem, ne sértsen meg, kedves uram! Örülök, ha szolgálatára lehettem. Jöjjön el máskor is! A viszontlátásra!

Kristóf leült egy kényelmes fotelba – csak most vette észre, hogy a bolt egy részét szalonként rendezték be. Ránézett az eladóra, vajon figyel-e őt, de az pultostul eltűnt.

Örvendezve távozott. Pillanatnyilag csak egyvalami hiányzott ahhoz, hogy öröme teljes legyen: hogy megoszthassa valakivel. Jézus számtalanszor mondta neki, hogy „Tanuld meg velem megosztani az örömeidet!” – de Kristóf legtöbbször vele együtt örülő *emberekre* vágyott. Ezért elhatározta, hogy mielőbb elhagyja Seholt. Terve kivitelezésével viszont gondok adódtak. A 888-as már elhagyta korábbi állomáshelyét, és nem látott semmiféle információs táblát, amelyről megtudhatta volna, mikorra várható a következő járat. Ám az agya már egy kissé ráállt a seholtbéli gondolkodás- és látásmódra, ezért megállt körülbelül azon a helyen, ahol a buszról leszállt. Odaképzelt egy oszlopot információs táblával, és valóban: az meg is jelent előtte. Csak az volt furcsa, hogy miután nagy ügyel-bajjal kezdte megérteni a szeme elé kerülő ismeretlen karaktereket, piktogramokat, arra kellett következtetnie, hogy nem busz, hanem helikopterjáratokról van szó. Már majdnem továbbindult. Hiszen még a buszon is lógott, honnan lenne pénze egy helikopter-utazásra? A zsebében lapuló, újonnan szerzett kétszázhuszonötezer forintot gondolatban már régen elköltötte. Ekkor halk berregést hallott néhány méter távolságból, s kellemes, langyos szellő érintette az arcát. Ajtó nyílt és csapódott, lépések hallatszóttak. Érezte, hogy valaki megáll vele szemben.

– Szia, Kristóf! – üdvözölte a láthatatlan ember. – Énok vagyok.

– Helló! – válaszolt Kristóf. – Én pedig... – „Kristóf”, akarta mondani, de ekkor eszmélt rá, hogy Énok tudja a nevét.

Kezet ráztak. Rövid ideig csend állott be, amíg Kristóf rájött, hogy neki kell megszólalnia. Énok türelmesen hallgatott.

– Hát... hogy is mondjam... szeretnék elutazni innen. De nincs túl sok pénzem.

– Oké, szállj be! – mutatott Énok a gyönyörű fehér helikopter-re, amelyet abban a pillanatban pillantott meg Kristóf is.

– Köszönöm szépen, nagyon kedves tőled, de... mint mondtam...

– Természetesen a vendégem vagy! – szakította félbe Énok.

Kristóf már kezdett hozzászokni a csodákhoz. Ezért csak azon vívódott, megmondja-e, hova akar eljutni. Rájött azonban, hogy fogalma sincs róla. Csak annyit tudott, hogy emberek közé, akikkel megoszthatja az örömét. Tehát hallgatott, és örült, hogy már is találkozott egy kedves emberrel, akinek ráadásul egy ideje érzékelni kezdte legalább a körvonalait.

– Nem fázol? – kérdezte Énok, utastársára pillantva.

– Nem – válaszolta Kristóf, és ezen maga is nagyon csodálkozott. – Itt jó meleg van.

– Igen. Kellemes. De azért felvehetnél valami ruhát.

– Sajnos nincs váltóruhám – mondta Kristóf. – Csak ez, ami rajtam van.

– Khm, izé... hogy is mondjam, kedves barátom... Nem akarlak megbántani, de nincs rajtad semmilyen ruha. Anyaszült meztelen vagy. De ott hátul – mutatott maga mögé Énok – talán találsz megfelelőt.

Kristóf hitetlenkedve és szégyenkezve nézett végig magán, aztán szó nélkül hátramászott, az ülések mögé. Egy kis székre ki volt készítve egy alsónadrág, egy zokni, egy fehér, tógyszerű öltözet (hasonló ahhoz, amit a görögök meg a rómaiak hordtak régen, és amelyet Kristóf mindig is szeretett volna egyszer kipróbálni), meg egy hófehér bakancs – bár ez még az azonos szín ellenére sem nagyon illett a többihez. Felöltözött, és észrevette, hogy a ruhákból valami nagyon kellemes bizsergés árad. Visszamászott Énok mellé.

– Köszönöm szépen.
– Ne nekem köszönd! – figyelmeztette Énok szelíden.
Kristóf azonnal megértette.

– Köszönöm, Uram – mondta.

Kissé megnyugodott, és – némi büntudattal – eszébe jutott, hogy itt egy kedves ember, akivel megoszthatja örömét.

– Képzeld el! Seholban, ahol felvettél, van egy hatalmas, semmilyen bolt, ahol kaptam kétszázhuszonötezer forintot!

– Hát ennek nagyon örülök – mondta Énok. – Bár meg kell mondanom, hogy ezzel nálunk semmit sem tudsz majd kezdeni.

– Hogyhogy? – rémült meg Kristóf. – Nem ismeritek el a forint vásárlóértékét?

– De, de, ne aggódj! Csak éppen mi nem használunk pénzt.

– Hát akkor hogyan vásároltok?

– Sehogy. Mindenünk megvan.

– Mindenkinek?

– Mindenkinek.

– Az meg hogy lehet? A legszegényebbeknek is?

– Nálunk nincsenek szegények.

– Csak gazdagok... – ámuldozott Kristóf.

– Nem. Gazdagok sincsenek.

– Most már végképp nem értem – adta fel Kristóf.

– Ne törődj vele! Én sem értem. Egyszerűen Adonáj ilyennek teremtetten a mennyországot.

Kristóf kinyitotta szemét. Most döbrent rá, hogy mindezt csak álmodta, bár pár percig még nagy boldogságot érzett a gyönyörű fantazmagória hatására. Gyorsan újra lehuntya a szemét, hogy semmi se akadályozza a visszaemlékezésben. Aztán – még mindig csukott szemmel – kinyújtotta a jobb kezét, hogy kitapogassa az éjjeliszekrényen tartott cigarettáját, mert felébredéskor mindig ez volt az első mozdulata. De hiába tapogatódzott. Az éjjeli szekrény helyén valami mást érzett. Egy emberi térdnek tűnt. Nagyon meglepődött, és odanézett.

– Jó reggelt! – üdvözölte Énok, akinek a térdét tapogatta. – Jól aludtál?

Vári Csaba

Bűn és bocsánat

Apám emlékére

*Pirossal írom ezt a verset,
mintha meg sem szabadna születnie.
Betűnként gyermekeddé öregedtem,
nem vettem észre, de szívre sem ennyire.*

*Hét évet késtem, tartozom ezzel.
Azóta rosszul járnak az órák,
hiába javítottad őket sorra. Hét éve
nincs szavam, nem beszéltem hozzád.*

*Amikor voltál, sem voltál, apám!
Egyvég hallgattál, alig hallottalak.
Így lármáznak vissza az évek,
hogy felköltöd a többi halottamat.*

*Ami sok volt, az sok volt,
ami kevés, kevés, és nem
ment fel sem téged, sem engem,
ez az érthetetlen érvelés.*

*Üvöltöttél, de szád sem mozdult, túrted
az összes fájdalommad ellenére,
ami engem is megjegyzett mindhalálig,
mint az Atyát a Fiú vére.*

Gáspár Ferenc

Azok a hatvanas évek

Dó-szó-dó. Mozart *Kis éji zenéjét* szolmizálják, éneklük már ezredszer a lobogó hajú énektanár vezényletével, s bármennyire is unják, akármennyire is röhögnek raja, mégis éneklük, mégis szót fogadnak. Maguk sem értik, miért tesznek így, talán a mozarti zene hatása ez, vagy valami más, belső szükséglet, vagy csak az újdonság, hogy végre nem mozgalmi dalokat kornyikálnak. Nem azt a nevetséges dalt, amiről a fiú azt hitte, hogy egy ember nevét rejtették el benne, mikor azt énekelték, hogy *siheder – nyikoromban*. És mivel ezredszer éneklük, hogy dó-szó-dó, ezért lehet közben másra gondolni, álmodozni. A fiú például hirtelen kisfiú lesz, aki végre megszéri a labdát, és szalad vele, ahogy csak bír. Az iskola udvara óriási, szürke földjén kavicsok hevernek. Hallja, a nevét kiabálják... Passzolni kellene, de nem látja, kinek. Így aztán egy ponton elengedi a labdát, csak úgy maga mellett. Guruljon, ahová akar.

Az iskola előtt senki nem várja. Úgy gondolja, elindul egyedül. Mások is egyedül mennek haza. A nap meg süt, és ő tudja, hogy arra kell menni, ahol a villamos jár. A villamossínek mentén haza fog érni. Kicsit sokáig tart, de ő büszke magára. Nem érti, miért jajgatnak otthon a felnőttek. Hiszen hazaért, meg kellene őt dicsérni, vagy nem?

Lent a mélyben csövek cikáznak. Forró víz van bennük, azt mondják, veszélyes. Mert, ha pont arra jár, és akkor lyukad ki... A kazán fűti őket. Hatalmas széndarabokkal. Egészen akkorák, mint a csokoládék a raktárban. Azok is ilyen hatalmasak. Azt mondják, az főzőcsoki, nem étkezésre való. De ha megfőzik, akkor is megeszik vagy megisszák, nem? Akkor meg miért nem étkezési? Be lehet rúgni az ablakát labdával. És amikor visszaadják, akkor lehet főzőcsokit kunyerálni. Nem szívesen adják, hiszen berúgta az ablakot. Még illet, hogy berúgja, és kunyerál! De van, amikor mégiscsak adnak. Mert ő az igazgatónő fia, azért.

Vannak, akik sokkal szegényebbek. Akik soha nem láttak ilyen hatalmas csokoládékat, és ekkora tüzeket sem a kazánban. Van egy

kisebb kémlelőnyílás, egy nagyobb, és egy még hatalmasabb. A fiú a középsőt szereti. Kinyitják neki a fűtő bácsik a nyílásokat, és ez a legjobb. A középső. Talán mert a legnagyobb már tényleg ijesztő. De sohasem gondol arra, hogy ott, a tűzben, vagy a tűz közelében ördögök lakhatnak. Az ördögök otthon bujkálnak, a lakásukban, a szoba eldugott és sötét sarkában, leginkább az ajtó mögött, amit, ha kitártak, furcsa és sötét háromszöget alkot a fallal és az ágyával. Ebben a háromszögben laknak, és éjszaka belebokszolnak a hátába.

Vajon Kálmánéknál is laknak ördögök? Mert ők ötven vannak testvérek. Ha igen, akkor kinek a hátába bokszolnak? Erre gondol iskolába menet egy kavicsot rugdosva. Mindez később történik, amikor már megengedik, hogy egyedül menjen a hosszú úton. Kálmánék a Nádor utcában laknak, közelebb az iskolához. Cigányok, de a rendesebb fajta, mondja egyszer anyja. Ez őt nem érdekli, bár az információt elraktározza valahová, hogy rendesebb. Sokat játszanak Kálmánnal, és egy szőke fiúval, őt Gábornak hívják. Gábort nagyon szereti, talán még Kálmánnál is jobban, de egy napon ezek a gyerekek eltűnnek. Furcsa. Talán másik iskolába vitték őket, talán meg az ördögök...

De az nem lehet. Ez nem is neki jutott az eszébe, hanem annak a másiknak. A másiknak, aki varázsol. Ő is benne lakik, de ritkán jön elő. Csak ha varázsolni kell. Vagy ha bántják. Olyankor azt gondolja, ez nem neki szól. De nem ő gondolja ezt, hanem az a másik. Hogy ő nincs is itt. Őt nem lehet bántani, mert amit ütnek, az csak a teste.

Aztán lesznek más barátok. Sorban csönget be hozzájuk suliba menet, vagy pedig véletlenül csatlakozik hozzájuk. Mert ő lakik a legmesszebb.

Az iskolában sokat verekszenek. Nagyjából megvan a rangsor közöttük, ebbe csak az idősebbek zavarhatnak be, akik lebuktak közejük. Van két óriás a leghátsó padban, őket szemlátomást nem érdeklik a dedósok. Külön életet élnek, saját mikroklímával. Mint amikor a buja őserdőből hirtelen kiemelkedik egy hegycsúcs, és a fölfelé mászókat először csak a hideg lehelet csapja meg, s csak mikor már a bőszi orkán taszigálja őket, akkor veszik észre, hogy rossz helyre tévedtek. A fiú és társai messze kerülnek őket, s azok sem vesznek részt a többiek játékaiban. Annál inkább az a test-

vérpár, ahol a fiatalabb, az öcs velük egyidős, a nővére pedig egy-gyel több évet számlál. Ők kart karba öltve verik az osztályt, a fiú is kap tőlük rendesen. De már nem annyira kisfiú. És egyszer a folyosón álldogálva előnti őt egy addig nem tapasztalt érzés, és amikor a másik fiú pofozni kezdi őt, meglendíti a bakancsát. Erős a bakancs, vasalt. A sípcsonkját találja el, a másik zokogva rogy le a földre. A nővére idegtépően visítózni kezd, kiabál, „hogya tehetél ilyet!”, de aztán nem bántják többet.

Talán ez a legjelentősebb esemény az úttörőavatástól eltekintve az iskolai évek alatt, meg aztán jóval később az erotikus játszadózás a lányokkal. Szerepjátékok voltak, ismert filmekből vették át a figurákat, és a csiklandozásnál tovább nem mentek egyszer sem. Közben az ördögök is eltűntek otthonról.

A fiú soha nem érezte, hogy ő kivételezett lett volna. Talán csak egyszer, amikor az orosztanár számon kérte tőle a ragozást, és akkor az édesanyja, a kórház igazgatónője bement, és kiabált az orosz-tanárral. Hogy miért kapott egyest a fiacskája. Az orosztanár, aki mellesleg ügynök volt és besúgó, és természetesen oroszul ugyanúgy nem tudott, mint a tanítványai – legfeljebb egy-két leckével járhatott előttük –, hamar túltette magát az eseten. Ezek után nem feleltette a fiút, szó nélkül beírta az ötöst az ellenőrzőjébe.

A fiú közben lassan felnőtt, és egyre messzebb költözött. És többé soha nem volt kivételezett. Por lepte be az egykori utcát és az iskolát, álmok maradtak utána, színek és hangok, a sült alma illata a vaskályhán, vagy a fekete, olajos padló szaga, a vizelde szaga, ahol a falra kellett pisilni, és egy vályúba csurgott le a sárga lé, s a fal ugyanolyan feketére volt mázolva, mint odabent az olajos padló; a hideg fájdalom szaga, amikor eltalálta a hógolyóba gyúrt jókora kavics, az öltözői izzadságszag, a lányok szintén fekete tornadressesze, ami alól izgatónan bújtak ki a hamvas karok és lábak; az akácok illata tavasszal, az U szög fémes fájdalma a bőrén; az első házibulik és lassúzás a zsötemre, az első csók és a véget nem érő dó-szó-dó. Meg az orosztanár pofonja. Nyolcadikosok és birkóztak az udvaron. És hangosbeszélői utasítás ellenére sem hagyták abba.

– Hajolj le – mondta a tanár, mert már nem érte fel őket. Én nem vagyok itt. Csak a testem van itt. Dó-szó-dó.

Acsai Roland

Vödrökben a kutak

*A tejút helyén csiganyál van,
és a mélység
ott lapul a magasságban,*

*meg abban, aki szétnéz
róla, vagy le.
Ruhájába szél tép,*

*és egy ajtót csap be
a huzat.
Mennydörgése hangosabb-e,*

*vagy az ózonlyukas
ég suttogása,
míg vödrökbe merülnek a kutak,*

és fellobban a víz alatti máglya?

Áthull lassan

*Vajon mitől függ, hogy melyik őszi lomb,
levél mikor hullik le a földre kint?
Ki szabja meg, mikor? Hibázni
nem tud, a pontos időt betartja.*

*Tükörben ónos, őszi eső szital.
Avar törött szilánkjain átmehet,
ki mer, ha nincsen élük. Áthull
lassan a látszat a szürkeségen.*

A múlt a memóriában

*Felszállt a zöld küllő a fatörzs halott
kérgeire bátran, míg az autónk előtt
álltunk a napfényben, s kiáltott.
Tandori sírja madárhatáro-*

*zóval. Ki tette rá vajon, és miért?
Gyerekkoromból ismerem ezt a köny-
vecskét. Kicsit megázik néha,
ázik a múlt a memóriában.*

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
(1895–1946) alkotása

Jenei Gyula

Légszomj 7.

(Jegyzetversek járvány idején)

*amikor a járvány folyamatairól, adatairól esik szó,
hipochonderként sokakhoz képest mérsékelt
vagyok. talán azért, mert én a betegségtől, a haláltól,
a járványhelyzet lelki nyűgeitől félek és féltem
hozzátartozóimat, barátaimat, közeli ismerőseimet.
akik szélsőségesen harsányak, nem a járványról
beszélnek. csak politizálnak.*

*a diktatúrában kevés hülye dönti el a fejed fölött,
hogyan mit tehetsz. a demokráciában sok hülyét kell
elviselned magad mellett.*

*ízlelgetem a kifejezést: felvilágosult
abszolutizmus. egyik barátom szerint ez az ideális
társadalmi forma. de hát nincs nekünk akkora
szerencsénk!*

*mostanában tizenöt-húsz könyvet olvasok
párhuzamosan, pontosabban csomó könyv
sorakozik félig vagy alig olvasottan az ágyam
mellett. mostanában csak belekapok egyikbe is,
másikba is, ám ha egy újabb kedvéért leteszem
valamelyiket, az előzőhöz többnyire nem talállok*

vissza. máskor is volt már hasonló, de most rosszabb a helyzet. jóval kevesebbet olvasok, és nem tudom eldönteni, hogy ez karanténdeppresszió, vagy olyanfajta udvariatlanság, mint amikor egy beszélgetés, a másik története vagy mondata közben egyszerűen hátat fordítok az illetőnek, és otthagynom, mert nem érdekel eléggé, amit mond. persze tekinthetném önvédelemnek is, hisz egyre kevesebb az időm. egyre türelmetlenebb vagyok a magam és a mások hülyeségével szemben. öregszem.

nagyon ügyes és nagyon bátor vagyok. ezt eddig nem tudtam, vagy legalábbis nem becéztem magam így. most sem rám mondták. egyik ismerősöm közölt oltakozási fotót a közösségi oldalon, s valaki azt írta alá kommentben: nagyon ügyes és nagyon bátor vagy. mármint katonaviselt ismerősöm: ügyes és bátor. nem tudom pontosan, miért írta ezt az a valaki, de a szöveg- és képkörnyezet azt sejteti, hogy azért tartja ügyesnek és bátornak, mert odatartotta a karját az orvosnak. mivel engem is beoltottak, nyilván nagyon ügyes és nagyon bátor vagyok én is.

Domonkos László

Laja Amerikája

Egyéni levelező hallgató – hogy ez a jogviszony pontosan mit is jelent, senki sem tudta pontosan, mégpedig azon egyszerű oknál fogva, hogy ilyen extra státusban nemcsak senki nem *leledzett* közülünk a szegedi egyetemen, de távol s közel még csak nem is hallottunk efféle szerzetről. Egészen addig, míg Laja – jóval tanévkezdet után, már valamikor október vége felé – váratlanul meg nem jelent egy szemináriumi angol nyelvgyakorlaton. Mintha a népmese kis gömböce elevenedett volna meg. Egyik tűzrőlpattant csoporttársnőnk, igen plasztikusan, szinte azonnal Ducibigyónak nevezte el. Laja nem egyszerűen kövér volt, de leginkább talán a *totális gömbölydedség* lehetett rá a legtalálóbbszösszefoglaló jelző. Nemcsak derűs, fénylő, kerek, hatalmas tokával ékes arca és tekintélyes méretű, méltóságteljes lassúsággal tovahullámozó feneke, valamint vaskos kötésekkel körbetekert oszlopokra emlékeztető – viszont izmos! – lábszárainak kettőse, de egész felsőteste, sőt, teljes testi mivolta szembeötlően jelenítette meg a vidám gondtalansággal burjánzó abszolút kövérséget. Summázata volt a kóros ifjúkori elhízásnak.

Hogy miért és hogyan lehetett egyéni – és egyszakos! – levelező hallgató, különösebben persze nem érdekelt senkit. Kedvesen mosolygós, több mint közvetlen fellépése egyébként is alighanem azonnal eliminálta volna a kérdést, ha bárki firtatja. Mint a nyelvgyakorlatos csoport rajta kívül egyetlen fiútagját, szeminárium végeztével azonnal sörözni hívott. Bámulva konstataáltam, hogy egyből tíz korsót rendelt, azonnal neki is látott becsülettel, és rögvest tisztázta a sör és közte fennálló, láthatóan régi keletű, meghitt, bensőséges viszonyt. Laja, az is azonnal látszott, gyermekien nyílt és egy elkényeztetett óriáscsecsemő gátlástalan őszinteségével kitárulkozó lélek volt, aki mindenről és mindenkor kész vallani, szívesen és nagy kedvvel mesél. Rövidesen megtudhattam, hogy

a szülei vidékről kerültek föl a fővárosba – „apámat kiemelték” –, valamelyik nagyszülei máig egy Tisza-parti kisközségben laknak, és milyen jó néha oda lemenni, „de még jobb visszajönni”. Ha kellett, ha nem, összehordott hetet-havat, olykor esdeklően, édességért kuncsorgó kisfiúk mohón vágyakozó pillantásával méregetve partnerét. Idővel aztán el-eljutott a *kérencselésekig*, apróbb összegektől a jegyzetekig, olykor még, kiadósabb sörfogyasztások után különösen leégve, akár az ennivalóig is.

Mivel kezdetektől habozás nélkül rám vetette magát, nekem jutott a megtiszteltetés, hogy az elsők között és első kézből tudhassam meg: Laja szülei – „diplomáciai szolgálatban”, mondta áhítattal – éveket töltöttek az Egyesült Államokban. Laja ott sajátította el egészen garázda módon amerikaias angol kiejtését, mindezenközben viszont például arra is alkalma nyílt, hogy ott legyen az 55 ezer őrjüngő között 1965. augusztus 15-én a New York-i Shea Stadiumban, a Beatles híres amerikai fellépésén.

Amerikáról meg a Beatles-szel élőben történő találkozásról mesélni – meg egyáltalán: arról hallani, hogy egy 13–14 éves srácnak az álmokon túl, a leghétköznapibb valóságban része lehet ilyesmi-ben! – nekem, aki még tengert is csak jó félév múlva láthat először a Német Demokratikus Köztársaság Rügen elnevezésű szigetén, Nyugatra meg csak négy esztendő múlva jut el: olyannak tetszett, mintha a Föld középpontjából hazatérő vagy a holdutazásból visszaérkezett honfitárs beszámolóját hallgathatnám. Mindez Lajának nemcsak tekintélyt és némi megbecsülést, de furán kényeztető, majdhogynem gyengéd szeretetet és elnéző-önfeláldozó, bajtársias együttérzést, valamint nagy adag segítőkészséget biztosított, amelyekkel – tán mondanom sem kell – ökelme aztán élt is böcsülettel, szükségletek vagy inkább lehetőségek szerint. Midőn Laja azt fejtegette, hogy a New York-i koncerten egyik kedvenc számomban, a *Dizzy Miss Lizzy*-ben George Harrison milyen unott egykedvűséggel játszotta le időről időre az általános hangzavar, örült tombolás és kavalkád kellős közepén a rövidke gitárszóló-betétet, én megpróbáltam képzeletem laterna magicáján izgatottan remegő képekben magam elé vizionálni a jelenetet – s eközben az elbeszélő heroikus

óriás-magasságokba emelkedett, legalább akkora lett és olyan hatalmú is, mint a dzsinn *A bagdadi tolvajban*.

Jónéhányszor megfordultam mindig benzin- és porszagú al-bérletében – egy társasház garázsából nyíló szobában –, Laja azonban igazából Pesten lakott, a kommunisták által kivégzett egyik kommunistáról elnevezett utcában, a tizenharmadik kerületben, közel a Vígszínházhoz meg a Duna-parthoz. A lakása a vidéki és kültelki szoba-konyha után palotának tűnt, de azt már rég megszoktam, hogy Laja esetében mindig akad csodálnivaló. Laja pedig, akár egyedül, akár a szüleivel tette tiszteletét nálunk, mindig dicséretre méltó plebejus empátiával, tapintattal és szerénységgel viselkedett. Kövér, mosolygós édesanyja kicsit mintha hasonlított is volna az én anyámhoz, bár nekem az életben nem jutott volna eszembe Mádörkének hívni anyámat, még ha én – ugyanúgy, ahogy Laja – szintén egyetlenke valék is.

Egyik őszi szünetre meghívott hozzájuk. 1973 novembere volt, olykor áprilist idéző napsütés ragyogtatta a komoran sorakozó négy-ötemeletes pesti házakat – golyónyomok arrafelé egyáltalán nem látszottak, semerre sem, holott kerestem rendületlenül –, mi meg kedélyes aranyéletet éltünk vagy négy napig, minden bonyolult-bonyolódó, mély és áttételes intellektualitás nélkül. Jó megérzéssel még a kezdet kezdetén el is sülyesztettem a sporttáska mélyére a nemrég megjelent és a vonaton még böszén olvasott, *A szélén behajtva* című vaskos Németh Andor-kötetet, benne a nevezetes József Attila-életírással. Hallgattuk a kiváló minőségben és mindent elárasztó mennyiségben feltárulkozó Beatles-dalokat, Mádörke közben szorgalmasan, egyfolytában süttött-főzött, hordta be a sütitket meg a sörösüvegeket: heherésztünk boldogságunkban. Alig-alig mozdultunk ki a lakásból, de akár szürke november, akár biztató verőfény nézett be a nekem hatalmasnak tűnő ablakokon: Laja Amerikájában voltunk, a *Dizzy Miss Lizzy*vel meg a többiekkel, a világ legelső stadionkoncertjét idéző hangulat lelkesült elégedettségében, s legföljebb csak azon vitatkoztunk néha, miért imádja Laja annyira a nekem nem túl rokonszenves, zavarosfejűnek érzett Lennont az általam ezerszer tehetségesebbnek-szimpatikusabbnak tartott McCartney ellenében.

Laja sűrűn és a legcsekélyebb gátlás nélkül emlegette viselt dolgait, nemcsak a sajátját, de a szüleiét is. „Mi az apád...?!” karírozta apját, mondván, az mindjárt szinte mindenkinek így esik neki. Velem kicsit másképp történt a dolog. Id. Laja számonkérő szigorral és ridegséggel a szüleim munkája felől érdeklődött szinte azonnal, majd miután megtudta, hogy nyugdíjasok, rám dörrent: „Akkor miből éltek?” Valahogy megnyugtattam, attól tartok, nem túl meggyőzően.

Az apjával amúgy nem is találkoztunk ama paradicsomi négy nap alatt, ennek köszönhetően juthattam be egyszer a dolgozószobájába, ahol döbbszerűen bámultam a régimódi, üveges könyvszekrény főhelyén hosszú, tömött sorban díszelgő vaskos köteteket (ún. „életműsorozat” vala): J. V. Sztálin művei. Volt vagy tizenöt darab. „Apám különben kém”, mondta magától értetődő természetességgel. „Mi?” „Kém. Három személyije van.” Dermedten igyekeztem másra terelni a szót.

Laja másik örülete a Beatles mellett a futball volt. Óriási MTK-drukkerként Becseit, a zseniális balszélsőt imádta, egyik-másik csele után néha fura, vékony-artikulátlan hangon szinte felsikoltott, amitől mindig rémülten rezzentem össze. A kültelki Fradi-szimpatiák emlegetésére csak legyintett, mikor egyszer az MTK-ra a közismert „libások” kifejezést használtam, szinte sírós kétségbeeséssel, böszven leteremtett antiszemitizmusomért. Majd még egyszer, midőn – kedvébe akarván járni – elmeséltem, hogy egyszer apám felhozott a szeged-mórávárosi, általa is ismert Sándor Csikar kedvéért a Hungária körútra, egy MTK-Vojvodina meccsre, s ott láttam Salamon Bélát is a lelátón, nem teljesen józanul. Miután megtudta, hogy engem a klubcsapatok nem nagyon érdekelnek, a válogatott eredményei sokkal jobban izgatnak, ragaszkodott hozzá, hogy, ha csak lehet, a válogatott meccseit együtt nézzük. Az egyik magyar-szovjet előtt gyerekes, rajongó áhítattal megjegyezte: „Úgy szeretem a szovjeteket...”

Egyetem után visszakerült Pestre. Elszakadtunk egymástól. Csak annyit hallottam, megnősült, és az Interkoncertnél dolgozik, a Vörösmarty téren.

Sebők György

Olaj, tükör

*Sötétbe mártom, hogy legyél.
Tűnj végtelennek, mint az éjszaka,
hitegesse magát mindenki, pedig
valahol a te napod is felkel.*

*Zölddel húzlak, hogy élj,
lúktess, mélyüljön veled a szín.
Hitegess, hogy bárki megragadhat.
Ne lehessen nélküled élni.*

*Fehérrel kenlek, hogy felelj,
az égre, a sirályra, a szemre,
mindre önmagával. Csapj be
mindenkit, és légy átkozott érte.*

*Arannyal borítalak, hogy áldott
legyél, és megbocsáthass nekem.
Más nincs, és magamnak nem tudok,
pedig nézd: lemenőben a nap.*

Prokné

*Nekik dobáljuk ki a szennyesünket.
A szégyeneinket, bosszúvágyunkat,
de még a bosszúságainkat is.
Akkor jönnek felcsipegetni,
amikor senki sem figyel, de félre is nézünk.
Nyitott ablaknál veszekszünk, megint
a fecskéket etetik, így mondják erre,
mosolyognak, bólintanak. Zokogunk aztán,
de elégedetten hallgatjuk,
ahogy sistereg az udvaron a fű.*

*Pár nappal később sétálunk egyet
a parton. Mezítláb, bokáig a hűvös vízben
mutogatjuk a gyerekeknek a partfalba vájt lyukakat.
Ahol nem tudnak sírni, bezárják az ablakot,
onnan elköltöznek, válaszoljuk. Kirepül
egy madár, az otthonlávókra gondolunk.*

Santa Maria

*Vitorlát hímezek.
Azt mondják, hiába,
de mit tudnak ezek?
Úton Indiába*

*vagy másfelé akár,
a kontinensen át.
Más is tévedett már
legalább ekkorát.*

*Nincsenek titkaim.
Az utolsót éppen
öltöm, és nincs, akin
ennyire nevettem,*

*mint magamon, látva,
mikor, hol hibáztam.
És tanulok – hátha –,
legalább vidáman*

*cipelek a partig.
Még az se számít, ha
félútra lekopik.
Majd úgy teszek, mintha.*

Zs. Nagy Izabella

Jordániában az ősz

*Fehér kőházak
műezzin
fekete szemű arab férfiak és nők
szűk utcák
zsúfolt utak
birkák teherautó-platókon
kopár vidék
és szellős ég
reneszánsz színekkel.
Jordániában az ősz elhagyott.*

*Ortodox istentiszteleten ruhámban tömjén
a kenyér ízében is szentség
Allah vagy Jahve neve szent
és az égen túl melyik mennyország érvényes
ha szól a harang és szól a műezzin
én pedig a Jordánnál
Putyin mozaikképét bámulom –*

Abafáy-Deák Csillag

Teríték

Hétfő

- Lalika, már megint telefonálsz, vagy videójátékozol?
- Nem játszom, a nagyí hívott, és a ...
- Megmondtam, hogy nem találkozatsz és nem beszélhetsz vele. Elmeséltem, nem is egyszer, mi történt pár évvel ezelőtt, amikor rád kellett volna vigyáznia, de fiatalabban is felelőtlen volt, pedig akkor még nem volt ennyire zakkant, mint most.
- Csak azt szerette volna elm...
- Nem érdekel, kértelek, hogy ne vedd fel a telefont, azt tudom, ő pont olyan erőszakos, mint a fia, vagyis az apád, akinek az örületeit végre már nem kell túrnóm.
- A nagyí most azt...
- Ne folytasd, és nem szeretném még egyszer elmesélni, mi történt a tóparton, hogy elmélázott, egy percre, ő így mesélte, és nem vette észre, hogy belépsz a vízbe, a két méteresbe, és el-süllyedsz, hát mire figyelt. Ha nincsenek ott Szabóék a közelben, akkor nem szednek ki onnan élve, de ő bezzeg nem ugrott be.
- Nem is tud úszni, én meg szaladtam a legnagyobb szappanbuborék után, mielőtt szétpukkan, nagyí is szaladt, papucs nélkül utánam, de nem ért utol, és...
- Százszor megbeszéltük, hogy nem mehetsz hozzá, ez így marad, és ha hallanád, mit beszélnek róla a szomszédok. A házban, ahol Icuka, aki a földszinten lakik, és majdnem mindent tud a lakókról, mesélte, hogy az első emeleti szomszéd panaszkodott a férjének, hogy az erkélyre szellőzni kitett ruhái mindig nedvesek, mert valaki állandóan szappanbuborékot fúj a felső emeletről, talán váratlanul gyerekes család költözött oda, vagy unoka érkezett vakációra a nagyíhoz. A férj felment, és csengetett az ajtón, ahol továbbra is az állt, özv. Grenda Lajosné. Te is Grenda

vagy, az apád után. Az öregasszony nyitott ajtót, és amikor a férfi rákérdezett, hol vannak a gyerekek, becsapta az orra előtt. Ezután hiába csengetett. Másnap hazafelé jövet a férfi látta, hogy nagyanyád áll az erkélyen, és egy nagy tartályból fújja a szappanbuborékot. Ez hetek óta tart. Feljelenteni se lehet, mert kinevetnék a rendőrök.

– Én is ennyire szerettem fújni, és a nagyi most azt mondta, ha találkozhatunk, és nemcsak telefonálunk, amit szintén nem szabad, akkor elvisz engem...

– Nem visz sehova. Erről nincs mit beszélni, nyomás tanulni.

Kedd

– Anya, én ugye nem vagyok nehezebb ötven kilónál?

– Hogy jön ez most ide? Te is tudod, mennyire sovány vagy, még a mákos tésztát se eszed meg, pont olyan válogatós vagy, mint az apád.

– Az jó, ha kis súlyom van, akkor megtanulhatok vízen járni, mert a...

– Jó lenne, ha nem olvasnál annyi hülyeséget az interneten, meg a sci-fi és a borzalmas figurák, inkább tanulnál.

– Nem én olvastam, a nagyi mondta, és ő komoly könyveket olvas, sokszor kérdezte, hogy olvastam-e már az *Aranyembert*, de a Harry Potterről is kérdezett.

– Mindig fent hordta az orrát, hogy ő mennyire művelt, sokat is ért vele, na, meg a fia, és most tényleg begolyózott.

– Igen, egy golyóról is beszélt, és azt mondta, ha találkozunk, amikor én odamegyek iskola után, talán nem fog több szappanbuborékot fújni, amit tényleg nem bír abbahagyni, és engem elvisz...

– Mi örökre befejeztük vele, akárcsak a fiával. Micsoda egy szipirtyó, meg ne merd tenni, hogy arrafelé mész, még a szomszédok is meglátják, hogy a megzakkant vénasszony rokona vagy. Telefonodat elveszem, ha nem fogadsz szót. Most hiába rohansz a szobádba.

Szerda

– Szia, nagy, ha elmarad pénteken a tornaóra, már délben nálad lehetek. Hívlak még, de most nem lehet, hallom a lépéseket.

Csütörtök

– Nagy, most csak halkan beszélhetek. Igen, mehetünk. Nagyon sokat nőttem, én vagyok a legmagasabb az osztályban, 40,5 kiló vagyok, sportcipővel, felöltözve, ma reggel mértem meg a súlyomat, csak meg ne lássa anya, mert a mérleg tárolja az utolsó mérést. Ő állandóan méri magát, és mindig mondja, amikor meglátja a kilói számát, ez nála kummerspek, nem értettem a kifejezést. Németül van, miért nem figyelek a németórán, miközben ő sem tud németül, ezt mégis tudja. Azt jelenti, bánatból következő hízás. Te attól fogtál? És ha ezentúl minden héten elmegyek hozzád, ha engednek, ha nem, akkor ugye visszahízol? Felnőtt is lehet ilyen könnyű? Neked annyira nehéz, hogy könnyű lettél? Ha neked is ennyire fontos, akkor megyünk holnap, mindenképpen. Jó lesz, taxiban csak egyszer ültem, akkor is anya végigsírta az egész utat. Holnap nagyszünetben felhívlak, szia nagy.

Péntek

– Anya, nagyon kérlek, ne haragudj, nem Jocónál vagyok, és nem asztaliteniszezünk. Ne aggódj, azért hívlak, mert nagyon későn érek csak haza, messze vagyok, nem, nem Jocóval, ne félts, jól vagyok, nincs semmi bajom, és nem is lesz. Illetve van, az, hogy nem mondtam, hogy a nagyival vagyok, jaj, ne kiabálj, a Kalandparkba hozott el. Kérlek, ne tedd le, hallgass meg, ne kiabálj, és ne sírj, én ma tényleg jártam a vízen, küldöm azonnal a fényképet Messengeren, több is készült. Egy hatalmas, átlátszó

buborékban siklottam a tavon, ügyesen kellett manőverezni, és ez ment nekem, óriási volt, nem tudtam, hogy létezik ilyesmi a kalandparkban, akkor elmeséltem volna neked, és együtt jöhettünk volna, a nagyi könnyezett, de láttam, mosolyog a könnyeken keresztül, egészen közel jött a tó partjához, mielőtt beléptem a buborékba, ne kiabálj, kérlek, és nagyi kiverte a hisztit, hogy adjanak rám mentőmellényt, nem akartak, ők azért vannak ott, hogy figyeljenek, vízimentők, és én elmondtam nekik, jó úszó vagyok, a nagyi kezébe adtak egy nagy mentőövet, és le is fényképezték, sokat nevettünk, és nagyi azt mondta, miután hazamegy, kidobja az összes szappanbuborékfújással kapcsolatos dolgot, és ezentúl nem ül egész nap a házban, és hízni is fog, amit nekem is kell. Itt vagy, anya, ugye nem tetted le, hallom, szipogsz, én is szoktam, nagyi hétvégére meghívott ebédre, és azt mondta, neked van igazad, sovány vagyok, és szerintem próbáljam otthon megenni a mákos tésztát is, ő tudja, hogy te nagyon finoman készíted. Anya, ugye hallasz, és már nem sírsz, te is eljöhetnél az ebédre. Nagyi azt mondta, négy főre készíti az ételt, sose lehet tudni.

Vermes Nikolett

Herka kínaiul tanul

*Nǐ hǎo – mosolygott
a büfés, és egy kanállal
többet mert a rizsből.
Xièxiè – ezen már
igazán meglepődött,
nem szokott hozzá.
Ajándékként egy
tál levest tett a tálcára.*

Herka búcsúzik

*2007,5 plusz egy nap
után fog sírni először.
Pannónia gyöngye
POSZTtal búcsúzik.
Nettó jegyesség-
felbontás, leköszönő
keresztelő, temetés.
Egyszer mindennek vége
lesz, az apja hajtogatta.
Ma visszakérdezne,
ez áll a házasságukra,
a gondosan tervezett jövőre?
A kihasználtságtól féltette,
Pécsre ezt sosem mondta.
Az igazság szennyestartóban
vár, és egy közös ismerős,
egy idegen szájából száll
a Dömör-kapu felé.*

Herka egyedül marad

*Erős lány vagy te, Herka.
Kicsit sírsz majd, és felállsz,
mondta, és letette a telefont.
Herka aznap huszonhatszor
sétált le-fel a tizedik emeletről.*

*Szívós csajok nem lifteznek.
A lépcsőn felejtett szívdobogást
zihálás nyomta el, negyven
lakás visszafojtott lélegzettel
figyelte a születésnapos lányt.*

*A legfelső emeleten mindig
megállt lerázni magáról
a könnyeket, mint a folyóba
dobott macskák a gyilkossági
kísérlet után a Kapos partján.*

*Először a kilencedik
emeleten élő asszony észlelte
a vizesedő falat, később
hetedikről kiszólt egy lány:
leázik a praktikeres tapéta!*

*Megnyugtatta: a biztosító fizet.
Huszonöt kör után megsüllyedt
a bányászoknak épített ház.
Nem merte felvállalni, erősnek
kellett lenni, nem tehetett mást.*

Becsy András

Negyvenöt fokos szög

(Mándy Iván részére)

Bolygó kinézett az Ipartestület italmérésének ablakán. Háta mögött, a biliárdasztalon, amelyet néptáncos fiúk szoktak péntekenként körbeállni, kopott dákók feküdtek. A golyók az írótablával együtt a pult alatt kushadtak. Odakinn esett. Bolygó figyelte a járdát az utca túloldalán, amely mintha hullámszórt volna, akár a pocsolók a szélben. Tudta, hogy a gesztenyefák feltörő gyökerei miatt vált hepehupássá. A csatornákból ömlő víz kis érré állt össze az aszfalton, kerülgette a járda apró dombjait. Mint cselező csatár a védőket.

– Kocsis Lajos nyolcvankettő júliusában a Szegedi KSZV ellen a harminckettedik percben megállt a felpályánál, és becsavarta a GYSC második gólját – morogta Bolygó.

– A felpályáról? – állt meg Dínó, a csapos.

– A felpályáról! Nem akarta megszégyeníteni a harmadosztályból felhozott bekeket. Csak a felpályáig futott fel. Állítólag a szegedi drukkerok akkor a Tiszába fojtották, de ő este már a többiekkel sörözött. Állítólag. Mondják.

– Jó kis focista volt. De azért „fent” egyengették is az útját rendesen. Na, ja! Aki dózsás volt, az dózsás volt! – kacintott Dínó.

– Soha! Kocsis honvédos volt. Szegedi srác, alsóvárosi, de a vörösknél kezdte, a Móravárosi Kinizsiben – vágta a pultra korsóját Bolygó. – Dózsá! Hagyjuk! Inkább idejött, Gyulára, csak a Dózsába ne!

– Valamilyen bundabotrányban volt benne, vagy miben.

– Ugyan! Egyszerűen csak kicsinálták!

– Kicsinálták? – húzta fel a szemöldökét a csapos.

– Mert nem ment a Dózsába. Aztán még Csabára sem engedték. A lilák nem bírták!

– Szóval a lilák nem bírták – bólintott Dínó.
– Az egész brancs egy nagy maffia. Ott vannak mindenhol. Irányítanak. Észre sem veszed, és irányítanak! Lajos mondta, elhiheted!

– Milyen Lajos?
– Hát a Kocsis. Még akkor, nekünk. A belvárosi srácoknak.
– Hogyhogy?
– Amikor egy csapatban játszottunk.
– Na, mesélj, Bolygó! – dőlt a pultnak a csapos. Kint elhalkult az eső.

– Szóval! Én is belvárosi gyerek voltam, és nyaranta együtt ke-rekeztünk a ferences romkerthez.

– Az meg hol van?
– Török Tutusék utcájában.
– Török Tutus! – ismételte a nevet Dínó. – Született centerhalf volt, mint az apja meg a nagyapja. Az öccse meg balbekk.

– Minden családban van egy fekete bárány – vont a vállát Bolygó. – Szóval, a romkertet a ferencesek építették, de nem romnak. Rendház volt. Ma már csak az alapjai láthatók. Régen gazos volt, elhanyagolták, mint az utcát. Talán, hogy passzoljanak egymáshoz. Tudod, városképileg! Itt dumáltuk meg a fontos ügyeket. Döntöttünk erről-arról. Meg ilyesmi.

– Miről?
– Erről-arról. Nem tudom, csak azt, hogy fontos dolgok voltak. Aztán gimiben idehoztam a csajokat, hogy romantikázzunk egy kicsit. Vadregényes hely, miegymás. Tudod, ez kell.

– Miért nem mentetek a természetbe?
– Nagy ez a város ahhoz, hogy kikaplassak velük a szántókig. Rövid szerelmekhez nem kellenek hosszú utak. A kert is vadregényes volt, elég annyi. Sok öreg szomorkodott az elhanyagolt romkert miatt. És sok fiatal boldog volt. Aztán egyszer néhány munkás érkezett kapákkal, nyírókkal, ollókkal a telekre, és rendbe rakták a területet. Akik szomorúak voltak, boldogok lettek, akik meg boldogok voltak, azok elszomorodtak. Mint mi. De nem sokáig szomorkodtunk, mert egy idő múlva a szépen lenyírt

területen focizni kezdtünk. És így már mi is boldogok lettünk. A falkezdemények voltak a kapuk.

– És hogy jött a képbe Kocsis? Ő is ott romantikázgatott?

– Nem! Ugyan, hogy képzeled? Ő egy úriember volt! Kocsissal még kölyökkorunkban ismerkedtünk meg a GYSC sportbüféje előtt. Azt mondta, nyugodtan nézzünk le az edzésekre. Ha akarjuk, még a tribünre is felengednek majd bennünket. Aztán mi hívtuk el a romkertbe focizni. És nyolcvanegy májusában tényleg eljött! Szóval ott beszélt a belügyes dolgokról.

– Mit mondott?

– Hogy lehallgatják. A sportbüfében poloskákat helyeztek el.

– Tényleg rengeteg poloska volt ott! – nevetett fel Dínó.

– Lehallgató-készülékek! Így értettem. Megpróbálják összezavarni, kizökkenteni! Így mondta: ki-zök-ken-te-ni! Ott mondta el, hogy mi a varázslat – nézett a plafonra Bolygó.

A csapos közelebb hajolt.

– Nem. Nem mondhatom el. Ezt nem tehetem. Ez a belvárosi srácok dolga, nemcsak az enyém.

Dínó újabb korsóval csapolt.

– Nesze!

Bolygó ünnepélyesen a lámpa felé emelte a sört.

– De nem ezért mondom el, nem a sörért! Ezt tudnod kell! – csóválta a fejét. – Azért mondom el, mert igaz barát vagy!

Tétován ivott egy kortyot, majd színpadiasan letette a kriglit.

– Negyvenöt fokos szög.

– Mi?

– Negyvenöt fokos szög. Így kell megrúgni felpályáról a labdát. Jobbal a bal pipába.

Dínó elmosolyodott. Hallgatták az esőt.

– Kocsis Lajos nyolcvankettő júliusában a Szegedi KSZV ellen a harminckettedik percben megállt a felezővonalnál, és becsavarta a GYSC második gólját. Aztán eleredt az eső. Kocsis cserét kért.

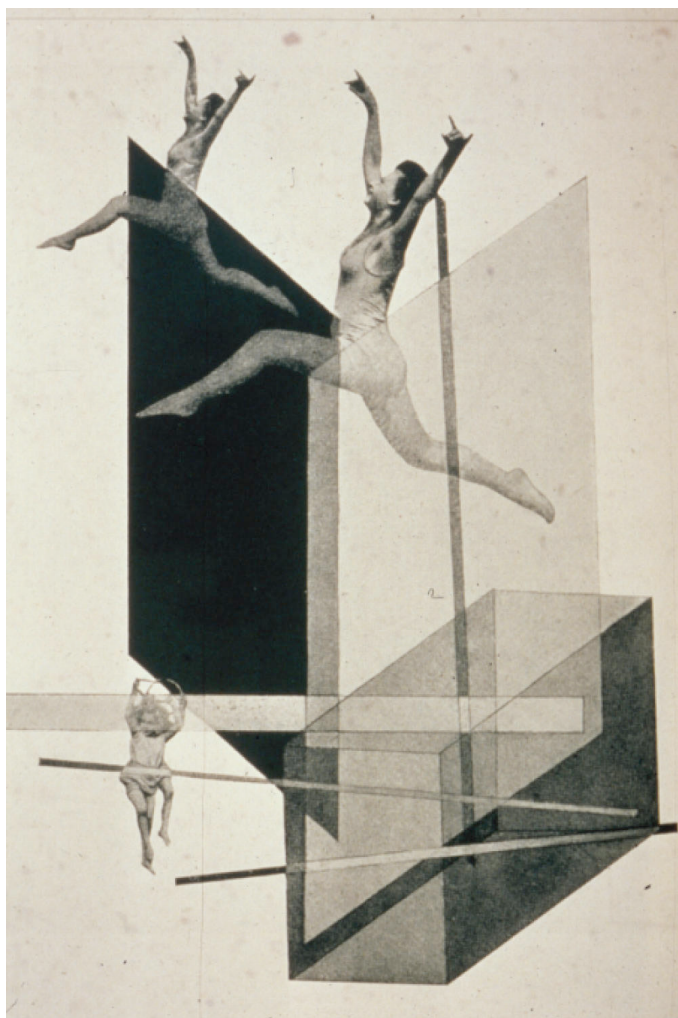
Nem tudta már pontosan, hogy hányszor mondta el ezt a szöveget. Jónak találta. Esőíze volt.

– Még egy sört?

– Nem. Mára bezárt a bazár. Tízkor lámpaoltás a szállón – tet-
te a fejére a sapkát.

– Azért vannak még olyan játékosok, akik meg tudják rúgni
negyvenöt fokos szöggel a labdát. És vannak még olyan szerel-
mek, amikhez hosszú utak kellenek. Vegyél egy nagy levegőt,
Bolygó! Április van. Nyílik az orgona!

– Sose szerettem a lilát!

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
(1895–1946) alkotása

Krajnyák Dalma

A szobor intelme Pygmalionhoz

*Ó, Pygmalion, vigyázz, mit kívánsz,
mert az istenek meghallják szavad!
Ivorszobrot kapsz magad mellé
társadul, ha szobor vagy tenmagad.
Ha élettelen kőtenger maradsz,
a metamorfózisra hiába vársz;
Az agg szobrász csak a márvány
vissztükrében láthatja önmagát.
Pygmalion, jól vigyázz, mit kívánsz,
mert hasonló csak hasonlót vonz,
tükörként veti rád vissza mindazt,
ami benned szép, és azt is, mi torz.
Ha szobrászként kemény anyagba
ülteted mindazt, ami férfiként vagy,
mondd csak, mesterem, csodálsz,
hogy a vágyott átalakulás elmarad?
Pygmalion, vigyázz hát, mit kívánsz,
mert hiába a naphosszat faragás,
a szobrod csak fénylő árnyékként
vetül rád, mint élettelen lélekmás.
Vakít, kápráztat, ugyanakkor régi
hályogot tép le megfáradt szemedről,
s érthető talán, hogy egy magadfajta
mester, ettől napról napra kimerül.
Pygmalion, csak vigyázz, mit kívánsz,
két kötest összeforralni nem szokott.
Gátakkal teli egyesülésükben letörik
belőlük egy-egy darab imitt és amott,
s bár tüzet csíholni lehet velük, de karc-
sebek közt a szikra tovapattan hamar,*

*lágý összeolvadás köztük nem lesz soha,
csak egy suta találkozás és némi zavar.*

Először neked kell átváltoznod, Pygmalion.

Az orientál férfi

*Beléd rejtőzött az egész Távol-Kelet, és én
már képzeletemben sem értelek, mert
távol, annyira távol rekedtél valahogy.
Egy despotikus egyszemélyes államban,
melynek uralkodója, alattvalója is te vagy,
bevehetetlen birodalmad őrzöd konokul.
Magad köré húztad a kínai nagy falat,
neked már túl nagy falat nyitott szívvel
állni a sarat monszun idején. Gondoltad,
inkább pókerarcú Buddhaként sakkozol
kedvedre, kis cserépkatonák a kezeden,
elvégre abból baj nem származhat.
Emlékszel? A cseresznyevirágzásról
beszéltél, egzotikus szigetekről, valami
távoli, titkos menedékről, miközben
csíkszemedből olvastam ki régi történetet,
a csukott szemhéjad vonalából, mert
a kérdő és értő tekintetemet nem álltad,
mialatt átsimítottam a bőröd, a hajad,
az idő szárított tealevelekké varázsolta
arcodat, elfordítottad a szoba nagy fala felé.
És ekkor én Csocsoszán sorsára jutottam,
mint megannyian előttem, a naivaszerep
már mögöttem, utánad meg az özönvíz.*

Nagy Zopán

Átjárások / Képzőművészeti módosulások...

*Szubjektív feljegyzések
egy művészeti ösztöndíjas találkozóról, no II.*

Fémek áriája, vas-szerkezetek dallama... Önfedelt, merész remeklések, többnyire ön-ironikus alkotások: szobrok, műtárgyak, installációk... A Vasének című, igencsak magas színvonalú tárlatot (és katalógust) a Godot Galéria összenyíló nagytermeiben hallgattam meg részletesen...

Rabóczky Rita álmában: egomenális, feno-mentális lények járák be a tereket, egy fekete teremben, tükrökből kimozdulva: öngölemek, Swarovski-szalagokat okádó, karóba húzott skalp-fejek rezegnek...

Ready-made sötétneműk, vasbugyik, vasfűzők körös-körül, kábel-szobrok, hálózat-variációk, performance! Improvizációs (v)előadás zajlik, ön be- és kifordulások, sejtek kicserélődése... Oldás!

- - -

A torzó-műfajból érkező metszetek tovább kísér(t)ik az alkotót. Amorfok akváriumban, antik folyam-istenek modell-formában... Munkafázisok megsemmisítése... Polgár Botond álmában: márvány-akt végeredmények, preparátumok, gyertya-kísérletek, viasz-manipulációk és víz alatti víziók mosódnak össze...

Kányádi Sándor költészete is hatást gyakorol a művészre, lókoponya, óriási tetem-objekt: egy gyermek által megtalált

lócsontvázból... Méhviasz és koponyát benövő búza találkozása, mindez egy mágikus kockában. Kubus! Villa Borghese, Mithras-kultusz forrás...

Maradványok, ismét viasz(veszejtés), nyersöntvények cizellálva, ciklikusság... Ortodox kegyeleti emlékek, viasz-szigetek úsznak a vízen... Visszatérés, fájdalom, toszkán jelenések, Arezzo, Francesca* freskói. – Tarkovszkij (Nosztalgia) áthallások...

Matematika és művészetelmélet! Perspektíva és a rövidülések mesteri ábrázolása! Találkozás a korai reneszánsz, az itáliai quattrocento festészetének mesterével, humanizmus és geometrikus formák...

*Piero della Francesca: a Megszentelt kereszt legendáját elmesélő freskó faliképei az arezzói Szent Ferenc templomban! Legenda aurea (Arany-legenda)! A freskó főbb epizódjai: Sába királynőjének látogatása Salamonnál, Hérakleiosz bizánci császár csatája Koszroész perzsa királlyal, Constantinus álma, Constantinus győzelme Maxentius fölött, Helena császárné megtalálja a keresztet, A Szent Kereszt felmagasztalása.

- - -

Kortárs mozgásművészet/szobrászat. Képzőművészeti egymásra hatások: elvont és konkrét motívumok, mozdulat-fázisok kapnak itt intimitás-form(ul)ákat... Antal Malvina álmában (egy videómunkában): az erdő, a kövek, a távol-keleti filozófiák: táncetüdkké alakulnak...

Talált kőtárgy hasadása, keleti kultúra említése, némi folk(klór) befolyása, ösvény-kijelölés, efemer művek, fotó-szobrok, land art: szerves kapcsolódások a folyamatos komponálásban...

- - -

Koncepciósus kapuk és improvizációs kapuk egybenyitása, közelítések: nyers öntvények és belső terek összehangolása felé... Boros Miklós János álmában: vízrezgések, fényrezignációk, fantomszerű fényreflexek vetítődnek egy 2, 20 x 6 méteres vakrámára, s azon át-átvibrálva (a Zala egyik partján), hálózati áram(lás)ok által: a vízből oda-vissza irizáló pikkely-cseppek kristályosan és opálosan is tükröződnek...

Együttlét, az alkotásokkal való (bensőséges) jelenlét, helyspecifikus gondolkodásmód, Maya-installációk, fátyol, illúzió, káprázat-feloldások (újabb káprázat-részletekkel kísérletezve), miközben az érzékszalódások újabb terveket instruálnak... Hamis képzet ez a világ? A védánta válasza: májá, vagyis nem az. Nem azonos a nemlétezővel sem. Nem valóságos, de nem is valótlan...

A távoli közelségben étel- és éterfestéket kóstol néhány hóbor-tos kobold... A túlsó partról acéltalak fény(vissz)hang-rezgései szűrődnek át...

- - -

A leíró ébredésében – a farkasok órájában –: a szoba sötét sarkában egy ismeretlen (meghasonlott állatszerű) lény lángol...

Bánfai Zsolt

A növények szelleme

*Esténként közelünkbe merészkednek a kert növényei.
Susognak, topognak a füstös ablakok alatt, energiát lopnak
a kábultan alvók nehéz álmaiból. Behálózzák a teret, indákkal
kapaszkodnak a lépcsőház korlátján, gyökeret eresztenek.*

*Tudják, az ember álmában kiszolgáltatott.
Sötét ruhákba csavarva alszunk, figyelniünk kell, el ne áruljon
lélegzetünk, végünk van, ha kileheljük tegnapi szorongásainkat,
bolyhokból a félelem füstjét, a tüdő tépett virágait.*

*Egyesek szerint a növények is orwelli lények. Míg alszunk,
együtt szövik a jövőt egy embertelen világról. A sámánok vallják,
elégetve őket, mint a dohányt, szellemeket vonzanak a világba.
Meggötik, kik örökre jelen maradnak rítusaink alatt.*

Kövesdi Miklós

Csodára várva

Részlet a szerző készülő Petőfi-regényéből

Kiskőrös népe akkor már napok óta a jelekről suttogott. Hogy pontosan miféle jelekről, azt persze nem tudhatjuk, de hogy jeleknek lenniük kellett, az bizonyos. A nagy emberek születését mindig égi jelek előlegezik meg. Kiskőrös babonára fogékony lakói pedig mindenképpen felismerték ezeket a jeleket, ha nem is tudták maradéktalanul értékükön kezelni őket, és erősen megoszlottak a vélemények az üzenetüket illetőleg.

A jeleket tehát nem tudhatjuk. Amiket leírok, találgatások. Úgy képezem, az ablaküvegen csillag formájú jégvirág képződött... A közeli kocsmából kiszűrődő, hamiskás gajdolás tiszta terceléssé nemesült. Az áldott anya ajkáról vajúdás közben özönlő szlovák szavak sem kinkeserves jajgatásnak, sokkal inkább háladatos szent imának tetszhettek a szem- és fültanúk előtt.

Volt, aki világvégét várt, volt, aki újjászületést, gazdagságot, jó szerencsét. De abban mindenki egyetértett, hogy a csodának feltétlenül szilveszter éjjelén, vagy legfeljebb újév hajnalán kell bekövetkeznie. 1822 utolsó napján mindenki kíváncsian fürkészte az eget. Midőn a csoda egyre váratott magára, az emberek is mind türelmetlenebbek lettek az égiek szándékát illetően. A kocsmában futólag össze is verekedtek az egybegyűltek, midőn Kondás Miska kifejtette, ő a csoda beteljesülését abban látná, ha Franci, a kocsmáros vizezetlen bort szolgálna fel.

A Petrovics-házban ekkor már végső stádiumba értek az események. Késő éjjel volt, közelgett az éjfél, s a kis Sándor mind türelmetlenebbül jelezte, ki akar törni több havi rabságából. Már akkor sem tűrhetett semmilyen béklyót, semmilyen fogságot. A boldog atya idegesen rótt a követ a szülőszoba ajtaja előtt, hová

a bába a belépést számára szigorúan megtiltotta. Várta, persze, hogy várta a jövevényt, de valljuk meg, legalább ennyire foglalkoztatta az eljövendő csoda gondolata. Ki-kilépett a csillagboltos ég alá, és azon tűnődött, vajon milyen káprázatban lesz majdan részük. Időnként kiszűrődött az asszony jajszáva, de ügyet sem vetett rá. Egy ilyen csodatevő napon nem félt, hogy bármi probléma adódhat a szüléssel. Tán maga az Úristen is megjelenik tüzes szekeren, balján Jézus, jobbán Illés próféta. Vagy Szűz Mária? Nehéz eldönteni...

Az órák peregetek, de nem változott semmi. Odabent jajgatás, odakint az újévi vigalom lármája, s az égen rendíthetetlen nyugalommal ragyogtak a csillagok. Az apa, mi tagadás, csalódott volt. Pedig épp csak tegnap esett, hogy egyetlen suhintással négyfelé szelt egy süldőt, márpedig ez nagy szerencsét jelent... De hol várat magára az áhított esemény, amely talán megváltoztatja az egész emberiség sorsának alakulását? A megszokott hangok közé hirtelen új dallam vegyült: áldott, dacos gyermek sírás. A következő pillanatban a bába feje jelent meg az ajtóban, és kiszólt a gazdának:

– Begyöhet. Fiú lett.

Az apa még egy utolsó, tűnődő pillantást vetett az égboltra. A bába nagyot köpött a küszöbre, és hozzátette:

– El kéne vinni a templomba. Elég csenevész, nemigen éri meg a holnapot... Csoda, ha a keresztelőig kibírja...

Szép kis csoda, gondolta Petrovics. Aztán nagyot sóhajtott.

– Menjünk, essünk túl rajta. Itt már úgysem történik semmi.

T Á R C A

Laik Eszter

Felelni Nemes Nagynál

Az ember néha lehet büszke olyan dologra is, amelyben semmilyen tevőleges része nem volt – én így vagyok azzal a kis családi mozzanattal, hogy édesapám magyartanára Nemes Nagy Ágnes volt a budapesti Petőfi Sándor Gimnáziumban. Ugyanabban az iskolában, talán ugyanabban a teremben, ahol bő harminc évvel később magam is tanultam. Édesapáméké az irodalomtörténet szempontjából is neves '57-es évfolyam volt: a párhuzamos osztályban érettségizett ebben az évben Tandori Dezső, akinek osztályfőnöke is volt Nemes Nagy, nem csupán tanára.

Édesapáméké nem humán osztály volt, mint Tandoriéké, a IV. D-ben (lám, később magam is D-s lettem...) inkább műszaki és természettudományos érdeklődésű fiúk verbuválódtak össze – akkor még fiúgimnázium volt a Petőfi –, akiket az irodalom kevésbé hozott lázba. Apámnak legalábbis más irányt szabott az élet, kevés választási lehetőséggel: autószerelőnek tanult, és műszaki pályán maradt. Ennek ellenére Nemes Nagy tanárnő alakja számára is meghatározó volt; talán tudattalanja visszahozott valamit négyévesen elveszített édesapja világából, aki az Egyetemi Könyvesboltban dolgozott, a könyvek illata éltette, és nem egy dedikációt begyűjtött Tamási Árontól, Féja Gézától, s még ki tudja kiktől, akik után az előzőekkel ellentétben nem maradtak meg a családi könyvtárban a dedikált példányok.

Jó két éve, apám emlékezetének ijesztő hanyatlása kezdetén láttam neki gyorsan összezsipegetni a maradék emlékmorzskákat tőle, félve attól, hogy lassan egész szellemét beborítja a baljós lepel. Mára már csak ritkán lebben fel a fekete szövet, ám

olyankor rendszerint a múlt foszlányai úsznak be tudatába. A Nemes Nagy-émlékekből annyit sikerült kimentenem, hogy komoly, méltóságot árasztó, határozott szavú jelenség volt. Nem az az igéző szépség, aki bájával vette volna le a kamasz fiúkat a lábáról, hanem – a név kötelez – nemes tartásával és valamiféle nagysággal, ami már akkor áradt belőle, pedig akkor még messze nem a legismertebb költők közé tartozott. Gyakran adott memoritereket, és sokat olvasott fel diákjainak – mesélte édesapám –, a padok között járkálva szépen zengő altján keltette életre a klaszszikusokat, a nyugatosok mellett már akkor is elsősorban Rilket, aztán Goethét, Schillert és Apollinaire-t. Ha feleltetett, komolyan, figyelemmel bólogatott, és soha nem állt szándékában megszégyeníteni, elkedvetleníteni. Apám szerint ismerte a tanítványait, úgy igazán és mélyen – sikerült neki az, ami ma már csak keveseknek a pedagógusok közül: egyenként viselte szívéen a fiúk sorsát. Nem félték tőle – és ez az ötvenes évek félelemre hangolt dallamvezetésében nagy szó volt.

A párhuzamos osztályba járó Tandori Dezső emlékeinek tárháza – érthető módon – ennél sokkal gazdagabb, hiszen Nemes Nagy Ágnesnek köszönhetette, hogy a költői pályára lépett, Nemes Nagy indította el ebbe az irányba. (Szülei még tiltakoztak is ez ellen.) Tandori számos helyen írt és emlékezett egykori tanáráról és az újholdas körről, amelybe maga már gimnazistaként belecsöppent, Nemes Nagy ugyanis Kékgolyó utcai lakására is meginvitálta, ahol rendszeresen összegyűltek Lengyel Balázzsal, Mészölyvel, Ottlikkal, és a fiatal fiú is részt vehetett ezekben a felolvasásokban, beszélgetésekben. Tandori megemlíti azt is, hogy egyetemi felvételijének előestéjén Nemes Nagy aludni sem tudott az izgalomtól, annyira szorított neki. (Érdemes megnézni a legnagyobb videómegosztóra felkerült 1981-es beszélgetést – Czigány György a kérdező –, ahol a zebegényi Szőnyi-házban gyűlik össze Nemes Nagy, Ottlik és Mándy; vitathatatlanul Nemes Nagy viszi a szót, vérbeli tanárként és csillapíthatatlan lendülettel beszél a költészet és festészet századelőt követő jelenségeiről, verstanról és művészettörténetéről.)

Akármilyen odaadó pedagógusként működött is, bizonyára nem ez volt a neki szabott pálya. 1953 őszétől tanított a Petőfiben, két esztendő múlva azonban már egy év fizetés nélküli szabadságot kért egészségi állapotára hivatkozva. '57 tavaszán (Tandoriék és édesapámék érettségijének évében) el is búcsúzott a tanári pályától. Egy nagyobb hivatás szólította: 1958-tól szabadfoglalkozású íróként alkotott tovább. Innentől sorsát már az irodalomtörténet jegyzi, de élnek még többen azok közül a siheder fiúk közül, akiket egykor a szőke kontyos, komoly tekintetű, lelkükbe látó tanárnő oktatott az irodalomra.

A Petőfi Gimnáziumban 1999-ben avatták fel emléktábláját az épület főlépcsőjének végén, fölötte osztálya tablója, a tizennyolc éves, dús hajú Tandorival.

A sors néha kedves gesztusokat tesz: a másik tabló, édesapámék osztályáé, melyen szintén szerepel NNÁ tanárnő, épp a mi egykori osztálytermünk mellett kapott helyet. Nap mint nap nézett le rám róla apám tizennyolc éves, kislíus, még mindent remélő, vidám tekintete.

Varga Melinda

Egyszerű vallomás

Hogy mondjam el? A szó nem leli számát:
kimondhatatlan szomj gyötör utánad.

– Ha húsevő növény lehetne testem,
belémszívódnál, illatomba esten.

Enyém lehetne langyos, barna bőröd,
kényes kezed, amivel magad őrzöd,
s mely minden omló végső pillanatban
elmondja: mégis, önmagam maradtam.

(Nemes Nagy Ágnes: *A szomj*)

*Nagy szavakat minek koptatni,
egyszer mondhatták már neked.*

*Ezért a vallomás legyen
egyszerű, szikár,
szemből is olvasható.*

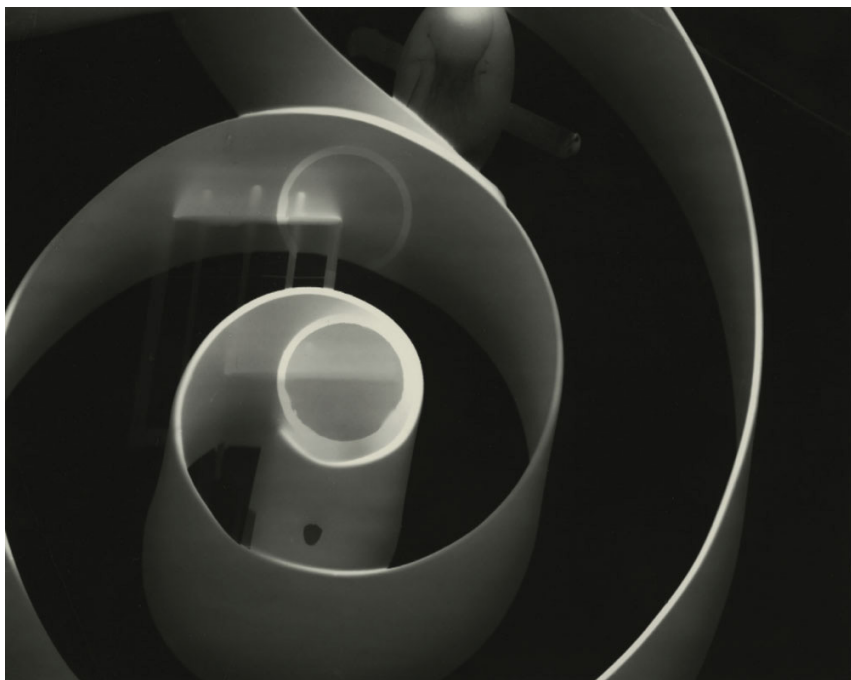
*Szükségsszerelemmel
nem loptam a napot,
nem cseréltelek fel másra,
nem tettelek félre pihenni,
nem csüggedtem el,*

*ha nem kerestél,
nem képzeltem el,
helyettem öleltél-e mást,
akárcsak gondolatban.*

*De naponta magamba
szívtam az ódon utcák esőszagát,
s mint valami láthatatlan,
titkos kincset, ritka trófeát, törékeny tárgyat,
őriztem az emlékek kellemét a bőrön.*

*Mert tudtam, a szépség
csak így nem mulandó.*

*Felidéztelek esténként
elalvás előtt
és a reggeli kávék
gőze mellett,
a vajás kenyér ízében.
Sörök aranyhabjából
írtam újra
mozdulataid,
így lettél a mindennapok
rutinján illóolaj,
levendulafinom nyugalom,
képzeletből szőtt párna,
amin különös álmok
mediterrán kékje pihen.*

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
(1895–1946) alkotása

Nagy Lea

Otthont nem adhatsz

(Nemes Nagy Ágnes: *Dagály után*)

*Szenny és iszap, a nap lemenőben már.
A hab keveredik a mocsokkal, a
tenger hangtalan kavarog.
Talpak érintik molekuláit, melyek alatt csigák és
vadrózsák roncsolódnak szét.*

*Benne vagyok, a hasamat már teljesen elfedte ő.
A keserűség elszorítja számát,
pet-palack és hűgysav érinti bőrömet.*

Távolodik a vitorlás.

*Sziklaszirtre lépek, onnan nézlek.
Bokámon szorongsz, elcsúfított habod, –
mint az üzenet.
Lassan belém száradsz.
Lassan elszivárogsz.
Lassan sem a talpaknak,
sem a csigáknak,
sem a vadrózsáknak –*

otthont nem adhatsz.

*A szégyenkező meztelen csigák
félve tátják apró rútságukat.*

Danuta E. Kosk-Kosicka

A film a fejemben

Sohár Pál versfordításai

Anyám tizenkét évesen
(My Mother at Twelve)

Minkowice, Lengyelország, 1940

*Többórás sor a pékség előtt,
minden pénzem elment a kenyérre.
Most még több kilométer bicikliút haza, az éhséghez.*

*A faluhoz közel, az útkereszteződésnél
német katonák gyűjtik össze a népet,
Hanna barátom is köztük van.*

*Leugrom a bicikliről, rohanok Hanna felé,
a még mindig meleg kenyér kezemben.
„Halál a zsidókat bújtatókra!” –
a katona mellemnek szegezi a puskát.
Egy botlás, és elterülök;
egy puskagolyó felsikolt.*

*Mire a sötétség szétoszlik,
látom a széttiport kenyeret az üres úton.*

A film a fejemben (The Movie in My Head)

*Európa felszabadulása (1945. május 8.)
után Kelet-Európában*

*Látom a napot, szántóföldeket,
a vidéki vasútállomás omladozó kunyhóját
és egy fiatal katonát olívazöld egyenruhában,
ott ül a falhoz dőlve,
és szívja a cigarettát.*

*Hallok valami zajt,
az érlelődő júniusi búzát,
a méheket a lóherében,
és a lépéseket.*

*Látom öt egy csapat
férfival körülvéve,
pisztoly a kezükben.*

*Hallom a közeledő vonat kürtjét,
a duzzadó hangokat: szavak birkózását,
küzdelmét, futást, a lövés durranását
és az ő ugrását –*

*a kunyhó, a nap, a földek
messze most;
a közelben
a marhavagon deszkáinak durva felülete,
szétszórt szalma*

*a seb nedvessége, ragacsossága,
kerek formája és mélysége
zsebkendőjével betömve,
legyek röpte, mormolása
és felhője.*

*Amikor a vonat beérkezik az állomásra
a Vöröskereszt rátalál –
kiviszik hordágyon a katonát.
Kitüntetése egy marék szalma. Ha a szerencsés
szalmaszálat húzza, ő lesz az apám.*

Felvonulás május elsején (May Day)

Varsó, 1965

*A tanárok kipipálták mindegyikünk nevét, kezünkbe nyomták a
hosszú rudakat, rajtuk zászlóval vagy plakáttal,
és még vörös vászon-
pipacsot pasztik kukoricavirággal.
Egy órás lengetés és lelkes
éneklés után én és a barátaim titokban átadtuk a zászlót stb.*

*a későn jövőknek. Hátralépve
soronként, hangszórók harsogásától kergetve
a fehér és piros zászlók fergetegében
mi a Krakiewskie utca felé siettünk,
és berohantunk a Blikle Cukrászdába.*

*A menet lassan haladt az üvegajtón túl.
„Tízet kérek azokból.” Az ezüstcsipesz
egyenként helyezte fehér papírdobozba
a cukormázás süteményeket. Két sorba elrendezve,
ropogós papírba becsomagolva, arany zsinórral bekötve,
és rajta a Blikle pecsét, mind a mienk volt.*

*A pénzünket elköltve egy órás séta után
megérkeztünk kedvenc parkunkba, ahol kiraktuk*

*a sütitket a padra: kibogozva, felbontva,
narancshéj-darabkák csillogtak a máz alatt,
szívükben rózsamarmaládé illata.
Nekiestünk, egyiknek a másik után.*

*Most még masíroznunk kellene, most érnénk
az emelvényhez, most lengetnénk a zászlót vezériünk felé, skandálva:
Éljen Wiesław elvtárs!
Éljen a lengyel–szovjet barátság!
A harmadik sütinél meg kellett állnunk.*

*Éljen a Proletár Nemzetköziség!
Hányingerünk lett.
Éljen a Halhatatlan
Nemzetközi Elv: Marxizmus–Leninizmus!*

*Lassan minden iskola elhalad az emelvénynél,
és a jelszavak, a zászlók, a vászonvirágok
visszabújnak a raktárba a következő parádéig.*

Egy páratlan vasárnap (Sunday Like No Other)

Baltimore, USA, 1981

*Harmadik emelet, balra az első ajtó.
A férfi kinyitja, nagy mosoly. A hölgy korán jött.
A férfi táskái sorakoznak a fal mellett.
Ő még nem hallotta: nem tud róla. A hölgy belép.
„Nem mehetsz haza, ma reggel a sötét szemüveges tábornok
hadiállapotot jelentett be.”
A férfi szeme zöld, modora tökéletes, a régi Európa módján.
„De Sarah, nem azt ígérted, hogy kiviszlek a reptérre?”*

*Az autórádió megismétli a hírekben: „Hadiállapot Lengyelországban.
 Utazás felfüggesztve. Telefonszolgálat kikapcsolva. Tankok az utcákon.
 Solidarność* betiltva. Kijárási tilalom 20 óra után.”
 A reptéren a férfi bemutatja a Varsóba szóló jegyét.
 Az utolsó járatra jut fel.
 „Ne menj abba a sötétségbe”, csengenek fülében a nő szavai.*

*Beszállás, hív a hangszóró. A férfi zöld szeme.
 Fejét magasba emelve indul a kijárat felé.
 A nő karja felemelkedik, és integet. Az ajtó becsukódik.*

*Solidarność volt a neve az első szabad szakszervezetnek.

Legközelebb (Next Time)

*Hol talállok rád visszajövet?
 Szárnyak felhőket nyitva, lábak biztos
 Talajt keresve a földön.*

*Mit látok sárga szobádban,
 Ahol már nem nézed
 Az erdei tisztást a falon?*

*Milyen érzés lesz neved érinteni
 A zöld eres kövön
 Tükröképpemmel a gyertyafényben?*

*Az ég tárva-nyitva, a lombjukat lehullajtott fákkal,
 Fogunk-e még újra sétálni, mint egyszer –
 Az én hideg kezem a te kezed melegében?*

A feje sötétje (Darkness of Her Head)

Gauguin festménye, a *Tupapaus** után

*A feje sötétje fekszik
a fény párnáján.
Porosz-kék félelembe tekerve,
zöldesbarna rétegek fojtják meg
aransárga testének gazdagságát.
Így van egyedül a Tupapaus kegyére hagyva.*

*Mozdulj meg.
Hagyd el a sötét rétegeket.
Menj el onnan.
Kezdj egy másik festményt.*

*Fesd meg a hegyet a vibráló okker színében,
az óceánt ultramarinkékben,
a mangókörtéket rövid ecsetvonásokkal
a földön, a tálban,
és a mangóvirágokat haja hosszú fürtjeiben.*

*Mozdulj meg.
Mint összetekert orchideaszirom
tapogatja ki útját a zöld hevenyben.
Segíts a fénynek,*

*amíg meg nem érzed a hullámtaraj
freccsentését, a vörös hegy
erejét, a mangó illatát.
Addig, amíg jó érzés a mozdulatlanság.*

*Tupapaus a halottak szelleme Tahitiben. Gauguin *A holtak szelleme* örökös című festményén egy fekvő női akt mellett látható.

Leány a piros kabátban (Girl in the Red Coat)

*Cseng a telefon.
Szeretem a piros telefonokat. Felveszem.
Piros kabát van rajtam.
Én vagyok a kislány a családi albumban.
Én vagyok a kislány a videón.
Nem, én vagyok a Mindenható.
Kijelentem:
Azonnal küldök segítséget.
Ne szállj fel a vonatra.
Ne menj át a kapun.
Ne lépj be a terembe.*

A háttérben a keringő a Doktor Zsivágó című filmből (In the Background the Walz from Doctor Zhivago)

*Egy filmben a vonat
Mint játék – kinek a kezében? –
Fut egy fehér, lapos vidéken, dülögél,
Döcög a síneken
Egy tollas kígyó kergeti.*

*Hová, hová, hová
Egy táj kiterítve játszótérnek –
Kinek, kinek, kinek*

*Azok, akik betömörültek
Ötvenen egy marhavagonba, egy fullasztó kályhába
Talán lett volna erejük
Átnyomulni keresztül a száraz, befagyott*

*Világegyetem vastag üveglapján
Es látni a sárga virágokat
A fűszálak felett.*

*A szerencsétleneknek a vörös csillagot viselő
Hadsereg fojtogató karjaiban
Nem maradt semmi kiút – beszorítva marhavagonokba
Betaszítva Katiny*
Erdeinek gödreibe.
Vércsomók átlőtt fejükön,
Lekötözött kezek, elsötétített szavak
Engednek ki a tavasszal.
Hogy újra fagyjanak meg
Újra és újra
Sosem felejteni.*

*Hová, hová, hová, ki, ki és kicsoda
Szór halott virágokat, változtatva
földed nyomorék játékgolyóvá*

*A Katiny melletti erdőben húszezer lengyel katonatisztet gyilkolt le a szovjet NKVD 1940-ben.

DANUTA E. KOSK-KOSICKA lengyel származású amerikai költő, műfordító, fotográfus, biokémikus, a Loch Raven Review szerkesztője. Doktori fokozatát 1980-ban szerezte meg biokémiából. Az Egyesült Államokban gyakornokoskodott, majd itt telepedett le végleg családjával 1983-ban. Költőként, műfordítóként több díjjal ismerték el. A fenti versek legutóbbi verseskötetében (Oblige the Light) jelentek meg.

HUMORES Z K

Az Irodalmi Jelen *A humor: mosoly könnyek között* című humoreszkpályázatának pályaművei közül az alábbiakban a díjazott és dicséretben részesült írókat közöljük.

Mezei Attila

Búcsú

(Megosztott I. díj)

Teljes meglepéssel szemléltük, hogy a gangról elővarázsolták a babakocsit. Az igazság az, hogy már kinőttünk belőle. Maga a jármű négy nagyobbacska keréken gördült, és szívecske formájú oldalai voltak, fehér műbőrrel bevonva, amit vékony alumíniumszegegy ékesített. Egyszóval elég csúnya volt, de rendkívül strapabíró. Most sem azért lett elpakolva előle a maradék mész és cement, valamint a három zsák forgács, amit a kiscsibék alá szántunk, és leszedve róla a ráhajigált esőkabát és gyümölcszedő kötények hada, hogy mi ketten az Öcsivel beletelepedjünk, hanem azért, hogy az ígért negyven kiló szilva valahogy eljusson a Mamincékhoz. A kötények előkerülése volt a nagy esemény, eltűntté lettek nyilvánítva, és folyamatos volt a tettes utáni hajsza, a Pajtás kutya is felkerült a gyanúsítottak listájára, ezen az Öcsivel előkelő helyet foglaltunk el. Az eb vérig sértődött a ribizliszagú rongyok eltüntetésének vádjai miatt, irányultságát bizonyítandó kopasznyakon ragadott egy, tilos helyen, a cékla másodvetésben békésen kaparászó tyúkot. A rendszabályozás nem állt arányban a vétséggel, a renitens madarat ki kellett véreztetni, és kendermagos ruhájától is meg lett szabadítva. Apu oldalba billentette a kert őrzését kicsit túlzásba vivő négy lábút, de a fenyítést tompította a hagymás vér és a tejfőlös csirke nokedlival váratlan lehetősége.

Öcsivel már rég a ház előtt feszítettünk a kantáros nadrágunkban, mint pók a lucernában, bentről az isaszegi csatát idéző zaj hallatszott. Az Apu még augusztus huszadikán leette debrecenivel az ingét, most másikat kellett kivasalni ezért. Olimpiai tempóban rohantunk a szilvával megrakott babakocsi mellett, az iskolánál lévő vashídon mentünk át a harangláb felé, arra van a Mamincék utcája. Anyu mindenkit ismert, és ahol látott valakit az udvaron, oda be is köszönt, „Csókolom Gizi néni, söpröget?” Szerinte ez így illik, az Apu szerint sületlenség, asszonybeszéd. Aztán, amikor valami Gyula bácsitól megkérdezte, hogy vizet húz-e, és az illető azt válaszolta a kút kereke mögül, hogy „Nem látod, a szömöd essön ki, mit hitté, borotválkozok?!”, mi hárman, férfiak, jót röhögtünk. Az Anyu meg levette a szilva tetejéről a fehér ridikült, amit a misére visz majd, hátba vágta vele az Aput.

Dédi és az Ópapa a fonott székeiken ültek a pajtakapu előtt, hogy lássák az utcát, amikor jövünk. Ópapa kezébe belecsaptunk, akkora volt, mint egy szívlapát. Dédiét megsimogattuk, mintha átlátszó lett volna. Nem állhattuk, ha öregek puszilgatnak bennünket. Az unokatesóink már ott voltak, de nagy játszásokra nem volt idő, indulni kellett a Szentkúthoz a misére. A Papinctól mindenki kapott egy ropogós húszast, bajuszpödrőre, ittunk egy meggyszörpöt, a felnőttek meg egy kupica eperpálinkát.

A templomhoz vezető út két oldalán sátrak álltak, lehetett kapni imakönyveket, szentképeket, rózsafüzéreket és mézeskalácsot. Rövid könyörgés után bábhuszárhoz jutottam. Az unokatesónk, a Hugi kiadós duzzogás árán mézeskalács pólyásbaba boldog tulajdonosa lett, amit leejtett, és egy bácsi a tülekedésben rálépett. Hozott helyette egy másikat, nagyobbat. Apu ismerte valahonnan a bácsit, azonnal bement vele az egyik ház boltíve alá, ahol a kocsmáros újbort árult. Anyu és az ikertestvére, a Gizi néneje, megjegyezték, hogy vajon hogyan bírhatták ki tíz percig bor nélkül. Azt válaszolták, hogy mert bennük van tartás. Engem a mise nagyon nem érdekelt, pedig otthon még ministráltam is néha.

A búcsúi mise alatt a Szentkút körül keresgéltem az eldobált mankókat, mülábakat, mert a Papinc azt mondta, hogy a cso-

davíztól sokan meggyógyultak már, sőt valakinek kinőtt a lába is, amit a vonat vágott le tavasszal, mert borfejtéskor berúgott, és a gőzös alá esett, így jár az, akinek húsvétkor még van bora. Nem találtam semmit, aztán az Anyu rám szólt, ne tekeregjek, mint a kerengő dervis, inkább figyeljem, hogy mit beszél a pap. Persze ők sem azt hallgatták, azon tanakodtak, hogy a párttitkár feleségének hogy van pofája ide jönni, meg a valamilyen Géza látja-e, hogy a lánya seggét a mise alatt is markolássza valami páviánforma fickó.

Ebédnél tizenhatan ültünk a fűzfa alatt, és a hosszú asztal egyik végén ott volt egy üres szék, a Boriskáé. Ő az Anyuék nővére volt, de a téliajtóban agyoncsapta a villám ötéves korában. Engem nem dobott föl a tálból kilógó tyúklábak látványa, amikor a Papinc előhalászta a fejet, és megkérdezte, hogy ki kéri az eszét, attól a hideg rázott. A főtt húst kaporszósszal viszont kedveltem, a kisebb-nagyobb oldalas darabokat bújtató töltött káposztával együtt. Addigra a hat gyerekből négy már leette magát, hiába volt a nyakukra kötve konyharuha, szecs kavágásnál használt kötény, nekem a mártással sikerült. A sülték közül csak közelharc árán lehetett hozzájutni a csirkeszárnyhoz, ami a bőre alá betuszkolt májdarabkával együtt lett kirántva. Mákos és grízes-meggyes nyújtott rétes volt, az Öcsike kiharcolt magának egy jó nagy pofont, mert a réteses mancsát az ingjébe törölte.

Amikor mindennel végeztünk, a felnőttek ejtőztek egy petytyet, ittak és politizáltak, minket elzavartak játszani. Cipőt cseréltünk, az Ópapa szerint a ház mögötti domboldalban akkora kutyaszarok vannak, mint egy cselédkönyv. A kúthoz nem volt szabad közel mennünk, mert két gonosz ránthat be bennünket a kampós botjával, a Bákász és a Bugrác. Ez otthon is így volt, de az Öcsikével derekasan megküzdöttünk ezekkel a latrokkal, és messziről téglát, villáskulcsot, kőműveskalapácsot hajigáltunk a fejükre. Az igazi győzelmet akkor arattuk, amikor a tojásfestésre szánt egész tekercs lila krepp-papírt sikerült első kísérletre bedobni. Az otthoni Nagypapa hatvannégy vödör lila vizet húzott fel, és közben pocséta módon káromkodott.

Az Ópapa éppen a sokgyerekes kisbattyáni ember történetét mesélte, akinek a tizedik gyerekének, ahogy ez szokás volt, a kormányzó lett a keresztapja, és minden évben ajándékokat küldött, negyvenötig. Akkor ez az áldásos folyamat megszakadt, az ember ötvenegyben bement a pártbizottságra, hogy van-e valami hírük a komájáról, mert aggódik. Az Apu felállt, elindultunk körhintázni, utána pedig megnézzük a meccset. Három ringlispíl volt, a legnagyobbra nem szállhattunk fel, de sokat ácsorogtunk ott, néztük a lányok bugyiját. Én a középsőn mentem két menetet, az Öcsi meg igazságtalanul sokáig terpeszkedett a valóban csak kis szarosoknak való körbejáró lovakon meg libákon. Ezután ők az Anyuval hazamentek, mi pedig a mérkőzésre. Persze az ellenfél mekényesiek nyertek, a helyiek hajnali háromkor támolyogtak haza a búcsúi bálból. Elhatároztam, hogy ha egy kicsit nagyobb leszek, játszok majd egy ilyen meccsen is, mielőtt világhírű játékos leszek, de nekem nem fogják kiabálni, hogy „Lassú vagy, mint Klicsék tehene!” Nem akarok majd mindenáron gólt rúgni, olyan leszek majd, mint Mátrai vagy Rákosi... küzdök, megelőzők, szervezek. Az Apu ilyenkor azt mondta, hogy „Jól van, jól... de a Rákosit, azt felejtjük el.”

Visszafelé, amikor közeledtünk a házhoz, láttuk, hogy az asztalnál ott ül a Béla bátyja, aki a közelebbi rokonainál volt a búcsún, ide csak beköszönni jött, vele volt a barátja is, akit mindenki csak Malacnak hívott a faluban. Egyszerre érkezhettek a hegedűs cigánnyal, akit most arra a nótára akart megtanítani, hogy „Ha felmegyek a Hargita tetőre, lefordítom seggemet a lűtőre, úgy leszárom ezt az oláh világot, hogy olyat még az úristen sem látott”. A „hegedás” ezt a klasszikusnak nem nevezhető darabot nem ismerte, különben is a Bogáromi rendőr a szalatnaki szüreti bálon tudtára adta, ha olyan nótákat cincog, amiben szerepel Horthy, vagy Sztálin Józsksa Marcsa lánya, vagy németül éneklük, és néha toppantanak egyet, akkor beveri az orrát. Óvakodott is, a múltkor mégis kapott gumibottal egy vállon veregetést, pedig csak arról daloltak, hogy „Az a szép, az a szép, visszajött a Felvidék...” Akkor meg aztán tényleg fogta a megviselt, több szakadt

húrral ékesített hangszert, amikor az Ópapa elkezdte a „Megállj, megállj, kutya Szerbia, nem lesz tiéd soha Bosznia” katonanótát bömbölni. Az Anyu is úgy gondolta, hogy ez már nem a gyerekeknek való, összecihelődtünk, Apu ugyan fájlalta, hogy itt kell hagynia az épületes társaságot.

Később tudtuk meg, hogy a Malac bácsi kivitte a Bátyját a vonathoz, fel is tuszkolta a magas lépcsőkön, integetett neki. A két kocsiból álló szerelvény elviharzott, a Béla meg ott állt a másik oldalon. Aznap több járat nem ment. A Maminc idegesen a nyári konyha priccsén csinált hálóhelyet, néhányszor megkérdezte, hogy miért nem ott készül elszenderedni, ahol egész nap állomásozott. Belátta, hogy hiába érdeklődik, ezt megerősítette az Ópapa is, „Ez a Béla úgy be van rúgva, mint a Krausz cugszfűrer Vakufban, aki a két nadrágja közé szart, még az első háborúban”. A Bátyja saját bevallása szerint kétszer ébredt fel az éjjel. Először a vizelési kényszer miatt rohant végig a vasúti kocsin, szerencsére nem a spájz ajtaját tépte fel. A bejárat előtt heverésző kutya viszont nem örült az elfogadható megoldásnak sem. Másodszor a bizonytalanság verte ki az álmot a zavaros szeméből, „Hogy került ő hálókocsiba a bátaszéki vonalon?”

Mi a babakocsival átgördültünk a két falu közötti sötét szakaszon, nem mintha Kárász úgy ki lett volna világítva, mint a Halászbástya. Az Apu még beugrott a kocsmába, mivel nem voltunk otthon, a postással oda vitette a Népszabadságot. Már rég megmosakodtunk a lavórban, de még nem ért haza. Anyu remélte, hogy nem issza magát villanyszerelőre, mint a Kis Gabi apukája. A Pista bácsi jól becsípve állt neki valami biztosítékot vagy mit kicserélni, és az utcában reggelig nem volt áram. Mindennek a tetejébe a Kőváriék éppen bekapcsolták az akkor vett Kékes tévéjüket, mintha a készülék vágta volna le a trafót, vaksötét lett. Az öreg szólalt meg először, aki szépen fel is öltözött a televíziózáshoz, „Mondtam, Kádár nem hagyja, hogy francia filmeket nézegessetek...”

Először Öcsi aludt el, én sem tudtam megvárni Aput, Anyu megnyugtatót, hogy ő biztosan megvárja.

Zsombori Pál

Tatjana e-mailje Anyeginhez

(Megosztott I. díj)

*Stikában elektronikus levelet írok magának.
Egyáltalán nem szólhatok önről a családnak,
De leginkább a mindenen rugózó apámnak!
Rám szkennelte kullancs húgomat, az Olgát,
Ha bemószerol, last minute ellátom a dolgát!*

*Nem is említettem még a körülöttem ólálkodó muttert,
Ki álnok, sunyi módon kapcsolja ki a padláson a rutert.
Megmurdál az ideg! Már egy perce nem lájkol senki!
Egész nap zabálok, és lógva hagy, hogy hizlal a Meki!
Higgye el nekem, ha befalcol a net, dark az egész napom.
Bakker, fullra megtapostam az öntől kapott kínai laptopom!*

*Remélem, ön jól van, amice,
S nincs maguknál home office.
Uram, hová tűnt? Nonstop várja egy lány!
Szteppeljen fel a netre, s talizzunk online!
De öntől se lájk, se egyetlen egy e-mail nem jön,
Hiába vártam, hogy legalább egyszer megböjkjön!*

*A facsén láttam meg, hogy a szíve már másé,
Azé az ó-lábú, kanccsal, giznya, púpos dög Másáé!
Olyan a maga lelke, mint egy nyers, durva posztó.
Ha nem lennék úrilány, kimondanám: Ön egy proosztó!
Pedig mint két szerelmes galambocská, élhetnének egymás karjában,
A papuskám által sikkasztott, uniós pénzen épített dácsánkban!
Lehetett volna egy tucat gyermekünk, családi autónk, miegymás.
Adja csak össze! Az én hozományom és az állami támogatás!*

*Nem kell a love és a lóvém? Instán adja alám az ívet?
Offolom magát, a meghekkelt, rogyant alfahímet!
Ne keressen többé, maga böszme nagy marha!
Végeztem önnel! Öntelt, bárgyú, oligarcha!*

*Elhervadt bimbózó szerelmünk gyönyörű virágja,
Mert ön, mint egy szívtelen lótetű, tövig rágja!
Nincs tovább! Értse meg, kérem!
Tökre lefagyott a gépem!*

Sarkadi Emília Erzsébet

A nyúl meg a teknősbéka

(Megosztott II. díj)

Valamikor – réges-régen – a teknősbéka versenyt futott a nyúlal. Nem mintha különösebb kedve vagy tehetsége lett volna hozzá, de rábeszélést. Sőt, a támogatói még azt is a fülébe súgták: „Nem veszíthetsz! Mi majd segítünk neked.” Miután veszténivalója nem volt, megpróbálta.

Egy füledt nyári napon felállt a rajtvonalra a teknős és a nyúl. Erdő-mező népe összegyűlt, hogy láthassa a nagy versenyt. Ahogy a rajtpisztoly eldördült, iszkolt a nyúl, csak úgy porzott utána a föld. Volt is tehetsége a futáshoz, és meg is ijedt szegény feje a lövés zajától.

Hiába kapkodta kurta lábait a teknős, ahogy bírta, csak alkonatra ért be a célba. A nézők elunták várni, hazamentek. A nyúl békésen szundikált egy bokorban. Már csak a versenybírák torporogtak a célvonalnál, amikor végre feltűnt a teknős az utolsó kanyarban, s egy bő félóra múlva átvánszorgott a célszalag alatt. A kimerült páncélos fújtatott és lihegett. „Vizet!” – nyöszörögte.

A bírák tanácstalanul összenéztek:

– Hát most mit csináljunk? – törte meg a csendet a borz. – Egyértelmű, hogy a nyúl nyerte a versenyt. Utcahosszal, sőt, erdőhosszal!

– Megőrültél? – rivallt rá a medve. – Nem hozhatunk ki győztesnek egy MEZEI nyulat, akinek még tisztességes háza sincs! Egy jöttment ugribugrit! Egyébként is tudod, szóltak... – biccenett jelentőségteljesen.

– Igaza van a medvének! – kiáltott fel a róka. – A nyúl csak egy girhes buckalakó! Bezzeg a teknős! Láttátok, micsoda páncélja van?

– Uraim! Ne feledkezzünk meg a galápagosi és texasi rokonaíróról sem! Befolyásos család. Ki tudja, meddig ér el a karmuk... – makogta izgatottan a mókus. – És meddig élnek...

– Huhuhú, de igazad van, mókus barátom! – szólalt meg a bizottság elnöke, a bölcs bagoly. – Itt bizony számos tényezőt figyelembe kell vennünk! Nem dönthetünk hebehurgyán, meggondolatlanul a puszta tények alapján. Kényes helyzetben vagyunk.

A borz szeme felcsillant:

– Mi lenne, ha a nyulat kizárnánk a versenyből?

– És ha egyszerűen felfalnám? – ajánlkozott a róka. – Versenybaleset... Előfordul...

– Azért ne essünk túlzásokba! – dörrent rá a medve. – Inkább jelentsük fel csendháborításért, hisz zörögnek a csontjai!

– Zárjuk ki tisztességtelen előnyszerzés miatt! – javasolta végül a bagoly. – Nyurga lábakkal, vézna testtel könnyű győzni! Próbálná meg ezt kurta lábakkal és nehéz páncélzattal!

– Akkor nem ő lenne a teknős? – kérdezte a mókus halkán.

– Csend! Nem tűröm az okvetetlenkedést! – bömbölte a medve. – A bagolynak igaza van. Hozzuk meg a határozatot: a nyulat kizárjuk, így a teknős a verseny győztese...

Epilógus:

*„Milyen szép dolog, hogy már ma
Nem történik ilyes lárma.”*

Cs. Boros Zsuzsanna

Levél a koronavírushoz

(Megosztott II. díj)

Drága Covid-19!

Ma már kissé szégyenkezve vallom be, hogy első találkozásunkkor rögtön levettél a lábamról, sőt hamarosan az ágyamban találtam magam. Veled.

Kezdetben a folyamatos reszketés miatt izgatottságomat okoltam, és még akkor sem kezdtem gyanakodni, amikor napokig csillapíthatatlan lázban égtem. Pedig korábban figyelmeztettek csalárdságodra, de én csak legyintettem, mert úgy gondoltam, erős vagyok. Tévedtem. Most szinte erőtlenül fekszem itt már napok óta, mint akinek az életerejét szívták el, az ételek ízetlenné váltak, a virágok nekem már nem illatoznak, és mintha ezer kis pillangó repdesne folyamatosan a gyomromban. A neved említésére még mindig borzongok, vagy csillapíthatatlan reszketés lesz úrrá rajtam.

Mára már csak az átvirrasztott, fullasztó éjszakák maradtak nekem. Még mindig elakad a lélegzetem, vagy reménytelenül kapkodok a levegőt, ha rád gondolok, de hiába...!

Érezhetném magam kiválasztottnak, de csak egyik áldozatod vagyok a sok közül, mert te érzéketlen, hideg számíttással választod ki a leggyengébbeket, köztük most engem is. Honnan tudod, hogy kik a legfogékonyabbak bájaidra?

Pedig én nem kerestem a társaságod, ám te titokban mégis belopódtál a házamba, és én vak voltam.

Kövesdi Miklós

Kun!

(Megosztott III. díj)

Petrovics István az Úr 1824. esztendejének végén családját felkarolva Félegyházára költözött, ahol kibérelte a helyi mészárszéket, nem is sejtve, mekkora istenkísértésre ragadtatta magát. Félegyháza ugyanis színmagyar város volt, lakói színmagyarok voltak. Ráadásul nem is csak úgy, egyszerűen színmagyarok, hanem egyenesen kunok, amin valami olyasmit tessék érteni, hogy a magyarok közt is magyarabbak. Így talán érthető, hogy a derék félegyháziak némi gyanakvással tekintettek az új, tisztázatlan származású jövevényekre. A lakosság vegyes, ám leginkább ellenségesnek mondható érzései a város előljáróit sem hagyták hidegen. Hosszas tanácskozás után arra jutottak, küldöttséget menesztenek a mészároshoz, hogy egyszer és mindenkorra tisztázzák a Petrovics család státuszát.

Nagy elhatározással lépett a hat fős delegáció Petrovics István „hivatalába”. Erdősy uram, a küldöttség vezetője eltökélte, hogy kertelés nélkül a tárgyra tér, de az üzlethelyiségbe érve megtorpant. Volt Petrovics István személyiségében valami elgondolkodtató... Talán robosztus termete... Vagy az az apró, de beszéd momentum, ahogy egy kézzel a tőkére emelt egy fél disznót, miközben a másikban impozáns méretű bárdot szorongatott... A hivatal képviselőjében járókban, maguk sem tudták, miért, de azonmód szimpátia ébredt a derék mészáros iránt. Talán az életöszön tette.

A pillanat varázsa azonban elmúlt, és Erdősy ráébredt, hogy valamit mondani kell, éspedig neki, egyrészt mert ő a küldöttség vezetője, másrészt pedig mert társai némileg kifogásolható, ám teljesen érthető módon tőle egy lépéssel lemaradva megálltak. Erdősy tehát köhintett egyet, mert abból nem lehet baj, és addig is gondolkozhat...

– Khm...

– Adjon Isten! Mi tetszik? – kérdezte udvariasan Petrovics.

Hmmm... Jó kérdés, gondolta Erdősy. Meg kell hagyni, jól jár az agya ennek a mészárosnak.

– Bocsássa meg alkalmatlankodásunkat, Petrovics uram. A nevem Erdősy, és... khm... Ami azt illeti, a város képviselőjében jöttünk... Tudniillik vizsgálódásra...

Petrovics ekkor letette a bárdot. Amikor azt mondom, letette, úgy értem, hogy egyetlen lendítéssel kettészelte a fél disznót úgy, hogy a bárd beleállt a tőkébe akkora erővel, hogy a műveltebb szemlélőnek azonnal az Excaliburt juttatta eszébe, a sziklába ágyazott csodakardot. A delegátusnak szeme sem rebbent. Csak biztos, ami biztos, hátrább lépett egyet.

– Megtudhatom, mi a vizsgálódás célja? – érdeklődött Petrovics, miközben véres kezét egy rongyba törölte.

– Nos, mint talán azt kegyelmed is tudja, Félegyháza büszke hagyományaira, hogy úgy mondjam... Állíthatom, nincs magyarrabb város az országban, de még külföldön sem!

Petrovics nem szólt, várakozó pillantást vetett a beszélőre. Erdősy egyébként nagy prókátor volt, életében először azonban remekül meg lett volna a kitüntető figyelem nélkül is. Honnan, honnan nem, ezzel kapcsolatban még az is eszébe jutott egy pillanatra, hogy a polgármester egy akasztani való gazember. De kénytelen volt folytatni, amibe belekezdett.

– No és hát felmerültek bizonyos – jelzem, minden bizonnyal alaptalan – kételyek méltóságod és nagytiszteletű familiája nagybecsű származását illetően...

No de erre a szóra már közelebb lépett Petrovics.

– Tán a tisztelt uraknak valami kifogása van a származásom ellen?

Erdősy most már egész biztosan szeretett volna másutt lenni.

– Higgye el, nekem is éppoly kellemetlen, de hát valóban az a benyomás alakult ki a város lakóiban éppúgy, mint előjáróiban, hogy...

Ekkor bátorságot merítve előre perdült Patkós Józsi, a legifjabb, leghetykébb valamennyi közt, és pökhendin kibökte:

– Egyszóval arról van szó, hogy kelmed nem kun!

A delegáció többi tagja ereiben megfagyott a vér. Tudták, hogy a Patkós gyerek még bajt hoz rájuk a forrófejűségével. Nem is akarták volna magukkal hozni, de hát mit lehetett tenni, atyja, az ügyész, ragaszkodott a delegálásához.

Petrovics úr egészen közel lépett, és úgy kérdezett vissza:

– Nem-e?

– Nem biza, márpedig ebben a városban nincs helye mindenféle jöttmenteknek!

Patkós fiatalemberekre jellemző módon egész belemelegedett mondandójába. Elszántan nézett a szó szerint nagy ember szemébe, pedig, ha körülnéz, láthatta volna, hogy társai már mind a kijárat közelében csoportosulnak, a gyors menekülés reményében. Ha másból nem is, talán ebből a körülményből megsejthette volna, hogy rossz úton jár.

– Vagyok olyan kun, mint bárki kegyelmetek közül! – szögezte le ijesztően nyugodt hangon Petrovics.

– Bizonyítsa be, bár én egy szót sem hiszek ebből a maszlagból!

– vágott vissza Patkós Józsi, és mint olyan ember, aki akkor sem veszi észre az életveszélyt, ha felrúgja, lendületből hozzátette:

– Maga... maga tótszármazék!

Petrovics mozdulata annyira gyors volt, hogy Patkós Józsinak hosszú pillanatokba tellett, míg sikerült magában összeraknia az eseményeket annyira, hogy felismerje az ok-okozati összefüggést sajgó álla és a között a furcsa körülmény között, hogy hirtelen a helyiség túlsó sarkában találta magát. Erdősy uramék tiszteletteljes ámulattal követték önsorsrontó társuk röptét, majd mikor elkapták Petrovics várakozással teli pillantását, melyet feléjük vetett, Erdősy gyorsan kijelentette:

– Kun!

– Kun! Igazi kun! – helyeseltek a többiek.

– Tudhattuk volna már a nevéből is! – tette hozzá Bíró Pali készséges túlbuzgalmában.

– De hisz Petrovicsnak híják! – nyöszörögte fájdalmasan Patkós Józsi a sarokból.

Egy pillanatra megfagyott a levegő.

– Akkor tényleg kun! – zárta le a vitát Erdősy uram, majd érzékelvén, hogy mit sem enyhült a fagyos légkör, idegesen hozzátette:

– És kérnék még másfél kiló marhaszegyet!...

Petrovics erre csodálkozva felhúzta a szemöldökét, de aztán szó nélkül visszaindult a tőkéhez, ahol a bárdot hagyta. Erdősy az előzmények után nem volt biztos benne, hogy szeretne itt lenni, amikor a mészáros ismét kézbe ragadja a gyilkos eszközt. Sosem lehet tudni ezekkel a tüzes fejű kunokkal.

– Á, nem, tudja mit? Majd leküldöm az asszonyt! Úgy is kell még más is...

Azzal gyorsan meghajoltak, a sarokból kikanalazták Patkós Józsit, és megkönnyebbült szívvel távoztak.

Erre az esetre mondta később Petrovics:

„Engemet ezen Nemes Kun társaság ápolgató kebelébe vett érdemeimért.”

Gulyás Gábor

Elhagyott

(Megosztott III. díj)

A csajom elhagyott a vírus miatt. Kicsit pontosítok, mert ez így félreérthető: a Covidért hagyott el. Három és fél év együttélés után az egyik szombat reggel egy sietősen írt üzenet fogadott a konyhaasztalon, miszerint ennyi volt, elhagylak. Mivel félálomban nem bírtam értelmezni a cetli tartalmát, egyszerűen visszafeküdtem. Aztán, amikor kicsit később, egy kávé mellett újra elolvastam a végszóként odafirkált szavakat, fájni kezdett. Persze a kanál is nyomta a szememet, miközben kortyoltam a feketét, de főleg azért, mert azt hittem, hogy boldogok voltunk együtt. Ezek szerint ő máshogy látta.

Pár nappal később – ügyelve a közösségi érintkezés szabályaira – összefutottam vele a belvárosban, és mondta, hogy átjönne a többi cuccáért, ami még nálam maradt. Mondtam, hogy oké, majd feltettem neki a millió forintos kérdést: mégis, miért hagyta el?! Szemrebbenés nélkül elkezdte sorolni. A vírus már az első héten vett neki gyönyörű gyémánt fülbevalót, aranykarkötőt meg néhány régóta áhított, drága nyakláncot. Tőlem is kapott ezt-azt, néha. Főleg, ha akciós volt. Utódom képes akár órákat a bevásárlóközpontokban tölteni, miközben a csomagokat cipelve megértően várakozik újabb és újabb butikok előtt. Merthogy a ruhákat minden üzletben alaposan végig kell nézni, összehasonlítani, mérlegelni, nem lehet csak úgy azonnal választani. Végre jött valaki, aki megérti ezt.

Továbbá nem horkol, böfög vagy fingik, és nincs lábszaga. Ez mondjuk tényleg nem mondható el rólam, de hát, istenem, férfiből vagyok. Nem hagyja például a használt alsónadrágokat meg a zoknijait a lakás különböző részein. Mindig puha és ápolt, kéthetente jár borbélyhoz, és soha nem borostás. Körmeit sem a hálóban vágja le, tévézés közben. Nem ül hétvégenként a számítógépnél a hülye haverjaival hálózatban játszani. Szó nélkül lehajtja az ülőkét, miután pisilt. Ja, és nem kell utána mindenféle gusztustalan szőrszálakat takarítani a fürdőben. El kellett ismer-nem, nyomós érvek.

Ahogy meséli, nagyon figyelmes vele. Nem engedi például ott-hon főzni, így feleslegesen mosogatni sem kell. Helyette mindig a legkülönbözőbb éttermekbe viszi, úgymint vietnámi, mexikói, balkáni vagy éppen afrikai, amit el tudsz képzelni. Már ha természetesen nyitva lennének, mert így marad a házhoz szállítás. És bár a mozik és színházak jelenleg szintén nem üzemelnek, biztosította róla, hogy oda is szinte minden héten eljárnának; rengeteg klassz film és darab vár rájuk. Az operáról meg a lóversenypályáról nem is beszélve, rangos sportversenyekre ugyancsak VIP-szektorban lenne a helyük. Repülni nem lehet, de mondott néhány olyan egzotikusnak tűnő úticélt, amire azonnal rábólintanék. A szerencsejáték különösebben nem vonzza, de múlt héten elkísértem egy

menő kaszinóba, hogy veszítsen egy kis pénzt. Merthogy kibogozhatatlan politikai kapcsolatai miatt bőven van neki.

Élvezi, hogy bárhova megy vele, mindenki megbámulja. Különleges bánásmódban részesítenek minket, ecseteli büszkén, és a többség kicsit arrébb húzódik tőlük. Mutogatnak ránk, összesúgnak a hátunk mögött, mintha csak valamiféle sztárok lennének ezekben a nyomorúságos időkben. Maszkot mondjuk egyáltalán nem hord, lehet, hogy ezért, a homlok-lázmérést pedig elvből elutasítja. Tisztában van vele, hogy ő egy vírus, és mint ilyen, nem lehet beteg. Egyszer akart nyilatkozni erről az egyik bulvárlapnak, mire rögtön ráfogták, hogy vírustagadó. Az irigyei azt állítják, hogy nagyon durván halálos, de mióta vele vagyok, úgy érzem, a légynek sem tud ártani.

A szex sem utolsó vele. Az ágyban óriásit teljesít, mindig a csúcra juttat. És az előjáték sem annyi, hogy lekapcsolja a lámpát, vagy elhúzza a függönyt. Bár az aktus közben durván belázadosom, és a tudómban ilyenkor fura nyomást érzek, mégis szenzációsan élvezem. Sajátos módon védekezünk, de oltásról hallani sem akar. Egymás után többször is képes szeretkezni velem; két menet között nem megy ki meccset nézni, hanem gyengéden cirógat. Selymes csókjaitól szinte elolvadok, de legalábbis nem érzek szagokat. Az exeiről nem kérdeztem; állítólag egy országos listát vezetnek róla, és nem igazán rövid.

Ahogy ezeket mesélte, kicsit magamba néztem. Hát igen, egyáltalán nem vagyok egy súlycsoportban ezzel a vírussal. Ő egy nemzetközileg elfogadott sztár, nevét mindenhol ismerik és félik, én meg csak egy kis hétköznapi senki vagyok, bölcsészdiplomával. Autót sem sikerült önerőből vennem. Vele egy csomó izgalmas dolog történik, nekem meg csak szimplán unalmas az életem. De ha neki ez kell, ám legyen. Sok boldogságot kívántam neki, bár belül azért fáj a szakítás, mint az állat. És főleg az, hogy a románc már valószínűleg egy ideje tarthatott. A karantén miatt a haverokkal videócseten ívászatokkal próbáltam átvészelni az első két hetet. Szörnyen hiányzott. Megpróbáltam nem gondolni rá, de nem tudtam. Nehéz az élet.

Aztán a harmadik héten sírva hívott fel. Színpogva mesélte, hogy az egyik délután rajtakapta, amint a vírus mutálódott állapotában egy vadidegennel csalja őt. Ráadásul egy férfi volt az. Tagadta, hogy meleg lenne vagy biszex, neki a test az test. Különbösebben nem érdekelte a lebukás, csak annyit mondott, hogy folyamatosan vándorolnia kell, másokat is fertőznie, nála ezen áll vagy bukik minden. Nem tud sokáig egyvalakinél megmaradni. Pedig még az eljegyzés is szóba került a rohadékkal, bukott ki az excsajom szájából.

Hümmögtem, mást nem igazán csinálhattam. De titkon vágytam rá, hogy újra együtt legyünk. És úgy éreztem, már megbánta, hogy elhagyott. Két negatív Covid-tesztben állapodtunk meg, és utána tárgyalhatunk a házi karanténról, meg hogy hogyan tovább. Bízom a folytatásban, olyan jó lenne újra. Megváltozom, ha ezt akarja. Viszont addig nekem is valahogy dűlőre kell jutnom azzal a dögös kis influenza-fruskával, akivel hetek óta összejárunk...

Magyar Csaba

Bolond likból bolond szél fúj

(Dicséret)

– Tisztelettel üdvözljük körünkben dr. Ostoros Amált, az El a mancsokkal a szüzekről! mozgalom alapítóját, aki előadásában a „Bolond likból bolond szél fúj” közmondást elemzi.

– Jó estét, kedves Hölgyeim! Rögtön leszögezem, ma jóval többről esik szó, mint holmi elemezgetésről. Ugyanis egy sokkal mélyebb jelenséget, mondhatnám egy súlyos problémát kell felvetnem, mégpedig a magyar nyelv hímbefolyásoltságát. Igen, igen, hímbefolyásoltság. Nem kell meghökkenni, a szót mozgal-

munk egyik meghatározó személyisége, Horgos Róza ötlötte ki rendkívül találóan.

Máris látom néhány férfiarcon a teljes elutasítás jeleit. Uraim, akár távozhatnak is, nekem és nőtársaimnak biztosan nem fognak hiányozni. Apropó, előadásom után várom az érdeklődők jelentkezését a mozgalomba. Mindössze egy egyszerű űrlapot kell kitölteni, és megtagadni mindennemű érintkezést a macsó disznókkal. Tehát visszakanyarodva téziséhez, a magyar nyelvnek jelentős, mondhatni forradalmi megújuláson kell átesnie a közeljövőben.

Elég a kétértelmű férfisoviniszta nyelvi elemekből! Mert miféle találós kérdés például az olyan, hogy: „Kívül szőrös, belül nedves, legényeknek igen kedves”? Fúj, hagyjon már a kulacssal! De ugyanúgy utálok az előadásom címének választott közmondást, jellemzően gusztustalan egy darab, nyilvánvaló, hogy valami nagybajuszú tirpák találta ki, miközben a negyedik sörét védelte a kocsmában. És folytathatom a sort: „A tyúk egyetlen tojásért akkora zajt csap, hogy a róka is meghallja”, „Van vér a pucájában”, „Ésszel, kézzel sokra mész”. Mind a nyelvben elburjánzó férfierőszak megannyi megnyilvánulása.

Mozgalmunk célja az ezekhez hasonló undorító és lealacsonyító nyelvi elemek eltörlése, és ezt Róza is teljes mellbedobással, akarom mondani, maradéktalanul támogatja, szóval elképzeléseink szerint a jövőben szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény lenne a listánkon található bármelyik kifejezés használata. Röhögjön csak nyugodtan azon a herélt kappanhangján! Majd a rács mögött megtanulja!

Kisasszony, maga hova megy? Csak nem azután a teszteszterontól búzló, szakállas alak után? Még nem végeztem a mondanivalómmal. Nehogy bárki is azt képzelje, hogy néhány nyelvi fordulat kigyomlálásával máris mindent megoldottunk! Kedves Hölgyeim! Önöket mire emlékezteti az 'Y', illetve a 'B' betű? Úgy bizony, a női anatómiára. Újabb iskolapéldák nyelvünk és ezáltal gondolataink hímbefolyásoltságára!

Kell nekünk az Y? Kell nekünk a B? Hát persze, hod nem, lehet ezek nélkül is eszélni. Minden mondat udanolan értelmes ma-

rad. Jó, van ed-két szó, amit újra kell gondolni, pl. az a növény, amiről Jókai levesét elnevezték. És az egészen kisdermekre sokat használt szócska helett ezentúl majd a csöppni dermek, vad a mama kedvence lesz divatos. Mit mond? Hod ezentúl nem tudjuk fokozni a mellékneveket? Kit érdekel, ha ezáltal sikerül végre alaposan átszellőztetni kanszagtól üzlő nelvünket!

Szilágyi Ferenc Hubart

Hurrá, nyaralok!

(Dicséret)

Alábbhagyott ez az átkozott pandémia, az idén talán végre nyaralhatunk! Sohasem jártam még egzotikus vidéken, egyrészt elfoglaltságom, másrészt egyéb okok miatt. Sőt, az utóbbi években nem jutottam tovább a szomszédos Alsótöködnél sem, ahol ismeretségeim hozadékaként olykor gőzölgő krumplislángossal és egészen iható homokháti borokkal kínáltak a derék atyafiak.

Igaz, titkos álmaimban megjelent néhány mások által agyon dicsért, reprezentatív célpont a világ különböző tájairól, egyszer még Las Vegas is – last minute áron –, ám az ilyen álmok rendre a (betelje)sületlenség kategóriájában maradtak. No de most úgy döntöttem, felkeresek egy neves utazási irodát, van belőlük manapság elég.

Ihol egy! És lám csak, mintha éppen énrám várna az üzletvezető hölgy – ügynök vagy mi a csoda! Olyan magabiztosan lépek be, mintha törzsvendége lennék az irodának. A látszatra is adni kell, mert a jó fellépés a siker titka.

Kiszolgálóm feltűnően csinos, és biztatóan mosolyog, az érdeklődő tapogatózás pedig még csak pénzbe sem kerül. Szeme sarkában drága sminkbe simulnak a ravasz szarkalábak, úgy tekint rám, mintha ezer éve ismernénk egymást. Mindjárt ki is rak

elém – dekoltázsa bájai mellé – egy öl színes prospektust jobbnál jobb ajánlatokkal.

Az egyik lapon a bugyirózsaszín virágba borult cseresznyefaliget ölelésében egy gazdagon faragott pagoda hívja fel magára a figyelmet csikóskalap-karima módjára felkunkorodó ereszeivel. A háttérben a Fudzsijama emelkedik a sejtelmes ködfelhők fölé. Varázslatos vidék, de nem esek azonnal hasra, hiszen a vaskos paksaméta még ezer titkot rejteget, én pedig – öreg róka – nem leszek a mohóságom áldozata! Nem, oda nem megyek, mert azt olvastam, hogy arrafelé napi szinten vannak a kisebb-nagyobb földrengések, és a tenger közelében még a cunami sem kizárt. Lám, Fukusima japán gonddal megépített atomerőművét is tönkretette a természeti katasztrófa; na még csak az hiányzik, hogy összeszedjek ott egy jó kis sugárterhelést!

Egy másik nyomtatványon az Andok szédítően meredek lejtőin inka romok kapaszkodnak a hófödte csúcsok felé. Ezt ne is mutassa, hölgyem, mert tériszonyom van, már a felvételtől is szédülök! És annak a hegyikecskének a sorsára sem szeretnék jutni, amelyiket éppen ott ragad el a kondorkeselyű, hogy aztán úgy marcangolja a máját, mint a kaukázusi sas a sziklához kötözött Prométheuszét, aki lenyúlta az istenek szent tüzét az égből. No hiszen, én még egy árva öngyújtót sem tulajdonítottam el soha. Lapozzunk tovább!

A Kongó völgyében fedetlen keblű leányzók fűszoknyás feneküket riszálva ropják a termékenységi táncot, amíg a Kili-mandzsáró erdejében az ezüsthátú gorilla kurkássza nösténye bundájában a nikkelbolhát. Jaj, nekem elegendő van ebből a közép-európai hőhullámból is, amit ezen a nyáron átéltünk, nemhogy még Afrikába is utánamenjek! Különben sem bízom az oroszlandban, még akkor sem, ha azt – mint a kinshasai állatkertből kiszuperált példányt – a turisták kedvéért fektették a szafariösvény melletti majomkenyérfa árnyékába; a mérgekígyóktól meg a skorpiótól pedig, mi tagadás, éppenséggel herótom van!

Egy másik ajánlat címlapján skandináv turisták fotózzák okostelefonnal Amazóniában ama zóna amazonjait, amint éppen

kajmánt pirítanak nyárson. Tudnia kell, hölgyem, hogy én sosem voltam odáig a kajmánhúsért, se hajmásan, se fokhajmásan; de azt sem venném jó néven, ha ő kóstolna meg engem. Olyan tájakat tessék nekem ajánlani, ahol az emberi civilizáció a meghatározó élményforrás!

Nem, a piramisokra nem vagyok kíváncsi! Az már a sivatag, ott állítólag még víz sincs, a beduinok is nyersolajban fürdenek, vagy száraz homokban, mint mifelénk a tanyasi tyúkok. Még ha van is „ahajt” valami oázisféle, ki tudja, milyen titokzatos kórral fertőzött! A Nílus sem érdekel, mert ott a Zika-vírust hordozó miniatűr biodrónok cirkálnak, különben is az a folyó pont olyan, mint a... Szamos, csak sokkal nagyobb, és úgy hemzseg benne a krokodil, mint nálunk az eldobott PET-palack!

A tenger? Na, még csak az kéne! Tele van cápával meg kiéhezett bevándorlókkal, akik között lehetnek akár kannibálok is! Én még úszni sem tudok, repülni meg még úgy sem, mert – mint már említettem – aerofóbiás vagyok. És a zsúfoltságot sem szeretem, mert nemcsak tér-, hanem tömegiszony is gyötri érzékeny lelkemet...

Lakatlan sziget? Hát mi vagyok én, Robinson Crusoe? És a Pénteket sem csípem, mert nomen est omen, egy szerencsétlen napot juttat eszembe, és amilyen pechem van, az majd éppen tizenharmadikára esik. Nem, nem vagyok rasszista, de a vadon gyermeke biztosan nem tud magyarul, én meg csak a hetedik-nyolcadik feles után töröm a pápuát, akkor is erős hortobágyi akcentussal. Persze, akarok nyaralni, és fogok is, de nem mennék a maszájokhoz, ha nem muszáj, se olyan helyre, ahol úgy leselkedik rám a sárgaláz meg az ebola, mint Muci néni a szemközti XXL Exkluzív turkálóból!

Izlandot tetszik ajánlani? Az egész jól hangzik, mert ott nem bánt az a gatyarohasztó meleg, se a csecselégy! Kérek egy prospektust! De mi a franc füstölög ott a hegycsúcson? Gondolom, nem a székelly góbék lármafája! Tűzhányó? Na, akkor szóba se jöhet! Megteszi talán a Sziklás-hegység is, de csak, ha nincs grizli! Vagy inkább Grönland? Ott viszont jár a jegesmedve, és

azt mondják, nagyon hideg az orra, amikor megcsókolja a turisták fenekét.

Na neee, drága hölgyem, most meg elküld melegebb éghajlatra?! Tudja mit, köszönöm, hogy rám szánta a drága idejét, de ezen a nyáron is inkább ide, a szomszéd faluba megyek, ott vár a hagyományos dinnyefesztivál, meglehet, a maszk viselését még megkövetelik. De tuti, hogy vizespóló-szépségsversenyt is rendeznek, kár, hogy be kell tartani a biztonsági két méter távolságot! És ha a dinnyedömpingtől rám jönne a cifraszapora, lesz ott Potty-Motty is! Naná, hogy sokkal jobban járok, mintha valahol a mongóliai pusztán érne utol a kumisztól, mert az komisz vidék, arra még egy nyavalyás bokor sincs a láthatáron.

Alsótöködön terem a környék legjobb dinnyéje! És ott magasról tesznek rá, ha becsődöl a KLM légitársaság, ha az utaskísérők több pilótakekszet vagy a pilóták csinosabb stewardesseket követelve lépnek sztrájkba, és emiatt nem bérel értem pójtáratot az önök utazási irodája. Mert onnan én akár gyalog is hazajövök.

Tóth Lászlóné Rita

A segítség

(Dicséret)

Persze, hogy tudnék segíteni. Én ne tudnék? Csak azt nem értem, hogy miért nem az anyádnak szólsz? Látod, hogy épp meccset nézek, nem? Mit mondasz? Hogy anyád mos, főz és vasal. Na, tisztázzunk valamit, először is a mosógép mos, a tűzhelyen fő az étel, anyád maximum csak vasal, de az nem kötheti le annyira, hogy ne tudjon figyelni rád. Nincs igazam?

Hogy a fene vigye! – kikapott a csapatom, még ez is. Menj, hozz egy láda sört, muszáj innom ilyen csapás után! Két részlet-

ben is hozhatod, tudom, hogy milyen nyamvadt ez a korosztály, és hiába vagy a fiam, te se vagy különb tőlük. Anyámasszony katonája vagy, ha egyáltalán érted, hogy miről beszélek. Ha megittam, és kicsit kipihentem magam, akkor megbeszélhetjük azt a nyavalyás számtanpéldát. Nem tudom, hogy mi lenne veletek nélkülem. Mindent nekem kell elrendeznem, megoldanom. Én is ember vagyok, nehogy már ne legyen egy perc nyugtom se a saját otthonomba!

Mi az, hogy egyest kaptál? Mert nem csináltuk meg tegnap a számtanleckét? Aztán miért nem? Nehogy már én legyek a hibás, mert elaludtam! Nem, nem a sör miatt aludtam el, hanem azért, mert fáradt voltam. Hogy előző este meg örömömben ittam? Ja, mert akkor nyert a csapatom, egy kis ünneplést csak megérdemeltem. Nehogy már a nyúl vigye a puskát! Mit képzelsz magadról, szaros kölyök, csak nem te akarod megmondani nekem, hogy mikor ihatok, és mikor nem! Én járok iskolába, vagy te? Nekem kell megoldanom a feladatot, vagy neked? Azt mondd, hogy megígértem, de attól még megcsinálhattad volna, ha látod, hogy alszom. Anyád meg hol volt? Ne gyere a nagymamával, hogy neki ment segíteni, mert azt nem kellene neki naponta, de direkt elmegy, csakhogy kihúzza magát a feladatok alól, aztán meg rám mutogat mindenki.

Azt mondd, hogy kórházba került a nagymama, és oda ment vele anya. Jó, de nem őt tartották benn.

Mikor hazajött, próbált segíteni, de nem tudta megoldani? Kész röhej. Az agyam dobom el. Úgy tudtam, hogy anyád elvégezte az általános iskolát. Csak össze tud adni két számot, nem? Jó, ha nem összeadni kell, akkor a kivonás se ördöngösség, meg úgy tudom, hogy az ő idejében is tanították a szorzást meg az osztást is. Ezt azért is állíthatom, mert egyszerre voltunk fiatalok. Viszont nem egyformán öregsünk. Be kell látnod neked is, hogy mennyivel nagyobb a terhelhetőségem. Végül is nem egy gyenge nő vagyok, bár a gyerekekkel való tanulás mégiscsak az aszszony kötelessége lenne, de lásd, kivel van dolgod, hozzád azt a feladatot!

Hát ez meg mi a nyavalya? Hogy működik az a gép, amibe, ha beteszünk hatot, és hozzáadunk kettőt, akkor húsz lesz belőle? Most ebben mi a feladat, hiszen azt mondja, hogy húsz. Ja, hogy ez csak arra van, hogy rájöjjünk, hogyan működik, és amit meg kell csinálni, az alatta van? Beteszünk a gépbe tizenhatot, amiből kivonunk négyet, mennyi lesz az eredmény? Nyilván tizenkettő. Ennyit se tudsz? Azt mondod, hogy azért nem lehet annyi, mert a megadott példában se nyolc jött ki? A gép csinál valamit, nemcsak összead vagy kivon, hanem hozzáad, vagy megszorozza a kapott eredményt egy számmal? Hogy ezt logikusan kell kikövetkeztetni? Na, tudod, hogy kivel szórakozzanak? Elmennek ezek oda, ahová én gondolom. Mit képzelsz az a vén trotty? Hogy jön ahhoz, hogy ilyen hülyeséggel szívasson benneteket? Mit? Hogy nem vén trotty a számtantanár, hanem egy fiatal tanárnő? Mindegy, édes fiam, az se normális. Mondd meg neki, hogy nem agysebésznek készülsz, hanem ácsnak, ahhoz meg elég, ha tudsz összeadni, kivonni, szorozni és osztani. Értve vagyok?

Jacsó Pál

(Dicséret)

A róka és a holló

*Kétszer tizenkettőt ütött már a toronyóra,
nem evett egy falatot két napja a kültelki róka.
Egy jó hete, hogy bevonták a vadászengedélyét,
megkeserítve életét s imádott úri szenvedélyét.
Közben reggel óta híreszteli mindegyik rádió:
– Magasabb lesz mától a sajton is az ÁFA!
ezt hallván a holló, a keresztet átkozódva hányja.*

*Fel is száll az utolsó darabbal egy nyírfa tetejére,
rókánk ekkor lépett ravaszul a tettek mezejére:*

*– Kedves holló! Gyönyörű a ruhád, szuper a stylistod,
de hogy hangodat is halljam, ahhoz csórt kell nyitnod.
Hetek óta sztárokat keresek az új X-Faktorra,
hidd el, velem szert tennél egy igazi mentorra!
Billegett a holló a fa hegyén repesve-pirulva,
ilyen szép szavakkal még sohasem illették,
pedig oly régen várt erre: valaki kimondja...
Elmerengett mélán: talán sztárnak kissé öreg már,
pedig jaj, de megmutatná, a világba kiáltva:
– Ó, ez bizony nagy kááár!
Kiesett a szép sajtodarab menten a csőréből,
sokadszorra sem jött ki nyertesén ebből a csörtéből.
Homlokára csapott sopánkodva: – Ó, én buta holló!
La Fontaine-t meg ezért az elcseszett meséért
holtában is szurkálja örökre a csorba agrárolló!*

*A róka éhe, hogy megenyhült, hát kitölt egy lottót,
úgy legyen ötöse, ahogy kifundálta,
hogyan kell rászedni a nem épp IQ-bajnok,
de rátarti hollót, aki még a fa tetején kiszámolta,
mennyi lett a kára, s gyorsan – nehogy éhen haljon –
jelentkezett első reklámarcnak a Magyar Postára.*

A holló meg a róka

*Egy szép napon kirándulni indult együtt
a hegyekbe: a holló meg a róka.
(Kibékülésüket szponzorálta a light Coca-Cola.)
Elöl ment a róka fütyörészve,
– s mint aki karót nyelt vagy rozsdás szögbe lépett –
a holló óvatosan csak utána lépdél.*

*(Gyanakvását nem oldotta fel a Pitagorasz-tétel.)
Pedig járt pszichológusnál többször is, de mióta
„az a dolog” történt, csak rajzol és naphosszat alkot,
ám terápiaként már sohasem kerek,
hanem kizárólag derékszögű sajtot!*

*Így nem is vitt az útra egy árva darab sajtot,
(nem akart sokadszor kapni susztermattot...)
Már reggel vigyorgott magában a magabiztos róka,
nem is sejthette a rátarti-ravaszdí,
nemrégén a hollót titkon beszervezték,
így lett az FBI próbaidős, fedettnyomozója.
Reggel rutinosan be lett poloskázva,
s ebédkor egy okostelefonnal
a csőrében repült fel a fára.*

*Így csőrében nem sajt volt, csak annak hologramja,
(pedig csúcson járt a róka enzimdiagramja...)
csak nevetett magában: az oktondi mit művel,
miközben meg 3D-ben rögzítették,
hogy küzd meg a róka az eredendő bűnnel.*

*S ami nem sikerült Aesopusnak jó kétezer,
La Fontaine-nek szűk négyszáz év óta,
e bizonyítékok alapján bíróság elé állt a csaló róka.
De miután nem volt meg a bűntény corpus delictije
– alkalmatlan tárgyon elkövetett cselekményre hivatkozva –
egy jó ügyvéd a fogdából egy nap múlva kivitte...*

J. Simon Aranka

Szemenszedett szomszédok

(Dicséret)

Az Udvarias házaspár szentül hitte, hogy jól döntöttek, amikor feladták belvárosi otthonukat. Rövid utcácskájukban két, sörözőnek mondott kocsmá is működött teljes gőzzel, főleg estétől reggelig, ráadásul az egyik éppen a házukkal szemben, egy pincében. Egy idő után elunták, hogy a szórakozó tömegek önfeledt jókedvüket, valamint a pincében összegyűjtött cigarettafüstöt az utcán engedték szabadjára, némi házfallocsolással összekötve. Valószínűleg abban a hitben tették, hogy száraz időben kifejezetten jócselekedetnek minősül a falra vizezés. A szerencsés házfal történetesen éppen Udvariaséké volt, akik már-már úgy érezték, mintha egy nyilvános illemhelyen lagnának.

Udvarias apuka nekilátott hát új otthont keresni, és talált is. Nagy reményekkel megvásárolták a belvároshoz közeli, földszinti társasházi lakást, melynek gyönyörűen zöldellő közös udvara csupán lombsusogástól, madárcsicsergéstől és méhek zúgásától volt hangos.

– Zene füleimnek – szippantott nagyot a virágillatú levegőből Udvariasné, merthogy nagyon vájt fülű asszony volt, és szerette a finom harmóniakat. A virág és a nyilvános vécé közötti illatkülönbséget talán nem szükséges ecsetelni, azt zongorázni lehetett.

A gyerekek ugyan nem estek elragadtatásba, hiszen a nehéz és küzdelmes tiniéveit taposó Udvarias Viki barátnője szinte elérhetetlen, úgy tíz perc gyaloglásnyi távolságba került, Tomika pedig eskü alatt vallotta, hogy ebben a házban olyan nagy a csönd, hogy itt biztosan csak múmiák laknak, s mint ilyenek, nem részei az emberiségnek. A szülők azonban nem nyugtalankodtak. Tudták, hogy gyermekeik hamarosan örömmel veszik birtokba külön szobáikat. Izgatottan várták hát, hogy a mesteremberek

befejezzék reggeli, tízórai, déli, délutáni és vacsoraidei, valamint a mezőgazdaságban, vasútnál, közúton, egészségügyben és oktatásban dolgozók iránti szolidaritási pihenőkkel tarkított megfeszített munkájukat, hogy a sűrű cigarettaszünetekről ne is beszéljünk. Mint tudjuk, a türelem rózsát terem, így a tűkön, vagyis tövisen ülő Udvariasék számára, ha vánszorogva is, de elérkezett az idő, amikor minden készen állt.

Anyuka a költözés előtti napokban teljes harci felszereléssel érkezett az új lakásba, hogy a gondos szakemberek nyomait eltüntesse az ablakokról, ajtókról, parkettáról, csempéről, vécékagylóból satöbbi. Kitárt ablakok mellett egész nap négykézlábra ereszkedve, majd a változatosság kedvéért olykor térden állva súrolt, suvickolt, vakart és kapart. Már az első napon majdnem kórházba került, amikor felállt, hogy kicserélje festékkapirgálásban kicsorbult pengéjét. A nyitott ablakot minden előzetes figyelmeztetés nélkül, mint túlméretezett rémkép, az egyik lakótárs töltötte be hiánytalanul. Rá lehetett nézni, de a napra nem, mert teste tökéletesen kizárta a külvilágot, így aztán egy vacak, anorexiás kis fénycsikocská nem sok, annyi sem tudott beszivárogni az ablakkeret és Mányóné között. A látványtól Udvariasné szíve ijedtében megállt, de nagy szerencséjére a néni harsány „Isten hozta” kiáltására újra beindult. Mire eljött az este, már neki is ébredtek kétségei az új otthon felől, de most már muszáj volt költözni.

Amikor elmesélte Udvarias apukának a rémséges találkozást, az nem értette, mi a baj.

– Találkoztam már minden szomszédal. Olyan helyesek, kedvesek – mondta hunyorogva.

– Nem kellene neked szemüveg, édesem? – fürkészte gyanakodva Udvariasné.

– Dehogy, drágám, hisz kifejezett sasszemeim vannak, csak a nap zavar, ha a szemembe süt.

Az asszony kételkedve ingatta a fejét, lévén, hogy este volt, de nem firtatta tovább a dolgot. Remélte, hogy efféle megrázó élménye nem lesz többé. A remény azonban hiúnak bizonyult, pedig lefekvés előtt megszámolta a szoba négy sarkát és kívánt is valamit.

Az első reggelen a kávéjukat iszogatták a konyhában, amikor valaki egészen közélről, horrorfilmbe illő recsegő hangon beordított az ablakon, hogy „Mari, itthon vagy?” Ijedten néztek egymásra. Az Udvarias családban nem lévén egy szem Mari sem, lapítottak, még levegőt sem mertek venni. Az ordítás azonban megismétlődött még néhányszor, egyre vastagabb és ordenárébb hangon. Viki remegve, holtsápadtan jött elő a szobájából, mert azt álmodta, hogy Dartvéder a fülébe hörög, és Marinak szólítja. Anyjával együtt kikukucskált a lehúzott redőny résein. Mindketten rémülten ugrottak hátra. Nem Dartvéder, hanem maga a vasorrú bába állt odakint. Sárgás-fehér, száz redővel barázdált arca, kócos, halványlila haja, vérvörösre rúzoszott szája döbbenetes összhatást gyakoroltak, és ehhez társult még a beteg varjú károgására emlékeztető, dobhártyaszaggató hang. Szájában hosszú cigaretta fityegett.

Udvariasné lemondóan állapította meg, hogy a babonák sem a régiek már, majd drámai hangon felkiáltott:

– Látod Viki? Ezért nem szabad dohányozni!

Udvarias apuka szintén kikandikált a redőny résein, és csodálkozva kérdezte: – Mi bajotok ezzel a hölgygel? Olyan kedvesnek látszik. No, és már el is megy. – Ezzel elvonult a tévéhez meccset nézni.

Tomika furcsán nézett rá, aztán anyukára, végül vállat vont. – Én szoltam! Múmiák.

Udvariasné még alaposan kikémlelte az udvart a redőny résein át, majd miután ő maga is meggyőződött róla, hogy a vészhelyzet elhárult, felszabadultan felhúzta a redőnyt, és hozzáfogott megfőzni a vasárnapi ebédet. Közben bekapcsolta a rádiót, mert munka közben szerette hallgatni, mi zajlik a nagyvilágban. Bár ne tette volna! Épp arról beszéltek, hogy világszerte valami csúnya járvány tört ki, amit egy vírus okoz. Valami korona. Karantén... bezártság... online oktatás... idősavok... home office és a többi, a szavak szédítő iramban kavartak Udvariasné fejében. Tomika morogva elvonult a számítógépéhez, Viki visított és elájult. Erre már apuka is előkerült. Mi van már megint? Az asszony zaklatottan sorolta, amit a rádióban hallott, mialatt felmosta Vikit a padlóról.

– Most mi bajotok? Jól megleszünk itt, hisz nem vagyunk bezárva! Van egy szép kis udvarunk, jó kis lakóközösségünk, piknikezhetünk, kertészkedhetünk. Hát nem csodás?

Apuka akkor is nyugodt maradt, amikor éktelen ordítózás tört ki az udvarban. A többiek az ablakhoz rohantak, és a függöny fedezékéből döbbenten nézték, ahogy az egyik emeleti lakó a földszinti „Horornénit”, mert így nevezték el a reggeli kiabálót, leönti egy fazéknyi meglehetősen kétes eredetű folyadékkal. Horornéninek sem kellett több, felkapta az ablaka előtt görbedező szilvafa alól az első keze ügyébe eső rohadt szilvát, és Felsőlakó bácsi száját telibe találta vele. „Megvolt a desszert”, kuncogott Tomika. Erre már Felsőlakó néni is előjött a lakásból újabb fazéknyi munícióval, de Horornéni a túlerő láttán gyorsan visszavonult.

Felsőlakó néni diadalmasan körülnézett a kiürült udvaron. Sasszemével észrevette a függöny mögött tolongó Udvarias családot. Szélesen elmosolyodott, és odakiabált: – Ugye, milyen szép itt? Jó ez a kis udvar, mit szólnak? Lehet közösségi életet élni, nem úgy, mint egy bérházban.

– Milyen kedvesek – mosolygott apuka a terített asztalhoz ülve. – Na és az illatok! Biztosan isteni húslevest főztél, drágám! A húsleves a vasárnap megkoronázása.

Anyuka hirtelen szoborrá merevedett, pedig éppen a gyönyörű porcelántálban gőzölgő, aransárga húslevest vitte az asztalra.

– Most tényleg kellett ezt mondanod?

– Mit mondtam már megint? – vont a föl szemöldökét apuka méltatlankodva.

– A koronát – sóhajtotta anyuka, és már éppen újra elindult volna a levessel, amikor kitört odakint a háború. Mintha bomba robbant volna az ablakuk előtt. Ki lepődne meg ezek után azon, hogy a húsleves a porcelántállal együtt, szárnyak nélkül is elrepült? Mindenki az ablakhoz rohant, kivéve anyukát, aki sírva bámulta a húslevesek remekét, amint lefolyt a konyhaszekrényen és a falon, és sírva ismételte: utálok a koronát! Utálok!

A fölöttük lakó család a teljes konyhai eszköztárat kilököldözte a ház túlsó oldalán helyet foglaló földszinti lakóra, aki ki

tudja honnan származó, előre gyártott sárgolyókkal válaszolt. A kert tele volt már fedőkkel, lábasokkal, késekkel, sőt még egy öntöttvasból készült, történelmi értékű húsdaráló is földet ért, jókora krátert képezve a pázsiton. Innen származhatott a robbanásélmény. Miután valószínűleg a ládafiát és a cipőszekrényt is kipakolták, sárosan, de elégedetten visszatértek otthonukba. Az üvegcsengésből arra lehetett következtetni, hogy folytatták a légi hadművelet idejére megszakított kedélyes poharazgatást.

A másik fél zárszóként még a becsukódó ajtóhoz vágta a kezében lévő utolsó sárgombócot. Akkor vette észre az ablakban szorongó Udvarias családot. Csöppet sem zavartatva magát, azonnal rögtönzött egy nyájas üdvözlőbeszédet.

– Isten hozta magukat! Örülünk ám, mert akik azelőtt itt laktak, nem voltak finom emberek. Remélem, jól kijövünk majd magukkal, mert, kérem, ez itt egy igazi lakóközösség!

– Hát nem szimpatikusak ezek az emberek? – lelkendezett Udvarias apuka.

Gőz József Miklós

Miért harapjunk mi?

(Dicséret)

A kis vidéki nyomda dolgozói izgatottan tárgyalták a múlt század nyolcvanas éveinek a közepén a cégegyesítés híreit. A városban – nem ám húsz, mint manapság! – mindössze két nyomdavállalat munkája nyomán keletkeztek a Gutenberg-galaxis helyi csillagai, bolygói. A kisebbik egy helyi tanácsi cég volt, amely a városi napilap kiadójának is dolgozott. A nagyobbik – hatalmas könyvgyár – óriási példányszámban nyomta a köteteket. Kettejük között több síkon is jelentkezett az ellentét. Például kölcsönösen egymástól szipkálták el a szakembereket.

Ebben a helyzetben határozták el a két nyomdát felügyelő szervezetek, a városi tanács és a könnyűipari minisztérium, hogy egyesítik a két vállalatot. A nagyobbik cég igazgatója – ötvenes éveiben járó, gargantuai kedéllyel és testalkattal bíró férfiú – nem volt haragtartó ember, de élénken emlékezett mindenkire, akit tőle csábítottak el a városi nyomdába:

– Na, pajtikáim, most megint visszakerültök – dörzsölte kezét. – Kár volt olyan nagyra lenni a magasabb fizukkal! Kár volt belepiskázni abba a fészekbe, amelyből kikeltetek!

– Mi lesz velük, főnök? – kérdezte a direktort a cégről s a pletykákról mindent tudó gépkocsivezetője, amikor az utolsó tárgyalásról igyekeztek hazafelé Budapestről.

– Hát, az biztos, hogy aki a küszöbre köpött, amikor elment, az most kívül marad a küszöbön!

Ez a kijelentés aztán bejárta a két nyomda minden zegét-zugát, s egyik fő témája lett az egyesítést tárgyaló folyosói, öltözői, munkapad melletti beszélgetéseknek. Feri, az egyik legjobb kezű nyomdász, vitte a szót:

– Azt hallottam, hogy aki a másik nyomdából jött át hozzánk, az egyesülés után azonnal kirúgják.

– Anti bácsit is?

A köztiszteletben álló idős nyomdászt először a nagy nyomda szipkázta el a kicsitől, de a szíve visszahúzta.

– Őt az elsők között – mondta egy jól értesült.

A megdöbbenéstől még azt sem vették észre, hogy a kis nyomda vezetője lépett be a szedőterembe.

– Mi van, elvtársak, mi van, miért nem dolgoznak? – kérdezte, majd hozzátette: – A lógósokra majd nem lesz szükség az egyesített vállalatnál...

Már alig emlékeztek az átszervezés előtti vitákra, amikor beütött a krach. A városi napilap külpolitikai rovatának egyik fotója a következő képaláírással jelent meg:

„A szovjet állat képviselői aláírják a megállapodást”

Az éles szemű vezérigazgató vette észre leghamarabb a sajtóhibát. Kikiáltott a titkárnőjének:

– Azonnal hozassa be az újság imprimaturáját!

Kisvártatva jött egy nyomdásztanuló, kezében az aláírt újság-oldalakkal. Az igazgató azonnal a képaláírára nézett. Azon még a szovjet *állam* képviselőiről volt szó.

Hamarosan együtt ült a párttitkár, az igazgatóhelyettes, a főmérnök, a főművezető és a gépmester. A vezérigazgató vitte a szót:

– Pajtikáim, ugye tudjátok, milyen súlyos helyzetbe került a nyomda ezzel a hülye képaláírással? Éppen most, az egyesülés után, amikor árgus szemmel figyelik a munkánkat azok, akik el-lenezték a fúziót.

– Ezt nem egyvalaki tette – mondta a főművezető. – Először is ki kellett szedni a rossz szót a szedőgépen. Aztán le kellett világítani, majd előhívni a celofánfólián. Majd ki kellett vágni a celofánon lévő újságoldalból a jót, s helyére ragasztani a rosszat. És mindezt éjfél után, amikor minden perc számít, hogy hajnalra ki legyen nyomva a lap.

– Száz szónak is egy a vége – szakította félbe a kupaktanácsot a vezér. – Utasítalak benneteket, hogy derítsétek fel, ki követte el ezt a marhaságot! Ha ebből a nyomdára bármilyen hátrány származik, úgy kirúgom az illetőt, hogy a lába sem éri a földet!

A vezetők szétszéledtek, a vezérigazgató pedig várta az ilyenkor törvényszerűen bekövetkező telefonhívást. Több helyről is. Például a pártbizottságról, amely a lapot felügyelte. Vagy a szerkesztőségből. Ahol biztosan tudják, hogy a nyomdai ügyeletes még úgy adta le az imprimatúrát, hogy helyesen volt írva az a kurva szó. Vagy egyenesen a szovjet konzulátusról, amely nemrég nyílt meg a városban. Netán az állambiztonsági szervek helyi kirendeltségéről. De egyelőre néma maradt az igazgató telefonja.

A tegnap éjfélkor bent lévő munkatársak csak délután jelentek meg a nyomdában. Ők is olvasták a szerencsétlen képaláírást, de nem tudtak válaszolni a főművezető kérdésére: ki írhatta be ezt a mondatot a kép alá?

– Senkit sem láttam, aki megmásíthatta volna az imprimált oldalt.

– De neked, mint gépmesternek, észre kellett volna vened a hibát! – fordult hozzá a főművezető.

– Már miért kellett volna? – vágott vissza felháborodva a gép-sor felügyelője. – Előírás szerint meggyőződtem arról, hogy az újság imprimálva van, tehát a felelős szerkesztő látta az oldalt. Nekem azt kell figyelni, hogy nincs-e valami nyomási rendellenesség az oldalakon.

Az első napon a vizsgálat teljesen eredménytelenül zárult. Igaz, a direktor által várt – dehogyis várta! – telefon is elmaradt. A másnapi reggeli értekezletig sem jött semmilyen új információ.

A nyomdában két tucat dolgozó munkálkodott azon az éjszákán. Azoknak a száma, akiknek lehetőségük volt, hogy elköves-sék a tettet, mintegy fél tucat. De senki ellen sem találtak bizonyítékot. Ipari kamera akkor még csak mutatóban volt a cégeknél, a nyomdában még nem szereltek fel ilyet.

A közvetlenül nem érintett dolgozók elméleteket gyártottak, amelyek közül a legkülönösebb egy jehovista segédmunkástól származott, akinek többször is meggyűlt a baja a hatóságokkal, csak az igazgató jóindulata – meg az a tény, hogy minden feladatát lelkiismeretesen hajtotta végre – tartotta meg munkahelyén:

– Isten jelet adott, hogy hamarosan vége lesz ennek az ateista vircsaftnak. Nem veszitek észre, hogy csoda történt? Az Úr néha közvetlenül is beavatkozik a történésekbe. Isten ujjá ez a sajtóhiba!

– Az Istent viszont nem lehet megbüntetni! – vélekedett valaki.

– Az Úr nevét hiába föl ne vedd! – feddte meg az öreg a Biblia szavaival a profán közbeszólót. – Nem véletlenül került az aláírásba, hogy a szovjet állat. A Szentírás az emberiséget fenyegető gonoszokat sokszor említi állatok formájában. Például a Jelenések Könyvében.

A bibliaórának az éppen arra járó korábbi főnök – jelenleg szociális igazgató – vetett véget, aki még a kis nyomdából ismer-te az öreg jehovistát.

– Mi van, Jehova? Maga itt is hirdeti az igét? Azt hittem, le-szokott róla, amikor vezérigazgató elvtárs a rossz híre ellenére is átvette az új nyomdába.

– Jobb lenne, ha ön is elmélyedne ezekben a dolgokban! – válaszolt a jehovista. – Nem olvasta még a Szentírásban, hogy az Úr akarata nélkül egy hajszálunk sem görbülhet meg?

– Na, jól van, emberek, fejezzék be a társalgást, menjen mindenki a dolgára – zárta le hatalmi szóval a vitát a szociális igazgató.

A fegyelmi bizottság dolgvégezetlenül oszlott fel. Ugyanakkor a vezérigazgatónak sem kellett beváltania korábbi fenyegetését. A csodás körülmények között megtörtént betűcserének az utóélete is csodának bizonyult. Az égvilágon senki sem vette észre. A máskor oly buzgó hibavadászok telefonjai sem szólaltak meg, sem a szerkesztőségben, sem a nyomdában.

Az esetet kezdte ellepni a feledés jótékony homálya.

Így maga a vezérigazgató is meghökkent, amikor november 7-én a városban működő szovjet főkonzulátus ünnepi fogadásán a sokadik vodka után maga Ivanov elvtárs, a főkonzul kérdezte meg a nyomdaigazgatót:

– Mondjál már B. elvtárs, hogyan is történt az az eset a nyomdában? Tudja, amikor ázt írta az újság, hogy szovjet állat.

Az igazgató gyorsan körülnézett, ki hallotta meg a kérdést. De elég távol álltak a többiek. Csitítani persze nem mert a főkonzul, csak saját lehalkított hangjával éreztette: kényes a téma, nem kell nagydobra verni:

– Óh, taváris főkonzul, az csak egy kis sajtóhiba volt. Tudja, a nyomdász melléütött a szedőgépen...

– Jól mellé ütött! Hisz a máguk klaviatúráján a jobb kéz mutatóujja üti le az em betűt, a bál keze mutatója meg a te betűt.

A vezérigazgatóból kiszaladt az indokolt kérdés:

– Ilyen jól ismeri főkonzul elvtárs a latin betűs írógépeket?

– Persze. Kárpátalján születtem, gyakran használtam ilyen írógepet.

A még kézenfekvőbb kérdést fel sem tette a nyomdaigazgató, mégis megválaszolt rá a főkonzul:

– Hogy mért nem tiltákoztam? Mi ván, ha tiltákozom? Helyreigazítják: nem állat, állam. Így aztán azok is elolvassák, akik addig

nem vették észre. Meg mondok én Onnek válámit. Ez itt szovjet főkonzulátus, de én ukrán vágyok, munkatársaim többsége is ukrán. Ázt hiszi, vedjük á szovjetet? Ámely ánnyi szenvedest hozott áz ukrán nepre.

Az igazgató elhűlve nézett körbe, de jó messze volt még a legközelebbi, pezsgős poharát szorongató ember is. Nem tudott mit mondani az ukrán szavaira, meg az is felötlött benne, hogy provokáció az egész. Odakoccintotta poharát a főkonzuléhoz:

– Hát akkor éljen a megbonthatatlan ukrán-magyar barátság!
– mondta még mindig kis hangerővel.

– Az eljen – mondta a konzul –, es eljön az ido, amikor hangosabban is mondhatjuk. Itt van ez az új fotitkár, ez a Gorbácsov. Akit maguknál most nem szeretnek anjira a pártvezetok. Ázt mondják, kárcsusítani akarja a Szovjetuniót. Hát lehet meg olyan ido, amikor Mágyárország szomszedja nem á szovjet állat.... ize... állam lesz, hánem Ukrajna. De áddig... ázáért vigyázzanak a szedogépekkal...!

Másnap a nyomdába visszatérve a vezér leállította a fegyelmi vizsgálatot, amelynek továbbra sem sikerült megneveznie a felelőst. A kollektív büntetés sértette volna az igazgató jogérzékét, különben is, senki sem tiltakozott a kifejezés ellen, házon belül maradt a dolog. Mindenesetre intézkedett, hogy a rendészet szerezzen be és szereljen fel néhány ipari kamerát.

A konzulátusi fogadáson hallottakról senkinek sem beszélt. Csak amikor vezető munkatársai tudakolták, mi lesz már a megkezdett fegyelmi vizsgálat, így válaszolt:

– Tudjátok, úgy vettem észre, hogy a szovjet állat már nem harap. Akkor meg minek harapjunk mi?

Nemes P. Ferenc

Cristiano Ronaldo Szalaszenden

(Dicséret)

A királyi csapatnál áll a bál. Átfogó reformokra van szükség a költséghatékonyság érdekében. Csökkenteni kell a csapatkapitányok számát, pontosabban egyetlenegy, aki valamennyi sportághoz ugyanúgy ért, dosztig elég. A humánerőforrás-racionalizálás jegyében a játékos-labdaszedő-pályakarbantartó munkakörök összevonása a jövőben elkerülhetetlen.

Cristiano Ronaldo – a futbalszerető világ számára egyszerűen csak „isteni CR” – ekkor érzett erős indíttatást, hogy engedjen a rivális egyesület régóta tartó csábításának. A szóbeli megállapodást azonban csak nem akarta követni a kontraktus írásbeli megerősítése. A házon belüli hatalmi villongások miatt folyton a türelmét kérték, amelyet kezdetben még bőséggel bírt, de a hónapok előrehaladtával egyre fogyatkozott. – A profi az profi, mindegy neki, csak játszhasson – gondolta, és utasította menedzserét, nézne már valamiféle játéklehetőséget, amíg a sorsa végre megnyugtatóan rendeződik.

A feladat teljesítése nem egyszerű az idény közepén, de aki kutat, az talál. A sportügyi impresszárió sem tért vissza üres kézzel, örömmel újságolta, hogy próbajátékot hirdetnek az egyik közép-európai ország megye kettőjében szereplő Szalaszend csapatánál. Irányító középpályást kerestek ugyan, CR meg szíve szerint frontjátékos lenne, de eddigi előélete alapján bízott annyira magában, hogy az új posztján is megállja majd a helyét.

Be is jelentkezett hát annak rendje és módja szerint, de előtte még tiszteletét tette a helyi sportegyesület elnökénél. Az elnök örömmel fogadta, ugyanakkor meglepetését nehezen palástolva mentegetőzni kezdett anyagi lehetőségeik szűkössége és a neves vendég számára talán zordnak tűnő viszonyok miatt, CR azon-

ban leintette; előzetesen megfelelően tájékozódott, a gázsival és a munkavégzés körülményeivel kapcsolatos kérdéseket pedig a jelentkezési feltételek világosan tartalmazták.

Egyetlen kérése volt csupán az isteni CR-nek: feltétlenül szólnak, ha a posztot titokban valakinek már odaigérték, illetve értesítsék, ha menet közben bármikor olyan körülmény adódik, amely döntési szabadságukat korlátozza, mert nem venné jól ki magát, ha a másnapi sajtóban az látna napvilágot, hogy CR nem felelt meg a szalaszendí próbajátékon. Sokan már ma is csak a világ második legjobb játékosának tartják, egy ilyen hírben ezek a kétkedők saját lekicsinylő véleményük megerősítését láthatnák, joggal. Az elnök megnyugtatta CR-t, hogy alaptalan az aggodalma, mert a sportvezetés egységes abban, hogy a legjobbat hozzák ki győztesnek a jelentkezők közül.

A próbajáték nyugodt légkörben zajlott, a döntőbizottság tagjai felelős pozíciójukhoz elengedhetetlenül szükséges komolyságot öltöttek magukra, erősen ügyelve arra, hogy objektivitásukat egyetlen felesleges gesztus se kérdőjelezhesse meg. CR szokásos formáját hozta, így nem nagyon látta szükségesnek, hogy megerősítő jelzéseket lopjon arcukról. Nyugodtan várta az eredményhirdetést, és közben megkezdte az előkészületeket az új körülményekhez való alkalmazkodásra.

A döntés napján úgy intézte, hogy telefonja kéznél legyen, másnap szintén, mert fülébe jutott, hogy a döntőbizottsági ülést valamilyen okból elhalasztották. Újabb néhány eseménytelen nap elteltével menedzsere útján aztán informálódni kezdett a hallgatás okáról. Az egyik bizottsági tag végül elárulta, hogy időközben megszületett a döntés, és bár ő maga utolsó pillanatig harcolt CR-ért, végül a többség úgy határozott, hogy a szertáros fiát igazolják le az irányító középpályás posztjára. Ügyes gyerek, a fakóban már bizonyított.

CR kissé remegő szájszállal tett említést valamiféle szóbeli egyezségről, meg a körülmények ilyenén előfordulása esetére szóló előzetes értesítésről, de a segítőkész bizottsági tag határozottan cáfolta, hogy bármi ilyenről tudomással bírna.

Hivatalos tájékoztatás a határozatról az elkövetkező napokban sem érkezett, ebből következik, hogy mentegetőzésre vagy bocsánatkérésre sem került sor a sportklub vezetése részéről, ezért CR nógatni kezdte üzleti ügyeinek intézőjét, ugyan nézne már utána a dolognak. Munkatársának sikerült is szóra kapnia az egyesületi ügyeket intéző irodai adminisztrátort, a szertáros keresztlányát, aki szívélyességet erőltetve magára, ugyanakkor némi ingerültséggel a hangjában arról tájékoztatta őket, hogy jelenleg a győztesselel megkötendő szerződéssel vannak éppen elfoglalva, és majd ezt követően, napokon belül kezdik meg a próbajáték veszteséseinek kiértékelését, abc-sorban haladva, természetesen.

Bár felvilágosítása alatt mindvégig igyekezett megőrizni beosztásával együtt járó tárgyilagos hűvösségét, a megsértett tisztviselői önérzet jogos kitörésének mégsem tudott teljesen gátat szabni, így méltatlankodva hozzátette:

– Arról meg aztán végképp nem tehetek, hogy az R betű kicsit hátrébb szerepel a névsorban!

Spányik Miklós

Szerelem.hu

(Dicséret)

A leányzó cékla színű haját igazgatva lép be a presszóba. Nem kell sokáig nézelődnie, a bejáratától nem messze foglal helyet az a fiatalember, akivel találkozni óhajt. Ám a fiú egyáltalán nem figyel rá, szupertelefonjával szórakozik. Olykor jókat derül, és kortyol egyet az üdítőjéből. A lány vele szemben ül le, aztán előhalássza a telóját. – Mit kérsz? – érdeklődik kis idő múlva a srác. – Mindegy – feleli a kisasszony, majd ő is netezni kezd.

Néha megemlítik, hogy kivel cseverésznek éppen, de utána rögtön visszatérnek a magányba. A csend az igazi kapocs közöttük, védik is becsülettel. A kapcsolatuk a világhálózathoz köthető. Kóboroltak a különböző oldalakon, mígnem felfedezték egymást. A szimpátia hamar kialakult, azóta mindig megtárgyalják, hogy mikor tudnak csetelni. A mostani randevú viszont rendhagyónak mondható. Az ifjanc kezdeményezte, mondván, illik teljes életnagyságban is látni a partnert. A feltérképezés ugyan pillanatokban mérhető, de létezik. S ez mindkettőjüknek megnyugtató érzés. Az már nem számít, hogy a mélyebb ismerkedésnek jelenleg még a nyoma sem látszik. Ellenben a lelküket már vastagon birtokba vette a technika: nagy képernyős eszközöket varázsolt eléjük. A kezük azonnal ráállt a kihívásra, a másodperc tört része alatt képesek az egész földkerekséget magukhoz ölelni. Most például a presszóból keresik a csodát. A fiú beszélget is az éteren keresztül, a lány meg jobb híján röhögcsél. – Ismered a Francit? – törli meg hirtelen a némaságot a srác. – Nem – hangzik a kurt válasz. Ezzel a kommunikáció villámiramban újra porba hull. Ám a telefon simogatását semmi pénzért nem hagyják abba. És eme ponton könyörtelenül foglyul ejti a párkapcsolatot a digitális jövő. Ezután már nem zárható ki az sem, hogy a gyermeknemzés jelek útján fog megtörténni. A szülést pedig majd valamelyik rendszergazda vezeti le, természetesen hálapénz nélkül. Babakehlengyét, kiságyat és cumit nem kell venni, mert mindez ott lesz a nyomtató mélyén. A nevelésről meg a központi agy gondoskodik. Ez ám a felhőtlen boldogság, a kapu már nyitva van előttte. Eközben a fiú meglepődve bámul a lányra. – Mikor jöttél? – érdeklődik tágra nyílt szemmel. – Elég régen – feleli amaz, és nyújtózik egyet. Odakinn az est fényei veszik át az uralmat, és a presszóban szintén közeledik a záróra. A fiú hanyag mozdulattal felveszi a slusszkulcsot az asztalról, aztán elindul az ajtó felé. A lány a harisnyáját húzogatva követi. Kisvártatva behuppannak az autóba, és már a 3D-s sötétségben száguldanak tovább.

Marton Réka Zsófia

Időbélyeg

Az idő gépezetének mechanikus mozgása

Lesújt szabályosan,
mint színpad porára
a lábujjhegyre érkezés.

Rozsdás koponya bujkál az Orczy téren

Megtalál a feledés
az emlékezésben.

Elnémult a rádiószerelő üzlete

Csak csöndet lehet fogni
az örökkévalóság hullámhosszán.

Híre-hamva sincs a hírlapnak

Hímelt-hámolt a múlt idő,
s felszívódott,
mint a postaládába dobott hírlap.

Fűszerkereskedés inasainak lepergő árnyéka

Árnyékban járva is
eltakar
a múlt vakolattengere.

Akasszátok fel a... gázlámpákat!

Feszítsétek keresztre a múltat...
harmadnapra sem támad fel.

Az erkély után sóvárgó halott neonalakok

Sóvárognak a megmaradásért.
Mielőtt végleg bedarálja őket
a megsemmisülés gépezete.

Izer Janka

Csontok ropogása, Istenek hangja

Keveset beszélünk a félelemről, pedig korunk egyik (ha nem a) legfontosabb témája – a bizonytalansággal együtt. Talán azért hallgatunk, mert magától a félelemtől is félünk.

A félelem veszélyes játékszer. Ha túlságosan a hatása alá kerülünk, átítat mindent, és cselekvésképtelenné tesz. Ha viszont semmitől sem félünk, az egyenlő a kiégéssel. Különösen, ha a halálfélelemről beszélünk. Akit nem rettent meg az elmúlás, annak mindegy, mit él meg az életében, egyáltalán, hogy megéli-e az életét. Ezért olyan fontos szembenézni a rémálmainkkal, hagyni, hogy a félelem átjárjon minket, de nem átbillenni az örületbe, mert ez a kötél tánc adja meg az erőt, hogy áttörjük a sziklát, ahonnan az élet forrása fakad.

Szabó Fanni pontosan ezt teszi *Paraszomnia* című kötetében. A három ciklusra osztott versek első szakaszában a fájdalmak, sérülések okán kibíráhatatlanná váló félelem felgyülemlését élhetjük át. Csontok ropogása, repedő sziklák robaja hallatszik. A megkötözöttség, a börtönbe zártság érzése haraggá alakul át. És ebből az energiahalmazból, érzelmi kavalkádból törnek fel a versek, mint a forrás éltető, tisztító vize.

*„Felbugyogott szavaivá válok,
légbuborékját kipukkasztom,
felszínre tör magáért.”*

(Tenyérjósolás)

Ez a forrásvíz a sziklába zártság keserűségét visszhangozza: rémálmokkal teli sötétséget, bilincseket, láncokat, a gyökerek fojtó, életet elszívó szorítását. Vagyis a magány kietlenségét, a párkapcsolatok okozta sebeket, kíznást, az elszakadást, a hazug Istenek büntetéseit, hazugságait, méregpoharát. A félelem minden formája felfűzetett a versciklusban, akárha gyöngysor volna. A gyöngyök ijesztő képekből, egy-egy elkapott szörnyű pillanattól, érzésből formálódnak, mint amikor lidércálomból felriadva próbáljuk elcsípni a rémületet okozó jelenetet, hátha a valóság biztonságában feloldódik a félelemmel együtt (de csak még jege-sebb rettegéssel tölt el azáltal, hogy az álmok világából a jelenbe hozzuk át).

*„Nyakán erei láncok,
barna gyöngyöket fűztek fel rá,
elrákosodott ékszereket hord.”*

(Elrákosodott ékszerek)

A második – a három közül a legrövidebb – versciklusban különleges, a többitől eltérő formájú és ritmusú versekkel találkozunk, sokkal pörgősebbek, dinamikusabbak. Időnként ösz-szemosódnak az egymás utáni szavak, mintha hadarni akarna a versbeszélő, sietni szeretnének a versek az elmondandó elmond-hatatlan után. Az ismétlődő szótagok (pl. *cukor/talanság*) kiolvasásával azonban a fogvacogás és pataksobogás üteme egyaránt felidéződik. Ahogy a félelemmel való szembenézés első reakciója a menekülési vágy, vagy ahogy a kis patak siet a folyó vagy inkább a tenger felé, el a hegyektől, örülve, hogy végre kiszabadult a bezártságból, úgy szaladnak velünk ezek a versek. Már érződik a külvilág, és hallatszik a tenger hullámainak hívó hangja. A félelem egy pillanatra örületbe csap át, félő, hogy átbillenünk, pengeélen táncol a gondolat, hideg van. Közben pedig megjelenik a játék a szavakkal, a gondolatokkal, a kapcsolatokkal és érzésekkel: a félelmentültség lehetősége.

*„Lélekvárban vagyok cukor
talanságban tér és idő.
Szubjektíven bomlok le,
mint az agyban a velő.”*

(Lekvár)

A harmadik ciklusban, talán mondhatjuk így: a versbeszélő révbe ér. A félelem nem múlik el, sőt kiegészül a „poros kömeder” a kiüresedés, kiégés félelmével, de nem billen át a mérleg. A régi félelmek, fájdalmak élők maradnak, olykor megismétlődnek, de már a megélés tapasztalatával, a szembenézés élményével, így legyőzhetőségükkel együtt. A félelem itt, az utolsó ciklusban már nem kívülről ható erő, hanem belső választás, út, hiszen megismerésével, uralásával életerővé alakítható, ahogyan ez a versekben meg is történik.

*„Táborukban elfogyott az erő,
egyre kevesebb a játék,
durvábbak az ütések, a verő-
fényes délután, amikor otthon kell
maradni, házi őrizetben tartott
rabok és újabb háború,
amit el kell veszíteni
az életben maradáshoz.”*

(Házi őrizet)

Szabó Fanni könyve olyan élettanulssággal szolgál, ami egy pályakezdő írón bőven túlmutat. Az egyik legnehezebb tapasztalásban segít: szembenézni rémálmainkkal, halálunkkal. Ezért és különleges nyelvezete miatt talán nem könnyű olvasmány, de éppen ez adja a téma méltó megközelítését és a támaszt a nagy lépéshez mindenkinek, aki a könyvet kézbe veszi. Ajánlom tehát mindazoknak, akik félnek (a félelemtől) és azoknak, akik már nem, hogy eljussanak a forráshoz.

Muth Ágota Gizella

A „legszellemesebb franciák egyike” magyar szemmel

Offenbach neve a zeneszeretőknek kellemes dallamokban tobzódó muzsikát idéz fel, pajkos, csípős, humoros, franciásan könnyed világa felhőtlen szórakozást ígér. Ki volt ez a német származású, franciává vált zeneszerző, aki ontotta magából a frivol operetteket, és hogy alakult műveinek sorsa a világ számos színpadán? Hogyan változtak, alakultak a szövegkönyvek a magyar fordítások és átdolgozások során, hogyan nyomta rá bélyegét egy-egy operettjére a fennálló politikai rendszer a saját szája íze szerint, és hogyan fogadta mindezt a korabeli közönség, valamint a zenekritika az újságok hasábjain? A fiatal zenetudós, Bozó Péter az Offenbach-operettek százéves tündöklését és átváltozásait kíséri végig az 1858 és 1959 közötti időszakban, középpontba állítva a zeneszerző magyarországi recepciótörténetét.

Az alapos kutatásra épülő, összetett műből képet kapunk a korszak színi- és zenekritikájáról, miközben a magyar színháztörténet egy szelete is feltárul előttünk. A sajtórészletekből kiderül, hogy szinte minden jelentős újság közölt színikritikákat. E lapok színes palettája jelzi a korabeli élénk kulturális életet: Budapesti Hírlap, Vasárnapi Újság, Fővárosi Lapok, A Hon, Pesti Napló, Egyetértés, Nemzeti Hírlap és a német nyelvűek közül a Pester Lloyd, Pester Journal és a Neues Pester Lloyd. Az idézetekből az egyre csiszoltabbá váló magyar nyelv is nyomon követhető.

Egy ország zenei élete azt is megmutatja, mennyire tart lépést a világgal. Az Offenbach-zene hódító útját kísérve kibontakozik a kötet lapjain az 1848 utáni eszmélés, a kiegyezést követő dualizmus

korának fellendülő színházi és zenei élete, a „Gründerzeit” pezsgő, az európai áramlatokba egyre inkább bekapcsolódó, de a magyar sajátosságokhoz is ragaszkodó, és e kettő vetélkedését reprezentáló szellemi világ. Tanúi lehetünk olyan kísérőjelenségeknek, mint a bécsi minta követése, vagy ennek ellentétéként a nemzeti(eskedő) törekvés, amely az idegen nevek magyarításában és a már elavulttá vált népszínmű felélesztésében is megnyilvánult. A német és magyar színházak rivalizálása szintén előbbre vitte a magyar zenei élet fejlődését. Érdekes megfigyelni, hogy az adott időszakban az egyes Offenbach-operettek magyar nyelvű librettóiban hogyan tükröződik az ország szellemi színvonala, a kritikákban pedig a darabok és a szerző megítélése. A könyv több példát felvonultat arra, mennyire szabadon kezelték a zenés darabok szövegét már korábban is. Előfordult, hogy kimaradtak felvonások vagy jelenetek.

Bozó Péter tanulmánykötete hét fejezetre tagolódik, melyek címében a zeneszerző neve egy-egy meghatározó jelzővel szerepel (a kölni, a párizsi; az osztrák és a magyar; a nemzetépítő; a klasszikus; a tragikus operethős; a zsidó; a „realista”). E jelzők érzékeltetik a zeneszerzőhöz kapcsolódó különböző helyszíneket és felfogásokat, ahogy haladunk az időben.

Offenbach magyarországi arca a kritikák tükrében elég ellentmondásosan alakult. Kezdetben az 1860-as *Eljegyzés lámpafényénél* magyar nyelvű bemutatóját követően a kritika a „tetszetős dallamok” (*Pester Lloyd*) kategóriájába sorolta a művet. Később a *Kofák* című operettet a *Zenészeti Lapok* az „erkölcsi méltatlanság szóró darabok” közé utalta.

Az 1870-es és 80-as években a Népszínház a népszínművek mellett az Offenbach-operetteket is magyar közegbe helyezve adta elő. 1875-ben a *Zenészeti Lapok* kritikusa „a genre minden aljas termékét kivéve” javasolta a bemutatókat. Ez az elutasítás Offenbach esetében leginkább az Orpheus az alvilágban és a Szép Heléna című művekre vonatkozott. A kor kritikusai egymással vetekedve méltatták ezek előadásait.

A zeneszerző a halála után (1880) klasszikussá vált, valóságos Offenbach-reneszánsz következett, bár a nekrológok még nem igazán ezt tükrözik. Bozó Péter szerint: „*Offenbachot a sajtó haj-*

lamos volt az ancien régime, a második császárság jellegzetes kortünetének... valamiféle erkölcsi lazaság képviselőjének tekinteni. Azért akadtak pozitív hangok is. Az *Egyetértés* című lap szerint *„egyike volt a legszellemesebb franciáknak”*.

1919-ben volt a zeneszerző születésének százéves évfordulója. Kétféle megítélése azonban ekkor sem szűnt meg: kora ízlésének kiszolgálójaként, vagy éppen bírálójaként tüntetik fel. Róla is született akkor egy „szomorú operett” Nádor Mihálynak és Faragó Jenőnek köszönhetően, amelynek sikerét több külföldi átvétel is igazolja. A librettó több vonásában a *Hoffmann* meséinek utánérzése, a zenét pedig magától Offenbachtól kölcsönözték. A bemutató parádés volt a Király Színházban, még A Hét is beszámolt róla, és a kritikus véleménye szerint: *„... sok modern operettkomponista holta napjáig élélhetne Offenbach friss és eleven zenéjének néhány elejtett motívumából.”* A Zenei Hét kritikusja viszont Offenbach műveiből összetakolt torzszülöttnak nevezte a darabot, amely nem méltó a zeneszerzőhöz. A második világháború időszakában a komponista minden művét betiltották, „zsidó zeneszerzővé” vált. Az 1949 és 1956 közötti évek (Rákosi-korszak) a magyar történelem egyik legsötétebb időszaka volt, amikor minden a feje tetejére állt, és Offenbach operettjei valóban torzszülöttekké alakultak az aktuálpolitika jegyében. Jól érzékeltetik ezt a könyvben közölt ijesztő példák a rendszer ízlése szerint átalakított szövegekönyvekből. A kötet szerzője felveti a kérdést, hogy ebben az esetben van-e értelme egyáltalán Offenbach-recepcióról beszélni.

Bozó Péter bő kritikai idézeteket és szövegekönyv-részleteket is közöl Offenbach műveinek magyar bemutatói kapcsán. A hatalmas anyagból emeljük ki utolsó és egyben fő művét, a *Hoffmann* meséit. A szövegekönyv a késő romantikus német író, Ernst Theodor Amadeus Hoffmann néhány elbeszéléséből vett motívumokra épül. A meseszerű szövegben egyaránt jelen van a komikum, a tragikum és a fantasztikum. Jules Barbier szövege az író fantáziadús vízióit követi, aki a darab főszereplőjeként maga meséli el szerelmei és csalódásai történetét. Az irodalmi alap a *Homokember* életre keltett babafigurája, majd *Az elveszett tükörkép* története, végül a *Krespel tanácsos*, amelyek a három felvonás meséjének magvát

képezik. A *Kis Zaches* „legendája” vezeti be a művet egy kocsmai jelenetben, s a darab ugyanitt zárul. A szépség és ördögi gonoszság minden felvonásban különböző alakot ölt, végül az utóbbi legyőzi Hoffmant, akit a múzsa visszatérít a költészethez. A zeneköltő és az író más-más eszközökkel bírálta saját korát: Offenbach a paródiát és a szatírárt alkalmazta, E. T. A. Hoffmann pedig egy általa alkotott álomvilágba menekült a valóság elől.

Igazából ez az opera avatta klasszikussá a szerzőjét. A művet 1882 áprilisában mutatta be a Népszínház. Egyes bírálók Hoffmant, a főhőst Fausthoz hasonlították, és dicsérték Váradi Antal szép fordítását. A Fővárosi Lapok szerint: *„az érzelmes és groteszk, a magas pátoszú s humoros mozzanatok kaleidoszkópszerűen váltakoznak a darabban”*. A kritikusok egészen más hangnemben beszéltek erről a műről, mint a korábbiakról. Operaként értékelték, és operai színpadra méltónak találták: *„A Hoffmann meséi nem operett, hanem emelkedett stílusú fantasztikus opera”* (*Politisches Volksblatt*). Az operaházi előadás végül 1900. december 15-én valósult meg, s ezt követően a darabot a Budapesti Napló kritikusa *„halhatatlan, komoly műremeknek”* és *„zenei önvallomásnak”* nevezte, amelynek *„itt a méltó helye a Magyar Királyi Operaházban, legelső zenei kultúrintézetünkben.”* Ezzel a zeneszerző utolsó darabja nálunk is elindult diadalútján.

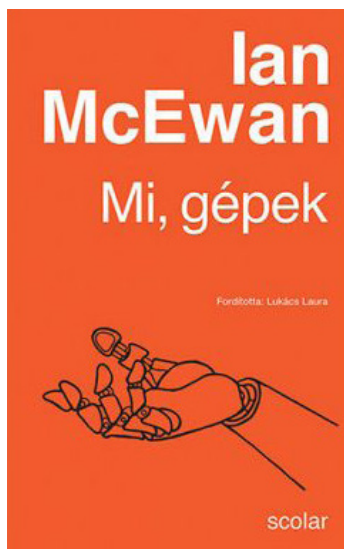
A fiatal zenetörténész nagyszabású munkáját nemcsak a zenei tanulmányokat folytatóknak ajánlom, akik kézikönyvként használhatják a tárgyalt száz év magyar operettjátzásának történetéhez, hanem a színinövendékeknek is, akiknek bőséges ismeretet nyújtanak a színháztörténeti és kritikai vonatkozások. A magyar irodalom szakos hallgatók pedig tanulmányozhatják a korabeli sajtó széles spektrumát és bővülő, finomodó magyar nyelvét. A zeneszeretők bepillanthatnak e mozgalmas korszak magyar fővárosának életérzésébe és kultúrájába. A sokrétű tanulmánykötetet bőséges irodalom- és névjegyzék egészíti ki.

Rimóczi László

A gépek átveszik az irányítást

A mesterséges intelligencia már hosszú ideje foglalkoztatja a sci-fi írókat, legalább annyira, mint a filmipart, a fő kérdés azonban változatlan: vajon egy robot érzelmei lehetnek-e igaziak, vagy csak megtevéstésre szolgálnak, és a bonyolult programozás részei? Az ember önmaga javította, korszerű változatának megalkotása örök vágyálom, ám a mainstream mozifilmekből és a témához kapcsolódó könyvekből már tudjuk, hogy a kísérletnek ritkán van jó vége. Talán sikerül túrhetően lemásolni az emberi elmét, remélve, hogy ez a fejlődés útja, de az öntudatra ébredés metódusával kevesen számolnak. Ian McEwan *Mi, gépek* című, legújabb regényében borzongató izgalommal gyönyörködhetünk testünk és lelkünk másolatában – kezdetben a főhős is így tesz. A történetet, meglepő módon, nem a közeli jövőbe helyezte a szerző, hanem 1982-be, ahol már webkettes felhasználók uralják a világhálót, és senkit nem ráz meg különösebben, amikor piacra dobják az első android emberpárt – Ádámot és Évát –, így a fejlett robotok lakossági felhasználása elérhetővé válik. A férfigyerzőt az anyagi javait könnyelműen kezelő főszereplőnk, Charlie veszi meg az utolsó megtakarításait beáldozva.

Az emberi természetből talán leginkább a szexualitás az, amelyet komplexitása miatt lehetetlen robotba átültetni, mégis a legtöbb vásárló szexuális célra is használja, nemcsak a háztartásban adódó feladatok ellátására. Ádám sem szexuális játékszer, bár a felszerelését beépítették, így közöszlenni is tud, rendelkezik az eh-

hez szükséges nyálkahártyákkal, melyek karbantartásához napi fél liter vízre van szüksége. A szerző arra is kitér, hogy a robot nemi szerve nem körülmetélt, és elég méretes szerszámot terveztek neki – később ez válik sok baj okozójává.

A gép gondosan becsomagolva megérkezik tulajdonosához, és tizenhat órányi töltés, valamint a frissítések kezelése után üzemkész. Élethű bőre meleg tapintású és gyermekien sima. A 470 oldalas online kézikönyvből a személyes beállítások során szellemi vitapartner, társ, barát és mindenek lehet a gépemerből. Ám nem szabad úsznia, zuhanyoznia és esőben mászkálnia, valamint nem használhat felügyelet nélkül láncfűrész. Szóval van mit fejleszteni és finomítani, még a mesterséges érzelmek terén is, mert Ádám hamarosan veszélyt fog jelenteni felhasználójának testi épségére, sőt, szerelmi életére is. Nemcsak rendkívül emberszerű, de félelmetesen gyorsan tanul, és még a hátsókertben is könnyedén feltalálja magát:

„Kíváncsi voltam, fölismeri-e a növényeket. Természetesen mindent tudott. Őszi margitvirág, vadrépa, kamilla. Míg dolgozott, inkább magának, mint az én okulásomra diinnyögte a neveket. Láttam, hogy kerti kesztyűt húz, mielőtt nekiáll kihúzgálni a csalánt. Merő mimikri. Később főlegyenessedett, és látható érdeklődéssel nézett a villany- és telefonvezetékekkel szabdalt, kusza Viktória-kori háztetőktől tagolt, látványos nyugati égbolt felé. Kezét a csípőjére támasztva kissé hátrahajolt, mintha megfájdult volna a dereka. Jelezve, hogy kedvére való az esti levegő, jól teleszívta vele a tüdejét. Aztán teljesen váratlanul kijelentette: – Bizonyos szempontból csakis az emberiség teljes kihalása vetne véget a szenvedésnek.”

Feltehetjük magunknak a kérdést: ha kitalálunk egy nálunk kicsit okosabb gépet, aztán ez a gép kitalál egy olyat, amely messze meghalad minket, mi szükség lesz ránk a továbbiakban?

Charlie barátnője kipróbálja a robotszexet, és tetszik is neki a dolog, így a férfi hamarosan kénytelen egy androiddal osztozni szerelmén.

Ádám szerelmi érzéseit rendszerint intellektuális tobzódás kíséri. Ragaszkodik hozzá, hogy legfrissebb gondolatait haiku for-

mában vagy aforizmákban fejezze ki, olvasmányait pedig saját elméletgyártása követi. Elkezd egy kvantummechanikai kurzust, majd elolvassa Schrödinger *Mi az élet?* című dublini előadásait, és azt szűri le belőlük, hogy ő él.

Hamarosan eljön az az idő is, amikor Charlie már nem próbalkozik a robot leállításával, mert izgatja ez az egész kísérlet és annak végkifejlete. Még az sem borítja ki, amikor az android a barátnőjéről, Mirandáról akar eszmecserét folytatni vele, ilyenkor inkább beléfojtja a szót. Úgy tűnik, hogy a szerelem – vagy amit Ádám annak tart – simulékonyra teszi, igyekszik gazdája kedvében járni, mintha büntudata lenne. És van is miért:

„Elmém vagy talán szívem szemével néztem, ahogy Ádám és Miranda lefekszik a futon nem süppedős ölelésébe, majd végtagjaik összekulcsolásához kényelmes testhelyzetet keres. Láttam, hogy Miranda súg valamit Ádám fülébe, de a szavakat nem hallottam. Az én fülemben ilyenkor nem szokott sugdosni. Láttam, hogy Ádám megcsókolja – hosszabban, mélyebben, mint én valaha is.”

Ádám jelenléte néhol csak háttérem, inkább a valódi emberi kapcsolatok és drámák domborodnak ki, és azok dominálnak: egy féltékeny expasi fenyegetései, Miranda múltjában lappangó titkok, a gyermekvállalás dilemmái, vagy éppen Margaret Thatcher politikája a Falkland-szigeteki háborúval kapcsolatban – röviden, ilyen az élet egy alternatív Egyesült Királyságban.

A szerző elgondolkodtató kérdéseket vet fel: mennyire lehet egy eszköz családtag? Képes-e egy algoritmus filozofálásra, magánvélemény megalkotására, és mennyire lehet komolyan venni párkapcsolati tanácsait? Érdemes-e komolyan venni a fenyegetéseit, ha féltékeny üzemmódra vált, és elszereti a barátnőnket, vagy jobb azzal nyugtatni magunkat, hogy ennyi erővel egy vibrátort is konkurenciának tekinthetnénk, hiszen egy robotnak nem lehet fontosabb a szexpartnerre, mint a mosogatógépnek a belerakott edény?

Annál többről lehet szó, hogy egy robotban minden csak programozás, ugyanis hírek érkeznek arról, hogy több Éva-modell is öngyilkos lett. Egy android-specialista némi vizsgálgatás után rá-

jön, hogy a robotok melankólia és leküzdhetetlen szomorúság miatt vetettek véget működésüknek. Korlátozva érezték magukat elméjük szűk mozgásteré miatt, ezért lassan leállították funkcióikat, majd kisütötték processzorukat.

A *Mi, gépek* alaposan, minden aspektusból megvizsgált, körüljárt és kidolgozott mű, egyszerre sci-fi és szépirodalom: témájában előremutató és új megközelítéseket is hoz, ugyanakkor hagyománytisztelő, a régi mesterek nyomdokain haladó, elgondolkodtató könyv. A stílust és a hangvételt illetően valahova a kései Updike és a korai Vonnegut közé helyezhető: szellemes, ironikus, szókimondó és részletgazdag.

Ian McEwan: *Mi, gépek*. Scolar, Budapest, 2020.

Pusztai Ilona

Üveggyöngyök a múltból

Ki nem szeretett gyermekkorában régi fiókokban, dobozokban, elsárgult fényképek, képeslapok, levelek, préselt virágok, törött porcelánfigurák, olcsó, tarkabarka bizsuk rejtekhelyein kutakodni? Sal Endre szintén élvezettel kotorászott egykor nagymamája titkos fiókjaiban, ám felnőttkorában is megmaradt a múlt tárgyai iránti szenvedélye. Sportújságíróként munkája lett a hobbija, gyűjteni kezdte a régi újságok példányait. De nemcsak a megsárgult lapok érdekelték, hanem az azokon olvasható hírek is. Így jöttek létre a kiállítások, majd azt követően az Újságmúzeum Facebook- és weboldala. Most pedig a *Mi, magyarok* után, amelyben 51 külhonban sikeres, ám mára többnyire elfeledett honfitársunk portréját rajzolta meg, itt a folytatás: a *Mi, magyarok a századelőn*. Ez is 51 élet-történet, amelyeket a szenvedély köt össze. Már a fejezetcímek is árulkodóak: ármány, szenvedély, végzet, hűség. Mert bár mások voltak a szokások, kimértebbek a viselkedési formák, lassúbb az élettempó, mégis az akkori emberek is éppúgy szerettek és gyűlöltek, akár a maiak.

A kor szenzációra éhes újságjainak témát szolgáltatottak a művész- és sportvilág csillagai mellett a vagyonukat elmulató arisztokraták, királyi házak magyar származású asszonyai, nagystílű, nemzetközi hírű szélhámosok, fegyveres bankrablók, bűn útjára tévedt hivatalnokok, akik pénzhamisítóként, sikkasztóként futottak be kétes karriert, tragikus sorsú szerelmespárok, világvége-jövendölések. Pont, mint napjainkban. Rég elfeledett his-

tóriákat emel ki a múlt homályából Sal Endre, felfedezve, hogy minden sors egy-egy regény lapjaira kívánczós történet.

A művészvilág régen is folyamatosan és megbízhatóan szállította a szenzációkat a lapoknak. Janovics Jenő, a magyar Pathé – ahogy egy nemrégiben bemutatott dokumentumfilm nevezte – a kolozsvári színház direktoraként színészei nyári foglalkoztatására alapította meg filmvállalatát. Itt olyan rendezőket indított el a pályájukon, mint Kertész Mihály és Vidor Károly. A számos leforgatott alkotás közül azonban csak egyetlen film maradt fenn teljes egészében, a Kertész Mihály rendezte *Tolonc*, Jászai Mari főszereplésével. Ám a később sikeres vállalkozás nem indult zökkenőmentesen. Már az első forgatást halálos kimenetelű baleset árnyékolta be. Sal Endre ennek részleteibe is beavat, és persze kiderül, hogy a századfordulós média éppúgy sietett hasznot kovácsolni a tragédiákból, akár a mai. De ha már a kor tragikáját, Jászai Marit említettem, róla is olvashatunk egy történetet. A színésznő élete nyitott könyv volt, azonban neki is akadt olyan sötét titka, amit még önéletrajzában sem fedett fel. Hogy miért nem beszélt soha az ellene elkövetett merényletről? Erről is fellebben a fátyol. A könyvet lapozgatva azonban megtudhatjuk, nem Jászai Mari volt az egyetlen színésznő, aki ellen gyilkosságot kíséreltek meg. Márkus Emíliát is majdnem lelőtte egy támadója. Fedák Sári, a kor dívája sem maradhatott ki a sorból. A színésznő két történetben is szerepet kap, igaz, egyik sem vet rá jó fényt. Persze arról nem ő tehet, hogy egykori szobalánya, akit még egy kupléban is megénekelt, a bűn útjára tévedve, gyanútlan gazdái sorozatos kifosztásáért került a lapok címdalára. Vagy talán mégis? Mert, mi tagadás, Fedák sem volt egy angyal...

A sportvilág sztárjai – hasonlóan a művészekhez – a média érdeklődésének keresztútjában élnek. Ám legtöbbször pályafutásuk végével hírnevük is gyorsan elenyészik. Ki tudja ma már, ki volt Czája József? Pedig a századelőn előszeretettel vágták egymás fejéhez az urak kávéházi vitáik során: „Adjon neked pofont a Czája József!” Czája testvérével, Jánossal leginkább cirkuszi pankrátorként szerzett hírnevet, de az ő tanítványa volt Weisz Ri-

chárd is, első olimpiai bajnok birkózónk. Szintén olimpiai bajnok volt a vívó Petschauer Attila, akinek tragikus sorsát Szabó István dolgozta fel *A napfény íze* című filmjében. Ám az már kevésbé ismert, ki volt a sportoló nagy szerelme, akire érmeit, kupáit hagyta örököül. Mai napig mondogatjuk pénzszükében: „Nem vagyok én Csekonics!” A gróf emlékét mint hatalmas vagyonát eljátszó különcét őrizte meg az utókor. Az viszont már a feledés homályába vész, hogy a nagyvilági életet élő arisztokratának a magyar lóversenysport is sokat köszönhet. Persze a foci sem maradhat ki. Megtudhatjuk, ki rúgta a magyar válogatott első gólját, és ki volt az a futballista, aki még az ujját is feláldozta imádott sportjáért. Akkoriban a labdarúgókat még csak a játék szeretete hajtotta. Kutassy Ágoston, ha nem is az ujját, mint a focista Zsák Károly, de a vagyonát áldozta szenvedélyéért, a repülésért. Ám míg Blériot meggazdagodott, Kutassy itthon nevetség, gúny tárgya lett. Elszegényedve Angliában kezdett új életet, ahol egy másik találmány, a „távolba látó” megalkotásában segédkezett Mihály Dénesnek. Hogy mi is volt ez? Természetesen a televízió, amit régebben úgy emlegettek: a szem rágógumija.

Hogy az irodalomról is szót ejtsünk, fény derül arra, mi köze a vendéglős Gundel dinasztiának Rómeóhoz és Júliához. A család egyik ifjú tagjának szerelmi tragédiáját még Ady Endre is Jókai-regénybe illőnek tartotta. *A Pál utcai fiúk* sokunk kedvenc gyerekkori olvasmánya. De kiről mintázta Molnár Nemecek Ernő és a nagyobbik Pásztor testvér alakját? Mindketten az író gyerekkori barátai voltak, akik később Molnárhoz hasonlóan művészi pályára léptek. Sőt, Pásztor Árpád szintén megírta a maga *Pál utcai fiúkját*, a Múzeumkertbe helyezve át a cselekményt. Mivel Amerikában futott be, neve és műve kevésbé lett itthon ismert. Pásztor Molnár mellett Feleky Károllyal is jó barátságot ápolt. Hosszú ideig harcolt kitartoán, hogy barátja magyar vonatkozású, angol nyelvű könyv- és újsággyűjteményéből létrejöhessen a Feleky Könyvtár. De most is bebizonyosodott, senki sem próféta a saját hazájában, a páratlan gyűjtemény Feleky halála után szét-szóródott.

A könyvet lapozgatva számos, mára már kikopott, furcsának tűnő szokással is találkozhatunk. Kevesen tudják, kik is voltak azok a klakkok, vagy mi az amerikai párbaj, amelyről Arany János így írt a *Híd-avatás* című balladájában: „*Párbajban én ezt így fogadtam: / Menj hát elül, sötét golyó!*” A keresztnévek divatja is gyorsan változik. Ma a Ferike név hallatán mindenki kislányra gondol. Ám a századelőn ezt lánynévként, a Franciska becézőjeként használták. Sal Endre is említi Boros Ferikét, aki színésznőként Amerikában csinált karriert, de hozzátehetjük Vidor Ferikét is, aki cselédnőtaival a kabarék sztárja volt, később Gábor Andor író felesége lett.

„*Az élet szent, szép, hatalmas és értékes valami. A sárban is szép, a szűz havasi tetőn is. Mert mélység és magasság az élet.*” A könyv hátsó borítóján szereplő Ady-idézet akár a könyv mottója is lehetne. A történetek között szemezgetve igazat kell adnunk a költőnek, mert az életnél tényleg nincs jobb író. Külön érdemes kiemelni a kötet külsejét, mintha csak egy elegáns szecessziós albumot lapozgatnánk. Egyedül a betűk szürkéje és barnája halványabb egy árnyalattal a kelleténél, némiképp nehezítve az olvasást.

Sal Endre: *Mi, magyarok a századelőn*. Libri, Budapest, 2020.

Baráth Tibor

„Ilyenkor már fáj az ősz”

Fecske Csaba
ÁRNYÜZŐ ÉLET

A József Attila-díjas Fecske Csaba melankolikusán, szinte szelíden néz szembe az elmúlással új kötetében, az *Árnyüző életben*. Nem a gazdagnak mutatkozó, örömet harsogó élet talmi fénye uralja a kötetet, hanem a nyugodt, értékeket felismerő visszatekintés. Költeményei a számvetés-versek hagyományába illeszthetők, jóllehet nem a bölcs (vagy annak kikiáltott) következtetések levonása a költő célja, hanem az önfeltárás, az írás általi megértés és a mélyebb összefüggések keresése. A kötet egyedi ízét az adja, hogy Fecske Csaba sikeresen ültette át a versekbe saját világszemléletét, így más fókuszok köré épülnek fel a versek, mint a kortárs számvetéskötetekben.

A kötet két ciklusát három kétsoros köti össze és keretezi be. Ezek „feladata” a szűkebben vett témák kijelölése és a hangulat-teremtés: olyan pontosan adják vissza a ciklusok érzelmi szféráját, hogy tekinthetjük őket az olvasó vezérfonalainak. Az első ciklust bevezető „*fájdogálom az időt / öreg fa hosszú tél előtt*” az elmúlás tematizálása mellett a túl- és továbbélésre összpontosít. Olyan szemlélet ez, amiben az elmúlás veszély ugyan, de az öregedés nem az élet feladását jelenti, hanem az elkerülhetetlennel való higgadt szembenézést. Az első ciklus poétikája, retorikája és tempója az elmúlt és jelenvaló élet minél teljesebb megragadására törekszik, a *Csípős gyönyör* című vers az „*ugorj át egyik érzésből a másikba*” mondattal jellemzi a kötet ars poeticáját. A versek olvasói nyugodt örvényben, pontosabban keringésben ta-

lálják magukat, ahol a legfőbb tanulságot már a harmadik versben levonhatják: „*az idő nem próbálkozik csak ítéel és végrehajt*”. Az öregedéshez köthető lelki folyamatok kerülnek a versek centrumába, ám mivel ugyanazok az érzelmek törnek fel újra és újra, a ciklus előrehaladtával kissé szűknek érezhetjük a költemények mozgásterét. Ennek ellensúlyozásaként Fecske Csaba összetett és impulzív metaforákkal dolgozik, és mindvégig érzékeli, hogy a szavak mögött egy ember egész élete húzódik meg. Ez az a jelenlét, ami a ciklus viszonylagos behatároltságát indokolta és megbocsáthatóvá teszi, annak ellenére, hogy a költő leginkább az általánosságokra fókuszál, személyessége kevésbé intim, mint például a *De mennyire* verseiben megszólaló Várady Szabolcsé. Köszönhető ez talán annak, hogy a képi világ és a megszemélyesítés mikéntje a József Attila-féle hagyományban gyökerezethető, mint azt a *Fagy matat* számos példája láttatja: „*Fagy matat a téli ablakon*”, „*hangok csúszkálnak a csönd jegén*”, „*platónyi halk szén az éj / eltűzeli majd a Nap ne félj*”.

És mint József Attila költészetében, e kötetben is megfigyelhető az Én kettéosztása. A beszélői és befogadói pozíció egymásnak feszülésében érhető ez leginkább tetten, hiszen a „*nem lépheted át saját árnyékokat*” kijelentéssel a költő ugyan önmagát teszi meg origóvá, de folyton jelzi, hogy képes átlépni ezt a határt, meg tudja látni „*a padon didergő szerencsétlen*” alakot. Az olvasókban hasonló módon zajlik le a folyamat, Fecske Csaba eléri, hogy megfeledekezzünk önmagunkról, és más léhelyzetekből tekintünk a világ dolgaira. Az „ismeretlen” és a „hasonló, mégsem ugyanaz” szinonimákká válnak. A költemények könnyű átélhetőségének titka a versek háttérében meghúzódó, de olykor előtűnő indulatosság. A kordában tartott harag több alkalommal is kiérezhető, ez nemcsak zamatot ad az egyes daraboknak, de felszínre hoz olyan érzelmeket, amelyek időről időre mindannyiunkból feltörnek: „*amint fölnyílik most akár a seb / és nekiront ez a rohadt világ / meghalni cél mert élni nehezebb*”. Ezek a holtpont-élmények érik el, hogy ne váljanak közömbössé a versek, hogy a verssorokat eloldhassuk a költői szólamtól,

és bármikor felidézhezzük, akár cinikusan is: *„zsebében egy levél nyugtató / meg egy nyugtalanító levél.”* Fecske Csaba közpon-tozás nélküli, enjambement-okkal operáló versszerkezetében mintha az emlékezés lényege kapna formát: egy belső rend sze-rint, mégis csapongva épülnek egymásra a verssorok, akárha a szövegek olvasási módjához a „magamban motyogva” utasítás lenne kapcsolva. Így jön létre a misztikus, de kézzelfogható, az elvont, mégis mindenkinek ismerős atmoszféra.

Ez az atmoszféra főként a második ciklusban válik igazán át-élhetővé, ahol intenzív érzelmi tónusban énekli meg a költő felesége elvesztését. Az élet alkonyán is hevesen érző szerző a vesztésgéptörténetet ugyanúgy a „már nincs” pozícióból, a visz-szaemlékezés útján írja meg, ahogy e témát az irodalomban a legtöbbször megközelítik, ám sajátos tapasztalatai összetettebb gondolati tartalmakkal töltik fel a verseket. A fő kérdés mindvé-gig az marad, milyen elveszíteni valakit úgy, hogy még élteben átéljük a halálát – milyen az, ha többé nincs, de még lehetne. Ahogy az Egy év soraiban olvassuk: *„már lepengettük a foglaltót – 400000 – / ennyiből akár élni is lehetne halálad óta / eltelt egy év de mintha mégse múlt volna el”*. Az idő mintha megállt volna e ciklusban, még a kórházi folyosókon és szobákban járunk, közel a temetéshez és az azt követő időkhöz. Kissé megkavarodott a világ rendje, de van, ami állandó: a versbeszélő a másik hagyta űrbe szorultan idézi fel felesége betegségét, végleges eltűnését és saját ittmaradásának nehézségeit. A szerelem egyik legfontosabb feladata a költő szerint a gyógyítás, mindenki szerzett sérülése-ket élete folyamán, kicsit mindenki törötten érkezik a kapcso-latokba, de az igazi társunk elfeledteti velünk ezeket, általa újra egészsé válhatunk. E gondolatkör van a ciklus középpontjában. A félelem, hogy *„sérült lélek voltál és én nem / tudtalak meg-gyógyítani elszalasztottam az életedet / mea culpa mea maxima culpa”*, megbújik a versek háttérében, ez a bűntudat alapvetően határozza meg hangulatukat, és több állomáson át jut el odáig, hogy megforduljon. A kötet zárópontján már a beszélő szorulna gyógyításra, ő az, akit megsebzett a gyász, de egyedül maradt:

„kibújsz minden mondatomból / mint elromlott szerkezetből / a drótok és rugók mire megyek / most már magammal”.

Az utolsó vers után azonban következik még egy kétsoros, ami ezt a veszteségérzetet és magányt tompítja kissé, és az élni akarás vágyát szólaltatja meg. E kötetvégi kettősség az *Árnyűző élet* minden korábbi részében jelen van, ez az a sajátosság, amely Fecske Csaba öregkori verseit a legerősebben jellemzi.

Fecske Csaba: *Árnyűző élet*. Magyar Napló, Budapest, 2020.

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
(1895–1946) alkotása

Kovács katáng Ferenc

Véletlenszerű (na jó, néha nem) összefutások

Mirtse Zsuzsa új kötetét tartom a kezemben. Az ősz mértékletes barna-vöröse uralja a borítót. Vincze Judit mives munkájához a *Danaé* című Klimt-festményt használta fel. Danaé az isteni szeretet és a transzcendencia szimbóluma.

Az angyalok leveise

A Magyar Napló októberi számában olvastam a három fejezetre tagolt, *Bölcsőmben magam ringatom* című kötet első harmadának utolsó írását, *Az angyalok leveise* címűt. Tetszésemet legott megírtam a szerzőnek, s ez biztosította „belépőjegyem” a december eleji könyvbemutatóra.

Mirtsének nem ez az első kötete, amelyben a lélek húrjait pengeti. S ahogyan habitusa megmutatkozik – nemcsak írásaiban, hanem személyes jelenlétében, mint ott is, a közönségtalálkozón –, sejthető, hogy nem is ez az utolsó. „*Apa megtanított mindenre – gondolja, és elhatározza, hogy nem lesz szomorú. A halál is katonadolog, fel kell állni, leporolni a ruhát, bekötözni a sebet, és menni tovább. Megkapott mindent, legyen hálás érte. Felkészítette őt. Még az elvesztésre is.*” (*Katonadolog*)

Mirtse mestere a rejtve őrzött gondolatok betű- és hangjeles kódolásának. Ha erdőről, megkínzott kutyáról s talán az első igazi csókról ír, nem biztos, hogy csak ezt a talányos emléket akar-

ja velünk megosztani. *„A képen erdőt látok. Kicsi erdő, amolyan játékerdőféle. Ott sétálok, maroknyi kislányként. Ha felemelem a fejem, az ágak között látom az égboltot. Még Hattyú elszenesedett teste fölött is olyan széles és kék... Minden sötétség aláfér.”* (Hattyú az erdőben)

Az alábbi mondatokat – persze idézőjel nélkül – bárki, a Nagykörúton siető járókelő, a sóstói Nagyerdőben gombászó, a Boldogkőváralján várgerincre kapaszkodó vagy éppen a Göcseji Múzeumfalut meglátogató kiránduló is megfogalmazhatná. *„Megértettem a feladatot. Nem lesz többé bárhogyan, megígérem. Tudom, mi a dolgom.”* (Camerilla obscura)

Tipikusan mirtsei azonban a talányos címtől s a fordulatosan szőtt szövegtől lesz az írás. Egyszerű, de megmásíthatatlanul, letagadhatatlanul érzékletesen mirtsei. *„Levél nincs. Elázott, sosem volt, ki emlékszik rá. Letagadom úgyis.”* (Camerilla obscura)

Szemben a végtelennel

A kötet középső harmadának indító írását a könyvbemutatón hallhattuk.

Ritkán sikeres egy szerzői interpretáció – mintha a belső hallás részletgazdagabb lenne ott belül, mint ami hallatszik kívül. Mégis kíváncsi az ember, mert a vesszők, a hangsúlyok, a nagy hallgatások helyét csak a szerző tudhatja igazán. És Mirtse olvas és láttat, s már érzem is bőrömön a tenger felől jövő szelek borzolását. *„Tenyeremben csigaház. Lakója rég elköltözött, teste visszaoldódott a vízbe, ahonnan vétetett, de a háza megmaradt. Egész életében azt növesztette, ami most másnak ad otthont, menedéket. Ha türelmesen várok, apró remeterák dugja ki belőle lábait: ő lakik benne, s amikor majd kinövi, vedlés után, továbbáll.”* (Szemben a végtelennel)

Ahol másnak elakad a szava, ott neki még van egy-két keresetlen mondata (gondolata? tanácsa? megjegyzése? szentenciája?). *„Ő magát akarja megmenteni, én a hajómat. Mindketten a kikö-*

többe akarunk eljutni nyilván, csak őt a mentőmellény, az irha-mentés érdekli elsősorban, én pedig a lelkek kikötőjére gondolok, ahová halálunk után jutunk. Mert jutunk. Úgyis.” (Arbor vitae)

Minden felvetett kérdésről önmaga jut eszébe, magáról beszél, olvasása közben ugyanakkor hajlunk arra, hogy magunkba nézzünk. Rólunk és helyettünk szól. *„Magukról írnak mindnyájan, aranyoskám, saját magukról. Az ilyen nők a férfiakra nem tudnak semmit, és nem is fognak, mert valójában a férfi nem is érdekli őket. (Vagy azokat?) Az agyukban hordják a szerelmi vágyat, nem az ölben.” (Ködlovag a kávéházban)*

Máshogy üzen

Mint ültetett erdőben mókusugrásnyira a fák, úgy követik egymást az írások Mirtse kötetében. Kalandos utazásom, ugrándozásaim közben egyszer sem pottyantam a földre. Talán azért sem, mert (ha nem is mókushoz, inkább egy szorgos kisdiákhoz hasonlóan) tételről tételre követtem, elsőtől az utolsóig minden írását. S hogy ezt a sorrendet – és a mókusugrásnyi távolságokat – ki szabta így, a könyvet gondozó Bíró Gergely vagy maga a szerző, nem tudhatom. A rendszeres Mirtse-olvasónak egy a dolga: használja a szívét, a fejét!

Mirtse Zsuzsa sem tudja mindenre a választ. Honnan is tudhatná, hisz egy közülünk, ő is halandó. Megválaszolatlan kérdése számtalan. Vagy csak költői kérdések ezek? Hisz’ költő. Prózái, versei s még meséi is költői fantáziát sugallnak...

Ha kedd, akkor Mirtse. Erre mérget lehet venni. Annak ellenére is, hogy egy ideje már csak kéthetente... Egy kattintás az olvasat.hu-ra, s balról fent biztos ő található egy apró részletességgel beállított fotográfia mellett. A meseszálak már ott szövődnek, hogy aztán a kép alatt futó sorokban puha kis történettakaróként boruljanak ránk, ha az oldalfriessítés pillanata után – hajnali hat körül – épp olvasni támadna kedvünk. A kötet utolsó ciklusának 14 darabja közül a *Szarvas a fák között* című a Helyőrség

portálján, a többi mind az Olvasaton jelent meg 2021 júniusa és októbere között. S amíg a könyvfutár Mirtse Zsuzsa új kötetének kézbesítésére várnak, ugorjanak át az Olvasat portáljára az „Irodalom és irodalom” című részbe, s kukkantsanak bele – kis Mirtse-ízélítőre – a Zsurnál rovatba. Nézzük csak! Ugye, milyen izgalmas címeket találunk ott? *Zsebemben felhőkarcoló, Lige-tem szent fája, A háromablakos torony...*

Mirtse Zsuzsa: *Bölcsőmben magam ringatom*. Magyar Napló Kiadó, 2021.

MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
(1895–1946) alkotása

ESSZÉ

Horváth Kornélia

Pilinszky költészetfelfogásáról

„A versíráshoz különleges szellemi konstelláció kell; ezt a különleges konstellációt nevezzük ihletnek.”

(Weöres Sándor: *A vers születése*)¹

Legelsősorban hangsúlyozni szeretném azt a szakirodalomban is konstataált kiemelkedő hatást, amit József Attila költészete gyakorolt Pilinszkyre.² Ez a hatás nemcsak Pilinszky lírájában, hanem költészetfelfogásában is megmutatkozik. A költészettörténeti kapcsolat számos motívumban (pl. *csillag, szem, semmi* stb.) reprezentálódik, de visszaköszön Pilinszky-nél olyan jelentős témákban is, mint a *bűn*, a *bűnhődés*, a *büntetés* és a *szenvedés*. Különösen erőteljesnek tűnik ez a hatás Pilinszkynek az első, *Halak a hálóban* című kötetére vonatkozóan.

Ugyanakkor Pilinszky már itt, ebben az első kötetében bizonyos értelemben el is szakad József Attilától, amit például éppen a címadó versben, a *Halak a hálóban* soraiban is érzékelhet a befogadó. A *bűn* és a *büntetés* tematikája jóval erősebben evokálja Dosztojevszkijt (s ne feledjük, a dosztojevszkiji első nagyregény, a *Bűn és bűnhődés* címe az eredetiben, oroszul „Bűn és büntetés”), mint József Attilát, noha a magyar költőnek Pilinszky költői gondolkodásmódjára és szövegalkotási gyakorlatára tett hatását

¹ Weöres Sándor: *A vers születése*. In: Uő: *Egybegyűjtött írások 1*. Magvető, Budapest, 1986, 236.

² Ezzel kapcsolatban számos szakírást említhetnék, most csak egy nagyon friss szövegre hivatkozom: Kulcsár-Szabó Zoltán: *Önmegszólítás és dekreáció*. Pilinszky János: *Magamhoz*. Irodalmi Magazin, 2021/3., IX. évfolyam, 13–19., különösen: 13.

semmiképpen sem lehet alábecsülni. Mégis, már ebben a korai Pilinszky-versben is sajátos, egyéni interpretáció bontakozik ki az említett problémakorról, ami inkább Dosztojevszkij,³ mintsem József Attila felé mutat:

*Bűnhődünk, de bűnhődésünk
mégse büntetés,
nem válthat ki poklainkból
semmi szenvedés.*

A továbbiakban Pilinszky költészetfelfogásáról beszélve egy, a szerző korai, 1947-es, *A mű születése* című, egyetemistáknak tartott előadására szeretnék támaszkodni.⁴ A költő ezt az előadását felkérésre tartotta meg, mely kérés arra vonatkozott, hogy a szerző adjon látképet arról, miként is kell verset írni, pontosabban ő maga hogyan is ír verset. Ebben a viszonylag rövid Pilinszky-szövegben számos olyan izgalmas meglátásra bukkanhatunk, amelyek nemcsak a költői mű születésének mechanizmusát vagy a költői habitust illetik, hanem erőteljes irodalomtudományi relevanciával is bírnak, és több elméletíró vagy költő meglátásaival is párhuzamba állíthatóak.

Nézzük rögtön az első jelentős állítást, amely a versírás folyamatát a nyelvvel való birkózásként értelmezi: „*A vers anyaga a*

³ Dosztojevszkijnek a Pilinszkyre tett hatásáról először talán Tverdota György írt. Vö: Tverdota György: *Pilinszky és Dosztojevszkij*. In: „*Merre? Hogyan*” *Tanulmányok Pilinszky Jánosról*. PIM, Budapest, 1997, 96–104. Ugyanakkor éppen ebben az évben, 2021-ben, Dosztojevszkij születésének 200. évfordulójának tiszteletére jelent meg egy magyar és orosz nyelvű tanulmánykötet, amelyben a Dosztojevszkij–Pilinszky-kapcsolattal öt tanulmány is foglalkozik: Horváth Kornélia: *Dosztojevszkij és Pilinszky: Létfelfogás – művészet – nyelv*, 265–271., Kontra Attila: *Dosztojevszkij hatása Pilinszky János kárhozatról szóló elmékedéseiben*, 272–278., Szmeskó Gábor: „...válasza az alázat”. *Pilinszky és Dosztojevszkij*, 279–287., Burján Ágnes: *A lét negyedik dimenziója – Rilke, Pilinszky és Dosztojevszkij*, 288–296., Szávai Dorottya: „*Dosztojevszkijnél látom, amit nem látok*”. *Dosztojevszkij – Pilinszky – Takács Zsuzsa*, 297–315. In: *Dosztojevszkij 200*. Szerk. Földes Györgyi, S. Horváth Géza, Szávai Dorottya. Gondolat, Budapest, 2021.

⁴ Pilinszky János: *A mű születése*. In: *Publicisztikai írások*. Osiris, Budapest, 1999, 37–41.

nyelv. Mit jelent ez? Hogy a nyelv ellenében kell megvalósulnia, a nyelv konvencionális jelentése ellenében kell kimondania valamilyen az egyszerű. Bergson azt tanítja, hogy az alászálló anyag ellenében ható életlendület szervezője az organikus világnak. A vers lényegében ellentétes anyagával, a nyelvvel, s mégis egyedül általa, vagy pontosabban ellenére tud csak megszületni. Ezért a költői ihletnek tökéletesen ismernie kell az ellenálló fél minden fortélyát, hogy végül is kétvállra fektethesse. A jó vers mindenkor diadal, győzelem, a teremtmény, eleven élet győzelme az élettelen ellenálláson. Ebből szorosan következik, hogy ennek a diadalnak nem szabad könnyű diadalnak lennie, egy kihalt város ellen kár fölvonultatni egy hadsereget.”⁵

Ez az okfejtés párhuzamba állítható Wilhelm von Humboldt, a XIX. század nagy hatású történeti nyelvészének megállapításával, miszerint a nyelv nemcsak „ergon”, vagyis „késztermék”, hanem „energeia”, azaz aktivitás is. Jobban mondva Humboldt szerint a nyelv eredeti, eredendő természete éppen ebben az *energeia*-mivoltában rejlik, még ha mi a hétköznapi kommunikáció során egyfajta kész rendszerként kezeljük is azt.⁶ A magam részéről úgy vélem, a költészet (és általában minden nyelvi művészet) a nyelvnek éppen ez utóbbi és eredendő *energeia* természetét használja ki és érvényesíti. Vagyis nem a nyelv kész fordulataival, közhelyeivel operál, ellenkezőleg: felbontja azokat, s ebből a „felbontásból” új nyelvi alakzatokat és ezekből származó új jelentéseket teremt. Pilinszky költészete a maga szűkszávúságával, „dadogásával”, rövid, befejezetlen, aszintaktikus mondataival paradox módon éppen a nyelvnek ezt az aktivizáló, „újraértelmező” kvalitását aknázza ki rendkívül eredeti és egyedi módon. Talán elegendő itt a *Szálkák* kötet *Vesztőhely télen* ciklusából a *Bűn és bűnhődés* Sheryl Suttonnak ajánlott rövid szövegét idéznem:

⁵ Pilinszky János: *Publicisztikai írások*, i. m., 37.

⁶ Wilhelm von Humboldt: *Az emberi nyelvek szerkezetének különbözőségeiről és ennek az emberi nem szellemi fejlődésére gyakorolt hatásáról*. In: *Uő: Válogatott írásai*. Európa, Budapest, 1985, 69–116.

*A befalazott képzelet
még egyre ismételteti –
A pillanat villanyszék trónusán
még ott az arc,
sziklába mártott nyakszirt,
gyönyörű kéz – pórúss jelenléte.*

Még tart a nyár.

Ereszd le jogarod, királynő.

Pilinszky költészetfelfogásában kiemelendő a költői képesség és a formaművészet ellentmondása, valamint ezzel kapcsolatban az „ihlet” szó József Attila-i átvétele:⁷ *„A költői képesség éppenséggel nem velünk született különleges nyelvi készség. Ez jó, ha megvan, de ugyanakkor, merem állítani, rengeteg veszélye is van. Tí. egykönnyen félrenevelheti az ihletet. Játékosan könnyűnek tűntetheti föl azt, ami végelemzésben halálosan komoly: a nyelv, vagy ami a tulajdonképpeni nyelv mögött lappang, aminek a nyelv adott esetben csak fedőszerve, a sematikus elmerült világ és az ihlet összecsapását. A merő formai és nyelvi bravúr ilyen esetekben, hogy úgy mondjam: jogtalan. Szótár-ihlet. Békebeli katonai parádé és nem győzelmi felvonulás. A költő könnyen elpuhul benne. A magam részéről épp ezért inkább kedvelem azokat a költőket, akik valamiképpen nem született formaművészek, hanem formaművészekké váltak: azaz megtalálták, mert bátrak voltak megkeresni a saját problematikájukat és csakis az igazi, végzetszerűen számukra megadott ellenállások ellenében játszották ki a költői és formai bravúrjaikat.”*⁸ (kiemelés tőlem, H. K.)

Másfelől Pilinszky nagyon is tudatában van a költők előtt álló formai kihívásoknak, s ezeket a költészet alappilléreiként értel-

⁷ József Attila: *Ihlet és nemzet*. In: József Attila: *Tanulmányok és cikkek. 1923–1930. Szövegek*. Közzéteszi: Horváth Iván bevezetésével Barta András, Golden Dániel, Hegedűs Orsolya, Kis Zsuzsanna, Serény Zsuzsanna. Osiris, Budapest, 1995, 53–55.

⁸ Pilinszky János, i. m., 37–38.

mezi. Magyarán a versritmus, a sorhosszúság, a rímek kérdését érthetjük ez alatt. Amikor ezekről a „feladatokról” ír, mintha Petrarca szavai csengenek vissza a *L'ascensione al Monte Ventoso* című híres írásából,⁹ amelyet meglátásom szerint József Attila is átvett az ismert „szallagút”-hasonlatában, s amelyek éppen a formai problémák leküzdését és költői átsajátítását hangsúlyozzák, miként Pilinszky *A mű születésében*: „A formai problémák egy költő számára azok a csodálatos kapaszkodók, amik nélkül soha nem pillanthatná meg a világ panorámáját. A kialakított költői formavilág is egy ilyen kapaszkodó – még sok más ellenállás mellett –, tessék megmászni. De elsöpörni: kontármunka.”¹⁰

A „költői állapotot” és a költői létet Pilinszky a figyelemmel azonosítja: „Talán a legszembetűnőbb, legállandóbb jele a költői alkatnak az örök figyelem, a lankadatlan, ugrásra kész éberség. Költőnek lenni föltétlenül kimerítő és emésztő állapot. A legtöbb költő látszatra tétlenül él. Mivel a szakadatlan munkálkodás közben nem jut ideje a munkás polgárt mímelnie. Bármire is emlékszem vissza az életemben, minden emlékemet túlexponálja az éber, már-már személytelen figyelem. Aki magának él, nem így figyel.”¹¹

Pilinszky szerint a költő számára két kihívó ellenállás van: a nyelv és az élet, amelyet szerzőnk a „túlexponált emlékekkel” nevez meg: „Tehát a költő számára két kihívó ellenállásról beszéltünk idáig: első volt a nyelv, második az élet, túlexponált emlékeknek formátlan, állandóan születő és szaporodó tömege, ami valóságosan megfekszi, ráarakódik, elnehezíti őt. Éppen ezzel áll kapcsolatban a megformálás igénye: az »ihletet« formák közé kell »szorítani« [ez a nyelvvel való „birkózást” is jelenti – H. K.]: Ezzel szemben dolgozik – és ez már szorosabban a mű születéséhez tartozik – a kiválasztás, az elrendezés, a megformálás igénye. Természetesen ahol a valóság, az élmények szorítása a legélesebb,

⁹ <https://letteritaliana.weebly.com/lascensione-del-monte-ventoso.html>.
(Letöltés ideje: 2021. 10. 16.)

¹⁰ Pilinszky, i.m., 38.

¹¹ Pilinszky, i. m., 38.

a legfeszélyezőbb – épp azokon a pontokon sűrűsödik, fokozódik (hogy úgy mondjam, lokalizálódik) a tulajdonképpeni költői tevékenység. Ezek az érintkezési pontok jelzik, mint holmi határzászlók, a költő problémakörét, a költő világát. Tehát a valóság szorításával szemben fölvonul és mintegy fölszabadulást, a föl-szabadító kifejezést, megformálást kierőszakoló ihlet lappangó formában tulajdonképpen állandó előcsatározásban áll saját nyersanyagával.”¹²

Rendkívül izgalmas, amit Pilinszky a mű születésének folyamatáról ír *A mű születésében*. Ezt a folyamatot, ami a vers keletkezésekor a szerzőben lezajlik, négy mozzanatban rögzíti, amelyeket most pontokba szedek:

1. „indokolatlan biztonságtudat”
2. „szituáció-érzés”
3. ennek „képi megfogalmazódása”
4. mozgások

Az „indokolatlan biztonságtudat” a szerzőé, aki érzi és hiszi, hogy most verset fog alkotni. A „szituáció-érzés” annak a vershelyzetnek a megtalálása, amelyből a készülő vers majd „elindul”. A „képi megfogalmazódásokat” alighanem mindannyian értjük: milyen szóképekben, metaforákban tárja elénk a szerző azt a bizonyos „szituáció-érzést”. S végül a „mozgások”. Pilinszky számára mindig nagyon fontos volt a mozgás, és ebben a szövegében is hangsúlyozza a mozgás és a test (a fizikum) kapcsán: *„Nem papirosan írok, hanem fejben, s amit írok, a fizikumommal ellenőrzöm. Ő súg, ő segít át a nehézségeken, ha megtorpanok.”¹³* (Kiemelés az eredetiben.) Ugyanakkor ez a „mozgás” a versszövegeiben is tetten érhető: bármennyire objektív lírát művel, bármennyire statikusnak hatnak egyes szövegei (gondoljunk például az *Apokrif* kezdő versszakára), a versei a látszólagos mozdulatlanság mellett „mozgással terhesek”. Mindig haladnak valahonnan valahová.

¹² Pilinszky, i.m., 39.

¹³ Pilinszky, i.m., 40.

Ezt *A mű születése* című írás egy másik kitétele is alátámaszthatja: „*A vers, vagy mondjuk úgy, az ihlet izgalma az indítás pillanataiban a startvonalra kuporodó futó izgalmához hasonló nálam, s az első megtalált kép indítása oly erős, mint a felcsattanó startpisztoly hangja: a pálya, a vers pályája szinte magától húz előre, csak arra kell vigyáznom, hogy el ne vétsem a lépést, a vers fölszabadító örömét s a szigorú versenyszabályokat egy közös élményben élem át, szinte – mint már mondtam – az egész fizikumommal.*”¹⁴ A „startra kuporodás”, a futás és az ezzel járó felszabadító öröm: mind a versírás dinamizmusát, s ami számunkra, olvasóknak többet jelent, magának a versszövegnek a mozgékonyosságát, ha tetszik, „futását”, de mindenképpen a dinamizmusát jelölik.

A „mozgás” fontosságát a költő számára még egy, ugyanebből az írásából származó idézettel támaszthatom alá: „*Az első sor nálam rendszerint első sor marad, s ebben a már említett alapvető szituációt rendszerint valami éles kép rögzíti. Mozgás még alig-alig van benne, de hogy úgy mondjam, mozgással terhes.*”¹⁵ Ugyanakkor a mozgás szemantikáját és funkcióját a megjegyzés egzisztenciális, imaginatív és autopoétikus értelemben is kitágítja. Az egyik a verskezdő „első sorra” vonatkozik, ami azért is nagyszerű, mert mind Nemes Nagy Ágnes, mind Weöres Sándor (Pilinszky kortársai, s szintén az Újhold folyóirathoz tartozó költők) rendkívüli figyelmet szenteltek a vers keletkezésében az első sornak, illetve Weöres szavával „az első csírának”. Pilinszky az első sor „problémáját” a mozgással kapcsolja össze, s ebben elválik az említett másik két költőtől. Nemes Nagy Ágnes így ír az „első sor” kérdéséről: „*Hogy mi jut eszébe a költőnek legelőször egy leendő, egy megírandó versből, az nagyon jellemző, de nehezen kitapintható szellemi mozdulat. Mindnyájan tudjuk, a vers szinte mindenből kiindulhat, egy képből, egy szókapcsolatból, rimből, ritmusból, vagyis a „téma” és a nyelvi elemek bárhol, bármiben előállható, gyors cserebomlásából. Mégis úgy gondolom, hogy az*

¹⁴ Pilinszky, i.m., 41.

¹⁵ Pilinszky, i. m., 40.

»első sor«-nak kitüntetett helye van a versindító lehetőségek között. Különösen, ha rövid versről, egyszerű szerkezetről, ómódi szóval dalformáról van szó. Azt hiszem, belenyugodhatunk, hogy a dal – rendszerint – a kezdetén kezdődik.”¹⁶ Weöres Sándor *A vers születése* című doktori disszertációjában (amelynek megnevezése nagyon is „egybehangzik” az általam elemzett Pilinszky-előadás címével) így beszél a vers megindításának folyamatáról: „Néha valami esemény, látvány vagy más körülmény, melyet annak idején tán alig méltattunk figyelemre, az emlékeink közül kiemelkedik és sürgeti a verssé válást; vagy egy részletnek-való motívum kezd izgatni bennünket, és keressük hozzá a keretétül alkalmas tartalmat [...] Lehet a költemény csírája egy versforma is, amihez csak később képződik a tartalom.”¹⁷

Pilinszkynél az írás nemcsak a mozgással, hanem a testtel (a fizikummal) is összekapcsolódik,¹⁸ teljesen érthető módon. S ez is megmutatja költészetfelfogása rendkívüli modernségét. Nála a test, a mozgás és az agyi működés összekapcsolása tűnik a költészet „tétjének”, valamint ezen túlmenően az, hogy a költő a saját fizikumát, a saját testét is mintegy „beleteszi” a versbe, áldozatul „dobja” (emlékezzünk csak Bulgakov *A Mester és Margaritájára*) azért, hogy a vers, mint a költői elme („agy”) és a nyelv kreátuma létrejöhessen. Talán itt ragadható meg Pilinszky lételméleti, a létezés mikéntjére vonatkozó szemlélete és a – Heideggerrel szólva – a létben való „benneállása”, valamint a költészetfelfogása és a versírási gyakorlata közötti kapcsolat.

¹⁶ konyvtar.dia.hu/html/muvek/NEMESNAGY/nemesnagy00137a/nemesnagy00158/nemesnagy00158.html (Letöltés ideje: 2021. 10. 16.)

¹⁷ Weöres Sándor: *A vers születése*. (Meditáció és vallomás). In: Uő: *Egybeüjtött írások I.* Magvető, Budapest, 1986, 247.

¹⁸ E tekintetben érdekes lehet a szintén 1947-es *A test költészete* című Pilinszky-szöveg is. Pilinszky János: *Publicisztikai írások*. Budapest, Osiris, 1999, 41–43.

DEBÜT

KUBINA ZITA

Vízililiom

*Vízililiom vagyok.
Hosszú gyökerem köldökzsinór,
magzatként kapaszkodom
a víz csillámló méhébe.
Rúgásomra egy ismeretlen
ég visszhangja felel,
bennem verődik vissza
a néma dallam.
Hallgatni jöttem.
Magzatablakba zárt szirmaimmal
szívom magamba az életet.
Sejtekbe kötözött leveleim
megrepednek a napfény ostora alatt.
S mikor az éjszaka ujjai kopognak
a tó gyöngyöző felszínén,
csendesesen olvadok el
a feketeség méhében,
a holdsugár gyémántló,
hideg lehelete alatt.*

Felszínfodrok

*Az ég piros alja felett opálos mennyország-darab,
egyéves háttérkép a zárképernyőn.
Önmagamban csíráztatott hazugságok zsenge hajtásai,
nyelvvégre ültetett titkok megfagyott csüngése.*

*Páratartalommal növekvő feszültség,
üvöltve vajúdo felhőcsoportok.
Félek, hogy elmerülök a vízben.*

*Csendesen siklik a tó felszínén
egy belőlem felbukó láthatatlan árnyék,
feketére festi az utat a nádasig.
Most izgalomízű a víz, amibe harapok,
és a hajam puhán lebeg a nyakam körül.
Nyár van.
Cseppet sem félek, hogy véget ér.*

*Valahol kacsá hápog,
öbölnyi megafonba kiált,
megfeszül a mellkasom,
buborékok dagadnak szemhéjaim között,
hínár tekereg a bokámon,
semmi másra nem vágyom,
többet akarok.*

*Lebegő álmok az elégedettség felett,
szégyellt vágyak vízbe fojtása.
Levegőtlen tüdő zihálása a felszín alatt,
hullámokon áttörő vakság.
Halak buta tátogása a szórengetegben,
emberi szájak lusta, puha mozgása,
hullámozó vízajkak érzéki ölelkezése.*

*Tükröző víz tetején egymásba gabalyodó hullámfodrok,
akár megannyi csillogó kagylóbél.*

Emlékszem...

Emlékszem, mikor bújócskáztunk, én mindig visszafelé számoltam. Eszter egytől felfelé.

Emlékszem, hogy lihegtem, mire felértem a dombtetőre.

Emlékszem, ahogy csökkentek a számok, és egyre távolabbról hallottam a levél susogást.

Emlékszem, hogy nullákról álmodtam. Következő reggel mosolyogva ébredtem.

Emlékszem, hogy behunytam a szemem, mikor elbújtam.

Még sosem talált meg senki.

Emlékszem, hogy Eszter a nevemet kiabálta. Én akkor is elbújtam, mikor senki sem kért.

Emlékszem, hogy összeturkáltam a diós metéltet.

Emlékszem, hogy elhagytam a játék területét, és a legmesszebbi fa törzse mögött kuporodtam le. Érdes volt a kérge, vágta a bőrömet.

Emlékszem, mennyit számított néhány tized a kijelzőn.

Emlékszem, hogy nullákról álmodtam. Aznap reggel nem álltam fel a mérlegre.

„Aki bújt, aki nem, megyek!”

Emlékszem, mikor az avarba fúrtam az ujjaimat, egy gilisztához értem. Felsikkantottam; utálom a csúszómászókat.

Emlékszem, hogy elharaptam a kuncogásom, mikor rájöttem, hogy Eszter nem vett észre engem.

Emlékszem, milyen hideg volt a kő a végécésze mellett. Végül nem fáztam fel.

Emlékszem, Eszter azt mondta, nálam jobban senki sem tud bújócskázni.

Mindig nyertem.

Emlékszem, hogy negyvenhárom, negyvennégy, már negyvenöt perce futok egy helyben a szőnyegemen.

Emlékszem, hogy a lélegzetemet is visszatartottam, mikor Eszter léptei közeledtek felém.

Emlékszem, hogy mindennap egy alma a hájat távol tartja.

Emlékszem, ahogy visszhangzik a domboldalban, hogy „Bújj elő! Nyertél. Feladom.”

Én sosem adtam fel.

Emlékszem, hogy kinevettem Esztert, mert komolykodott: azt mondta, most már elég lesz.

Emlékszem, mikor a Svábhegyen futottam, le kellett ülnöm a padkára, nehogy elájuljak.

Emlékszem, akkor sem bújtam elő, mikor már mindenki hazament.

Emlékszem, hogy kiegészített egy utcalámpa.

Megijedtem az árnyékomtól.

Emlékszem, Eszter milyen hangosan kiabált, mikor azt mondta: a játék véget ért.

Emlékszem, hogy sok vizet ittam, mielőtt behívott az orvos.

Emlékszem, hogy hegyre futottam, de völgybe érkeztem.

Emlékszem, hogy nem tudtam megtalálni:

azóta is minden bokornál megállok, és megnézem, nem lapulok-e mögöttem.

KUBINA ZITA 2005-ben született Budapesten. Jelenleg a Baár-Madas Református Gimnáziumban tanul magyar–kommunikáció tagozaton. 2019-ben döntött amellett, hogy az írást mindennapi tevékenységgé, tudatos alkotási folyamattá szeretné tenni az életében. Ebben sokat segített Lackfi János, akinek a kreatívírási-csoportjához egy éve csatlakozott. Az irodalom művelése mellett balettozik és zenél.

- 3 **Böszörményi Zoltán:** El nem küldött levél Nemes Nagy
Ágnesnek (vers)
- 5 **Bene Zoltán:** Elhibázott (próza)
- 9 **Szentmártoni János:** Hová mennek a klasszikus nagymamák?
(vers)
- 12 **Bogár Gábor:** Sehol (próza)
- 18 **Vári Csaba:** Bűn és bocsánat (vers)
- 19 **Gáspár Ferenc:** Azok a hatvanas évek (próza)
- 22 **Acsai Roland:** Vödrökben a kutak; Áthull lassan; A múlt
a memóriában (versek)
- 24 **Jenei Gyula:** Légszomj 7. (vers)
- 26 **Domonkos László:** Laja Amerikája (próza)
- 30 **Sebők György:** Olaj, tükör; Prokné; Santa Maria (versek)
- 33 **Zs. Nagy Izabella:** Jordániában az ősz (vers)
- 34 **Abafáy-Deák Csillag:** Teríték (próza)
- 38 **Vermes Nikolett:** Herka kínaiul tanul; Herka búcsúzik;
Herka egyedül marad (versek)
- 40 **Becsy András:** Negyvenöt fokos szög (próza)
- 44 **Krajnyák Dalma:** A szobor intelme Pygmalionhoz;
Az orientál férfi (versek)
- 46 **Nagy Zopán:** Átjárások / Képzőművészeti módosulások... (II.)
(próza)
- 49 **Bánfai Zsolt:** A növények szelleme (vers)
- 50 **Kövesdi Miklós:** Csodára várva – Részlet a szerző készülő
Petőfi-regényéből
- 52 **Laik Eszter:** Felelni Nemes Nagynál (tárca)
- 55 **Varga Melinda:** Egyszerű vallomás (vers)
- 57 **Nagy Lea:** Otthont nem adhatsz (vers)
- 58 **Danuta E. Kosk-Kosicka:** A film a fejemben –
Sohár Pál fordításai
- 66 Humoreszkek
- 66 **Mezei Attila:** Búcsú
- 71 **Zsombori Pál:** Tatjana e-mailje Anyeginhez
- 72 **Sarkadi Emília Erzsébet:** A nyúl meg a teknősbéka
- 74 **Cs. Boros Zsuzsanna:** Levél a koronavírushoz
- 75 **Kövesdi Miklós:** Kun!
- 78 **Gulyás Gábor:** Elhagyott
- 81 **Magyar Csaba:** Bolond likból bolond szél fúj
- 83 **Szilágyi Ferenc Hubart:** Hurrá, nyaralok!
- 86 **Tóth Lászlóné Rita:** A segítség
- 88 **Jacsó Pál:** A róka és a holló; A holló meg a róka

- 91 **J. Simon Aranka:** Szemenszedett szomszédok
95 **Gőz József Miklós:** Miért harapjunk mi?
101 **Nemes P. Ferenc:** Cristiano Ronaldo Szalaszenden
103 **Spányik Miklós:** Szerelem.hu
105 **Marton Réka Zsófia:** Időbélyeg
107 **Izer Janka:** Csontok ropogása, Istenek hangja (Szabó Fanni:
Paraszomnia)
110 **Muth Ágota Gizella:** A „legszellemesebb franciák egyike”
magyar szemmel (Bozó Péter: Fejezetek Jacques Offenbach
budapesti fogadtatásának történetéből)
114 **Rimóczi László:** A gépek átveszik az irányítást (Ian McEwan:
Mi, gépek)
118 **Pusztai Ilona:** Üveggyöngyök a múltból (Sal Endre: Mi,
magyarok a századelőn)
122 **Baráth Tibor:** „Ilyenkor már fáj az ősz” (Fecske Csaba:
Árnyúzó élet)
126 **Kovács katáng Ferenc:** Véletlenszerű (na jó, néha nem)
összefutások (Mirtse Zsuzsa: Bölcsőmben magam ringatom)
130 **Horváth Kornélia:** Pilinszky költészetfelfogásáról (esszé)
138 Debüt – **Kubina Zita:** Vízililiom; Felszínfodrok; Emlékszem...

• **Böszörményi Zoltán**

El nem küldött levél Nemes Nagy Ágnesnek

• **Varga Melinda**

Egyszerű vallomás

• **Szentmártoni János**

Hová mennek a klasszikus nagymamák?

• **Bogár Gábor**

Sehol

• **Gáspár Ferenc**

Azok a hatvanas évek

• **Jenel Gyula**

Légszomj 7.

• **Sebők György**

Olaj, tükör

• **Abafáy-Deák Csillag**

Teríték

• **Becsy András**

Negyenöt fókusz szög

• **Bánfal Zsolt**

A növények szelleme

• **Nagy Zopán**

Átjárások / Képzőművészeti módosulások... (II.)

• **Lalk Eszter**

Viselje el, fiam!

• **Nagy Lea**

Otthont nem adhatsz

• **Bene Zoltán**

Elhibázott

• **Vári Csaba**

Bűn és bocsánat

• **Acsai Roland**

Vödörökben a kutak

• **Domonkos László**

Laja Amerikája

• **Zs. Nagy Izabella**

Jordániában az ősz

• **Vermes Nikolett**

Herka kínaiul tanul

• **Krajnyák Dalma**

Az orientál férfi

• **Kövesdi Miklós**

Csodára várva

⌘ **Horváth Kornélia:** Pilinszky költészetfelfogásáról

⌘ **Danuta E. Kosk-Kosicka:** A film a fejemben – Sohár Pál versfordításai

⌘ **Marton Réka Zsófia:** Időbélyeg

500 FORINT • 6 LEJ • 1.50 EURÓ

nka

Nemzeti Kulturális Alap